

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**4-5 YAŞ ÇOCUĞU OLAN ANNE VE BABALARIN KABUL RED DÜZEYLERİ,
ÇOCUKLARIN DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ VE DUYGUSAL
DAVRANIŞSAL PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serenay KARADUMAN

BURSA

2021

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**4-5 YAŞ ÇOCUĞU OLAN ANNE VE BABALARIN KABUL RED DÜZEYLERİ,
ÇOCUKLARIN DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ VE DUYGUSAL
DAVRANIŞSAL PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serenay KARADUMAN

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Elvan Şahin Zeteroğlu

BURSA

2021

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim.

Serenay KARADUMAN

12.06.2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 23/06/2021

Tez Başlığı / Konusu: 4-5 Yaş Çocuğu Olan Anne ve Babaların Kabul Red Düzeyleri, Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri ve Duygusal Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 140 sayfalık kısmına ilişkin, 23/06/2021 tarihinde şahsım tarafından *TURNITIN* adlı intihal tespit programından (Turnitin)* aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 14 'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
23/06/2021

Adı Soyadı: Serenay KARADUMAN

Öğrenci No: 801782007

Anabilim Dalı: Temel Eğitim Anabilim Dalı

Programı: Okul Öncesi Eğitimi

Statüsü: Y.Lisans Doktora

Danışman
(Adı, Soyad, Tarih)

Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI

“4-5 Yaş Çocuğu Olan Anne ve Babaların Kabul Red Düzeyleri, Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri ve Duygusal Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan

Serenay KARADUMAN

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Elvan Şahin Zeteroğlu

Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Handan Asude BAŞAL

T.C
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı'nda 801782007 numaralı Serenay KARADUMAN' ın hazırladığı "4-5 yaş çocuğu olan anne ve babaların kabul red düzeyleri, çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal davranışsal problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 12.07.2021 günü Google Meet üzerinden online olarak yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **başarılı** olduğuna **oy birliği** ile karar verilmiştir.

Üye

(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Doç. Dr. Meral TANER DERMAN

Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye

Dr. Öğrt. Üyesi Murat BARTAN

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

Özet

Yazar : Serenay KARADUMAN
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Ana Bilim Dalı : Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Bilim Dalı : Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : XVII+196
Mezuniyet Tarihi : 12.07.2021
Tez : 4-5 Yaş Çocuğu Olan Anne ve Babaların Kabul Red Düzeyleri,
Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri ve Duygusal Davranışsal
Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Elvan Şahin Zeteroğlu

4-5 YAŞ ÇOCUĞU OLAN ANNE VE BABALARIN KABUL RED DÜZEYLERİ, ÇOCUKLARIN DUYGU DÜZENLEME BECERİLERİ VE DUYGUSAL DAVRANIŞSAL PROBLEMLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmanın temel amacı 4-5 yaş çocuğu olan anne ve babaların kabul-red düzeyleri, çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal ve davranışsal problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bunun yanında anne ve babaların kabul-red düzeyleri, çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal ve davranışsal problemlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde resmi bağımsız anaokullarına devam eden 4-5 yaş 219 çocuk ve onların anne/babaları oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında “Ebeveyn Kabul Red Ölçeği (Anne formu/Baba formu)”, “Duygu Düzenleme Ölçeği”, “Güçler Güçlükler Anketi (Öğretmen formu)” ve araştırmacı tarafından

hazırlanan demografik bilgi formu kullanılmıştır. Araştırma tarama modellerinden olan ilişkisel tarama modeline uygun olarak planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmada verilerin istatistiki çözümlenmesi için SPSS 26.0 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizi için betimsel analizler, Bağımsız Gruplar T Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Tukey testi, Kruskal Wallis H Testi, Mann Witney-U Testi, Pearson Momentler Çarpım korelasyonu kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre anne ve babaların red düzeyi ile çocukların duygu düzenleme becerileri arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Annelerin red düzeyleri ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmazken babaların düşmanlık/saldırganlık ve ayrıştırılmamış red düzeyleri ile çocukların duygusal ve davranışsal problemlerinin bazı alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca çalışma grubundaki çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal ve davranışsal problemleri arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Anne ve babaların kabul-red düzeyleri çocukların doğum sırası ve kardeş sayılarına göre, çocukların duygu düzenleme becerileri sosyoekonomik düzey ve anne öğrenim düzeyine göre ve çocukların duygusal ve davranışsal problemleri ise cinsiyet ve kardeş sayısı değişkenleri açısından farklılaşmaktadır. Son olarak annelerin kabul-red düzeyi ile babaların kabul-red düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ebeveyn kabul-reddi, duygu düzenleme, duygusal ve davranışsal problemler

Abstract

Author : Serenay KARADUMAN
University : Bursa Uludağ University
Field : Basic Education
Branch : Pre-School Education
Degree Awarded : Master Degree
Page Number : XVII+196
Degree Date : 12.07.2021
Thesis : The relation between mother and father acceptance-rejection levels of 4-5 year-old children and the children's emotional regulation skills and emotional behavioral problems
Supervisor : Asst. Prof. Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU

The present study aimed to investigate the relation between the acceptance-rejection levels of mothers and fathers with 4-5 year old children, their emotion regulation skills, and emotional-behavioral problems. In addition, it was also examined whether acceptance-rejection levels of mothers and fathers, children's emotion regulation skills, and emotional-behavioral problems differ according to the variables. The study group of this research consists of 219 children aged 4 and 5 who attend official independent kindergartens in the district of Küçükçekmece, Istanbul in the academic year 2020-2021 and their parents. "Parental Acceptance Rejection Questionnaire (Mother Form/Father Form)", "Emotion Regulation Scale", "Strengths and Difficulties Questionnaire (Teacher Form)" and demographic information form prepared by the researcher were used to collect the data. The research was planned and conducted in accordance with the relational screening model. SPSS 26.0 package program was used for statistical analysis of the data in the research. For the analysis of the data; descriptive analyzes, independent groups T-test, One-Way Analysis of

Variance (ANOVA), Tukey test, Kruskal Wallis H Test, Mann Witney-U Test, Pearson Product Moments Correlation were used. According to the findings obtained from the research, a negative significant relation was found between the level of rejection of the parents and the emotion regulation skills of the children. While no significant relation was found between mothers' rejection levels and children emotional and behavioral problems, significantly relation was found between fathers' hostility/aggression and undifferentiated rejection levels and some sub-dimensions of children's emotional-behavioral problems. In addition, there is a negative significantly relation between emotion regulation skills and emotional-behavioral problems of the children in the study group. The acceptance-rejection levels of the parents significantly differ according to the birth order of the children and the number of siblings, the emotional regulation skills of the children significantly differ according to the socioeconomic level and the educational level of the mother. The emotional-behavioral problems differ significantly according to the gender of the child and the number of siblings. Finally, a positive and significantly relation was found between the acceptance-rejection levels of the mothers and the acceptance-rejection levels of the fathers.

Keywords: Parental acceptance-rejection, emotion regulation, emotional and behavioral problems

Teşekkür

Öncelikle yüksek lisans eğitimim boyunca akademik bilgisini ve desteğini esirgemeyen, bana yol gösteren hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Elvan ŞAHİN ZETEROĞLU'na teşekkür ederim.

Lisans eğitimimden bu yana bütün zorlukları birlikte aştığım, birlikte gülüp ağladığım, birlikte öğrendiğim, bundan sonra da tüm hayatım boyunca birlikte yürüyeceğim ve bana her daim destek olan, pozitif enerjisiyle ve neşesiyle hayatıma anlam katan canım arkadaşım Sümeyye SAFALI'ya her zaman olduğu gibi beni bu süreçte de yalnız bırakmadığı için sonsuz teşekkür ederim.

Varlıklarından büyük keyif aldığım, dünyamı güzelleştiren, tez sürecim boyunca dizimin dibinden ayrılmayan ve yüzümü her daim gülümseten, bana hem yol hem ev arkadaşı olan canım minik dostlarım, evimin neşesi Karam ve Sütlaç'a bana bu yolda eşlik ettikleri için teşekkür ederim.

Çocukluk anılarımın baş rolü, daima kendime rol model edindiğim, güzel kalbiyle bana örnek olan, tüm hayatım boyunca aldığım kararlarda bana destek olan ve yardımlarını esirgemeyen varlığıyla bana büyük bir güç ve güven veren canım abim Eren KARADUMAN'a ve ailemize katılarak bize neşe ve enerji katan abimin biricik eşi Melek'e teşekkür ederim.

Son olarak, çocukları olduğum için büyük şans ve gurur duyduğum, tüm hayatım boyunca her türlü desteği eksik etmeyen, çocukluğumdan beri koşulsuz sevgi ve kabulleriyle güzel değerler aşıl原因, her zaman ayaklarımın üzerinde durmamı destekleyen, bana güvenen ve bana karşı inançlarını hiç kaybetmeyen, her şeyden önce iyi ve dürüst bir insan olmayı öğreten, sırtımı yaslamaktan hiç ama hiç çekinmediğim en değerli varlıklarım canım annem

Bahriye KARADUMAN ve canım babam Mustafa KARADUMAN'a beni bu günlere getirdikleri için ne kadar teşekkür etsem azdır. İyi ki varsınız.

Serenay KARADUMAN

İçindekiler

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
İNTİHAL RAPORU	ii
YÖNERGEYE UYGUNLUK ONAYI.....	iii
Özet	v
Abstract	vii
Teşekkür	ix
İçindekiler.....	xi
Tablolar Listesi.....	xiv
Şekiller Listesi.....	xvii
Kısaltmalar listesi.....	xviii
1.Bölüm	1
Giriş.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Soruları	5
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Önemi	6
1.5. Varsayımlar	9
1.6. Sınırlılıklar.....	9
1.7. Tanımlar.....	10
2. Bölüm	11
Kuramsal Çerçeve	11
2.1 Ebeveyn Kabul- Red Kuramı (EKAR).....	11
2.1.1 Sıcaklık boyutu.	13
2.1.2 Ebeveyn kabul- red kuramının alt teorileri.	16
2.2 Duygu Düzenleme	22
2.2.1.Duygu düzenlemenin tanımı ve temel özellikleri	23
2.2.2. Duygu Düzenleme Stratejileri.....	25
2.2.3. Duygu düzenleme becerilerinin gelişimi	26
2.2.4. Okul öncesi dönemde duygu düzenleme	28
2.2.5. Duygu düzenleme becerilerinin gelişiminde ailenin rolü	30
2.3. Okul Öncesi Dönemde Görülen Duygusal ve Davranışsal Problemler.....	32
2.3.1. Duygusal ve davranışsal problemlerin sınıflandırılması.....	33
2.3.2. Duygusal ve davranışsal problemlerin nedenleri	50

2.4. İlgili Araştırmalar	51
2.4.1. Ebeveyn kabul reddi ile ilgili yapılan araştırmalar	51
2.4.2. Duygu düzenleme ile ilgili yapılan araştırmalar	56
2.4.3. Duygusal davranışsal problemler ile ilgili yapılan araştırmalar	61
2.4.4. Ebeveyn kabul-reddi, duygusal davranışsal problemler ve duygu düzenleme ile ilgili araştırmalar	63
3.Bölüm	69
Yöntem	69
3.1. Araştırmanın Modeli.....	69
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	69
3.3. Veri Toplama Araçları.....	72
3.3.1. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRO) Anne Baba Formu (Kısa Form).....	72
3.3.2. Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA)/ Öğretmen Formu	74
3.3.3. Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ)	75
3.3.4. Demografik Bilgi Formu.....	75
3.4. Verilerin toplanması	76
3.5. Verilerin Analizi	76
4.Bölüm	78
Bulgular	78
4.1. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları	78
4.2. Anne Baba Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular	81
4.3. Anne ve Baba Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Duygusal Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular	84
4.4. Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri ile Duygusal ve Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular	87
4.5. Anne Baba Kabul-Red Düzeylerine İlişkin Bulgular	89
4.6. Çocukların Duygu Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulgular.....	94
4.7. Çocukların Duygusal ve Davranışsal Problemlerine İlişkin Bulgular.....	99
4.8. Anne Kabul Reddi ile Baba Kabul Reddi Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular	104
5. Bölüm	106
Tartışma ve Öneriler.....	106
5.1. Tartışma	106
5.1.1. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguların Tartışılması.....	106
5.1.2. Anne Baba Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulguların Tartışılması	107

5.1.3. Anne ve Baba Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Duygusal Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulguların Tartışılması	115
5.1.4. Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri ile Duygusal ve Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulguların Tartışılması	121
5.1.5. Anne Baba Kabul-Red Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması	124
5.1.6. Çocukların Duygu Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	129
5.1.7. Çocukların Duygusal ve Davranışsal Problemlerine İlişkin Bulguların Tartışılması	136
5.1.8. Anne Kabul Reddi ile Baba Kabul Reddi Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulguların Tartışılması	142
5.2. Öneriler.....	143
Kaynakça.....	146
EKLER	188
ÖZ GEÇMİŞ	196

Tablolar Listesi

Tablo

Sayfa

1. Çalışma Gruplarına Ait Yüzde Frekans Tablosu.....73
2. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formuna Ait Betimsel Analiz Tablosu.....80
3. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formuna Ait Betimsel Analiz Tablosu.....81
4. Duygu Düzenleme Ölçeği'ne Ait Betimsel Analiz Tablosu.....82
5. Güçler ve Güçlükler Anketi'ne Ait Betimsel Analiz Tablosu.....82
6. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Puanları ile Duygu Düzenleme Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu.....83
7. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Puanları ile Duygu Düzenleme Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu.....85
8. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Puanları ile Güçler ve Güçlükler Anketi Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu.....87
9. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Puanları ile Güçler ve Güçlükler Anketi Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu.....88
10. Duygu Düzenleme Ölçeği Puanları ile Güçler ve Güçlükler Anketi Puanları Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu.....90
11. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....91

12.	Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Çocuğun Yaş Grubu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....	92
13.	Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....	93
14.	Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....	93
15.	Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	94
16.	Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	95
17.	Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Baba Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	96
18.	Duygu Düzenleme Ölçeği'nden Alınan Puanların Çocuğun Cinsiyeti ve Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....	97
19.	Duygu Düzenleme Ölçeği'nden Alınan Puanların Kardeş Sayısı ve Doğum Sırası Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....	97
20.	Duygu Düzenleme Ölçeği'nden Alınan Puanların Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	98

21.	Duygu Düzenleme �leğinden Alınan Puanlarının Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Tukey Testi Sonuçları.....	99
22.	Duygu Düzenleme �leği'nden Alınan Puanların Anne �ğrenim Düzeyi ve Baba �ğrenim Düzeyi Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	100
23.	Duygu Düzenleme �leğinden Alınan Puanların Anne �ğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	101
24.	Güçler ve Güçlükler Anketi'nden Alınan Puanların ocuğun Cinsiyeti ve ocuğun Yaşı Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....	102
25.	Güçler ve Güçlükler Anketi'nden Alınan Puanların Kardeş sayısı ve Doğum Sırası Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları.....	103
26.	Güçler ve Güçlükler Anketi'nden Alınan Puanların Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	104
27.	Güçler ve Güçlükler Anketi'nden Alınan Puanların Anne �ğrenim Düzeyi ve Baba �ğrenim Düzeyi Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	105
28.	Ebeveyn Kabul-Red �leği Anne Formu ile Baba Formu Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu.....	106

Şekiller Listesi

Şekil

Sayfa

1. Ebeveyn Kabul/Red Kuramı Sıcaklık Boyutu Ebeveyn Davranışları.....14

Kısaltmalar listesi

ANOVA: Tek yönlü varyans analizi

APA: Amerikan Psikiyatri Birliği

EKAR: Ebeveyn Kabul Red Kuramı

EKRÖ: Ebeveyn Kabul Red Ölçeği

GGA: Güçler ve Güçlükler Anketi

SPSS: Statistical Package for Social Sciences

WHO: World Health Organization

1.Bölüm

Giriş

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve araştırmaya ilişkin tanımlara yer verilecektir.

1.1. Problem Durumu

İnsanlar yaşamları boyunca bazı gelişim görevlerini yerine getirirken kritik dönemlerden geçmektedir. Kişiliğin oluşumu ve temel bilgi becerilerin kazanılmasında önemli bir yer tutan okul öncesi dönem, insan yaşamının en kritik dönemlerindedir. Okul öncesi yıllar birçok yönden kişinin ileriki yaşlarının da belirleyicisidir (Arı, 2003).

Okul öncesi dönemde fiziksel, bilişsel, sosyal, duygusal ve dil gelişim alanlarında hızlı bir artış olmakta ve bu gelişimler bireyin tüm hayatına yansımaktadır. Bu gelişimlerin desteklenmesinde çevre önemli bir yere sahiptir. Dünyaya belli bir genetik yapıyla gelen çocuk olumlu çevre koşullarıyla birlikte potansiyelinin en üst seviyesine ulaşabilmektedir (Azkeskin & Güven, 2014).

Ebeveynler, çocuğun ilk yıllarından itibaren onların bakımlarını üstlenmeleri, ahlaki gelişimden akademik başarıya kadar birçok alanda çocuklarına rehberlik etmeleri, çocuklarının sosyal gelişimlerinde hem anlık hem de kalıcı etkilere sahip olmaları bakımından çok önemli bir yere sahiptirler (Bornstein & Bornstein, 2007). Çocuk ilk sosyal yaşantıları ailede deneyimlemektedir. Yaşla birlikte çocukların belli davranış kalıpları geliştirmesinde ailenin yanında akranlarının da etkisi artmaya başlamaktadır. Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuklar akranlarıyla kuracakları ilişkiler bakımından diğer çocuklara göre daha iyi toplumsal uyum sağlayabileceklerdir (Başal, 2012).

Çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimlerin yetişkinlik dönemindeki ruhsal bozukluklarla ilişkisi bilimsel çalışmalarda sıklıkla ele alınan bir konudur (McGrath ve

diğerleri, 2017; McLaughlin ve diğerleri, 2018). Dünya Sağlık Örgütü'nün çeşitli Sosyo-demografik özelliklere sahip ülkelerde yaşayan 51.945 katılımcı ile yaptığı bir araştırmada düzenli olmayan aile yaşantılarının ve çocukluk dönemindeki olumsuz deneyimlerin yetişkinlikte ruhsal bozukluklarla ilişkili olduğu ve çocukluk çağı sıkıntılarının ülkedeki tüm ruhsal bozuklukların %29,8'ini oluşturduğu tespit edilmiştir (Kessler ve diğerleri, 2010).

Çocukluk dönemi yaşantılarının ileriki yaşlara etkilerini inceleyen birçok kuram bulunmaktadır (Bowlby, 1951; Ericson, 1950; Freud, 1949). Ronald P. Rohner (1975)'in ortaya koyduğu ebeveyn kabul-red kuramı (EKAR) çocuğun anne babası ile etkileşiminin duygusal, davranışsal gelişimi üzerindeki etkisini açıklamaktadır. Ebeveyn kabul-red kuramı anne ve babanın çocuğa karşı kabul-red durumlarını, bunların nedenlerini ve sonuçlarını incelemektedir. Ebeveyn kabulü, ebeveynin çocuğa karşı hissettiği sevgi, ilgi, şefkat, destek, ihtiyaçlarını karşılama gibi eylemleri ifade ederken, ebeveyn reddi, kabulün tam tersi olarak anne ve babanın (ya da bakıcının) çocuğundan sıcaklık, sevgi ve şefkati geri çekmesini ya da bunların olmayışını ifade eder. Ebeveyn reddi, çocukların ve yetişkinlerin davranışlarında ve psikolojik uyumlarında olumsuz etkilere yol açmaktadır (Rohner & Khalaque, 2002).

Ebeveyn kabul-reddi, depresyon, davranış bozuklukları, dışsallaştırma davranışları gibi bazı ruh sağlığı problemleriyle ilişkilidir. Bu bozukluklar ebeveyn kabulünden çok ebeveyn reddi ile ilişkilidir. Reddedilen çocukların davranış problemi gösterme olasılığı fazladır. Bu çocuklarda saldırganlık, hırsızlık, öfke nöbetleri, zarar verici davranışlar gibi davranış problemleri görülebilir (Rohner & Britner, 2002).

Erken çocukluk döneminde davranış problemlerinin saptanması erken müdahale için oldukça önemlidir (Bıçakçı, 2020). Okul öncesi dönemde saldırganlık, inatçılık, korku, yeme bozuklukları, uyku bozuklukları, çekingenlik gibi birçok davranış problemi ortaya çıkabilmektedir (Aydoğmuş, 1999).

Duygusal ve davranışsal problemler, yaş, kültür, etnik normlar ile açıklanamayan ve çocuğun akademik ve sosyal hayatını, kişisel becerilerini etkileyen bozukluklardır. Duygusal ve davranışsal bozukluklar stresli durumlara karşı geliştirilebilir. Çocuktaki bir davranışın bozukluk olarak nitelendirilmesi için biri okulda olmak üzere en az iki farklı yerde gözlemlenmesi gerekmektedir. Duygusal ve davranışsal bozukluklar birbirlerini tetikleyebilir ya da iki veya daha fazla bozukluk birlikte gözlemlenebilir (Forness & Knitzer, 1992).

Duygusal ve davranışsal problemler biyolojik ve psiko-sosyal nedenlerden ötürü ortaya çıkabilir. Aile içinde stresli durumların var olması, anne-baba ve çocuk ilişkisinin kalitesiz oluşu bu problemlere zemin hazırlayabilir. Olumlu bir aile kültürü, bilinçli anne ve baba yaklaşımları çocuğun sosyal-duygusal gelişiminde ve problem davranışların önlenmesinde önemli bir yere sahiptir (Başal, 2012; Ergül, 2020; Kauffman & Landrum, 2013/2015). Çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini ailenin yanında akran ilişkileri de etkilemektedir. Olumlu akran ilişkileri, zorbalık ve saldırganlık gibi bazı sorun davranışları azaltırken olumsuz akran ilişkileri çocuktaki sorun davranışları arttırabilir (Schwartz, Dodge, Petit, & Bates, 2000).

Duygu düzenleme, duyguları anlamak ve tanımlamak, kontrol etmek ve duyguların düzenlenmesi için gerekli becerilerin kazanılması şeklinde tanımlanabilir (Eisenberg & Valiente, 2004). Duygu düzenleme becerilerinin gelişimi bebeklikten itibaren başlamakta ve ebeveyn etkileşimi, artan bilişsel ve dil gelişimi ile birlikte erken çocukluk döneminde hızla artış göstermektedir (Cole, Martin & Dennis, 2004; Izard ve diğerleri, 2011). Üç-altı yaş arası duygu düzenleme açısından kritik bir dönemdir. Bu yıllarda çocuklar bir şeyin gerçekleşmesi için bekleyebilir, diğerlerinin duygularını anlayabilir, duygusal zorluklarla mücadele edebilir ve duygusal tepkileri yorumlayabilirler (Mills & McCarroll, 2012).

Kişinin duygularını düzenlemesi stresli durumlarla başa çıkabilmesine ve olumsuz duyguları azaltmasına yardımcı olmaktadır (Eisenberg & Sulik, 2012). Duygularını

düzenleyebilen çocuklar olumsuz durumlara karşı olumlu tepkilerde bulunabilir, çeşitli baş etme yöntemleriyle duygu yoğunluklarını azaltabilir, duygu ve düşüncelerini iyi hissetmek amaçlı koordine edebilirler (Hyson, 2004). Ayrıca bu çocuklar stresli durumlarda diğerlerine yardım edebilir ve olumlu sosyal davranışlar (prososyal davranış) gösterebilirler. Duygu düzenleme konusunda güçlük çeken çocuklar ise daha az prososyal davranış göstermektedir (Eisenberg ve diğerleri, 1996).

Duygu düzenleme becerilerinin gelişimindeki aksaklık beraberinde davranış problemlerini getirebilmektedir (Arı & Yaban, 2016). Zayıf duygu düzenleme becerilerine sahip olan çocuklar daha fazla saldırgan davranışlar göstermektedirler (Mullin & Hinshaw, 2007).

Duygu düzenlemenin gelişiminde genetik faktörlerin etkisinden de söz edilse de çocuğun duygularını anlayabilmesi, tanımlayabilmesi, duygularını ifade edebilmesi aile ile etkileşimleriyle, ailenin rol model oluşuyla yakından ilişkilidir (Thompson, 1994).

Türkiye’de ebeveyn-çocuk ilişkilerini ele alan çalışmalar yapılmış olsa da ebeveyn kabul-reddi bağlamında okul öncesi grubuyla gerçekleştirilen yeterli sayıda çalışmaya rastlanmamıştır. Ebeveyn kabul ve reddinin etkileri bireyin tüm yaşamına yansiyabilmektedir. Bireyin sağlıklı bir yaşam sürebilmesi için çocukluk döneminde edindiği beceriler, çevrenin olumlu etkisi oldukça önemlidir.

Literatür tarandığında duygusal ve davranışsal problemler, ebeveyn kabul-reddi ve duygu düzenleme arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar çoğunlukla büyük yaş gruplarına yönelik yapılmıştır. Bu nedenle okul öncesi dönemde ebeveyn kabul-reddi, çocukların duygusal ve davranışsal problemleri ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkilerin ortaya konması faydalı olacaktır.

Bu çalışmada ebeveynlerin çocuklarına karşı kabul-red davranışları, çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal ve davranışsal problemleri arasındaki ilişki araştırılacaktır.

1.2. Araştırma Soruları

1. Ebeveyn kabul-reddi, çocuğun duygu düzenleme becerileri ve çocuğun duygusal-davranışsal problemleri arasında anlamlı ilişki bulunmakta mıdır?
  - a. Anne kabul-reddi ile çocuğun duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
  - b. Baba kabul-reddi ile çocuğun duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
  - c. Anne kabul-reddi ile çocuğun duygusal-davranışsal problemleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
  - d. Baba kabul-reddi ile çocuğun duygusal-davranışsal problemleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
  - e. Çocuğun duygu düzenleme becerileri ile çocuğun duygusal ve davranışsal problemleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Ebeveyn kabul-reddi, çocuğun duygu düzenleme becerileri ve çocuğun duygusal-davranışsal problemleri demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?
  - a. Anne kabul-reddi çocuğun; cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, kardeş sayısı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, annenin öğrenim düzeyi, babanın öğrenim düzeyi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?
  - b. Baba kabul-reddi çocuğun; cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, kardeş sayısı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, annenin öğrenim düzeyi, babanın öğrenim düzeyi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?
  - c. Çocuğun duygu düzenleme becerileri, çocuğun; cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, kardeş sayısı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, annenin öğrenim düzeyi, babanın öğrenim düzeyi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

- d. Çocuğun duygusal-davranışsal problemleri, çocuğun; cinsiyeti, yaşı, doğum sırası, kardeş sayısı, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, annenin öğrenim düzeyi, babanın öğrenim düzeyi değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?

3. Anne kabul-reddi ile baba kabul-reddi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada temel amaç, anne ve baba kabul-red düzeyi, 4-5 yaş çocuklarının duygu düzenleme becerileri ve duygusal ve davranışsal problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca temel amaca ek olarak anne ve baba kabul-red düzeyinin, çocukların duygu düzenleme becerilerinin ve duygusal ve davranışsal problemlerin çocuğun cinsiyetine, yaşına, kardeş sayısına, doğum sırasına; anne ve babanın öğrenim düzeyine, sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Bireyin sağlıklı ve uyumlu bir yaşam sürmesi için çocukluk dönemi yaşantılarının kalitesi önemlidir. Çocuğun anne ve babası tarafından yeterli ilgi, sevgi, bakım görmesi onun daha sağlıklı, mutlu bir yaşam sürmesini büyük oranda etkiler (Cüceloğlu, 2006). Okul öncesi yıllar bireyin tüm yaşamını etkilemesi açısından önemli ve kritik bir dönemdir (Demoulin,1999).

Çocukların ilk sosyal çevreleri, içinde buldukları ailedir. Aile çocuğun doğumundan itibaren fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal tüm alanlarının gelişiminde aktif rol oynamaktadır (Çilingir, 2018). Yaşamın ilk yıllarından itibaren etkili olan ebeveyn davranışları çocuğun duygusal gelişiminde oldukça belirleyicidir. Çocuğun anne babasından aldığı olumlu destek ileriki yaşlarında psikolojik olarak sağlıklı bir birey olmasını sağlar (Bariola, Hughes & Gullone, 2012; Fredrickson, 2001). Pozitif ebeveyn davranışları çocuğun duygu düzenleme becerilerinin oluşmasında etkilidir (Rutherford, Wallace, Laurent & Mayes,

2015). Bu açıklamalar ebeveyn kabul-reddinin, bireyin ruh sağlığı ve duygu dzenleme becerilerinin gelişimi açısından önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Yapılan araştırmalar ebeveyni tarafından reddedilen, sevgi ve sıcaklık görmeyen, duygusal ihtiyaçları karşılanmayan çocukların davranış problemleri gösterme riskinin daha fazla olduğunu ortaya koymaktadır (Khaleque & Rohner, 2012; Rohner, 1994). Ayrıca ebeveynleri tarafından kabul edilmeyen, ihmal edilen, sıcaklık ve sevgi görmeyen çocukların duygu dzenleme becerilerinin yetersiz olduğunu ifade eden çalışmalar da vardır (Morris, Silk, Steinberg, Myers & Robinson, 2007; Huberty, 2012).

Çocuklar duygularının sorumluluğunu, kendilerini sözlü olarak ifade etmeye başladıklarından itibaren almaya başlayabilirler. Çocuklar duygularını dzenleme konusunda sınırlı becerilere sahip olsalar da onları etkileyebilecek olumsuz duyguların getirdiği stresle baş etmeleri, duygusal gelişimleri açısından önemlidir. Çocukların olumlu benlik algısı geliştirebilmesi, çevreleriyle pozitif sosyal ilişkiler kurabilmeleri duygu dzenleme becerileri ile yakından ilişkilidir (Beatty, 1986/2018).

Problem davranışlar çocuğun yaşantısını, sosyal ilişkilerini ve ailesini olumsuz etkilemektedir. Problem davranışların erken teşhisi ve yapılacak olan erken müdahaleleri ileri yaşlarda daha yıkıcı problemlerin oluşmasında önleyici olacaktır (Kılıç, 2020). Dünyada çocuk ve ergenlerin %10-20'sinde çeşitli ruh sağlığı problemleri görölmektedir (World Health Organization [WHO], 2018). Yapılan araştırmalarda okul öncesi dönem çocuklarında en sık rastlanan duygusal ve davranışsal problemlerin konuşma bozukluğu, aşırı hareketlilik, zarar verici davranışlar, kardeş kıskançlığı, kekemelik, iletişim problemi, uyku bozuklukları, dikkat dağınıklığı, saldırganlık ve kaygı-korku olduğu saptamıştır (Bilaç ve diğerleri, 2019; Fidan, 2011). Bu sebeple çocuklarda görölen duygusal ve davranışsal problemlerin ve bu problemlerin nedenlerinin saptanması önemlidir.

Alan yazın incelendiğinde ebeveyn kabul-reddi, duygusal ve davranışsal problemler ve duygu düzenleme konuları hem okul öncesi dönem çocuklarıyla hem de daha büyük yaş gruplarıyla çalışılan konulardır. Ülkemizde ebeveyn kabul-reddi ile yapılan araştırmalarda ebeveyn kabul ve reddinin sosyal beceriler, mizaç, benlik algısı, sosyal problem çözme gibi birçok konuyla ilişkili olduğu saptanmıştır (Erler, 2011; Gülay, 2011; Nabıkoğlu, 2019; Yavuz, Güven, Bayındır, Sezer & Yılmaz, 2016; Yıldırım, 2019). Ancak bu araştırmalar çoğunlukla anne ve çocuklarla yapılmış, baba kabul-red düzeyi ile oldukça sınırlı kaynağa ulaşılmıştır.

Ebeveyn kabul-reddi ile duygusal ve davranışsal problemler arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Yurtiçi ve yurtdışında yapılan çalışmalar ebeveyn kabul-reddi ile davranış problemleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu öne sürmektedir (Basılğan, 2012; Gracia, Lila & Musitu, 2005; Kayahan, 2002; Sotorrio, Holgado-Tello & Carrasco, 2016; Yazdkhastı & Harızuka, 2006). Ebeveyn kabul-reddi ile duygu düzenleme arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu konuda yapılan çalışmalar anne ve baba kabul düzeylerinin duygu düzenleme becerisini arttırıcı etkiye sahip olduğunu belirtmektedir (Bayındır, Güven, Sezer, Akşin-Yavuz & Yılmaz, 2017; Gelgör, 2016; Sosyal, 2019).

Duygu düzenleme ve davranış problemleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar ise duygu düzenleme becerileri yüksek çocukların daha az duygusal ve davranışsal problemler gösterdiklerini belirtmektedir (Ersan & Tok, 2019; Graziano, Landis, Maharaj, Demarize, Hart & Garcia, 2019; Langevin, Hébert & Cossette, 2015; Meriç, 2020; Meng ve diğerleri, 2020; Şahin, 2019).

Ebeveyn kabul-reddi, duygusal ve davranışsal problemler ve duygu düzenlemenin birlikte yapıldığı çalışmalar kısıtlıdır. Yurtiçinde bu konuda yapılan sınırlı çalışmaya (Abacı, 2018; Akkese, 2019; Pektaş, 2015) rastlanmış ancak bu çalışmaların örneklemini büyük yaş gruplarının oluşturduğu görülmüştür.

Bu çalışma okul öncesi dönem çocuklarının anne ve baba kabul-red düzeyleri, çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal-davranışsal problemleri arasındaki ilişkileri inceleyen ilk çalışma olması bakımından mevcut çalışmalardan farklılık göstermektedir. 1

1.5. Varsayımlar

- Araştırmaya katılan anne-baba ve öğretmenlerin yöneltilen ölçeklerdeki tüm sorulara, seçenek ve maddelere objektif bir şekilde ve içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmaktadır.
- Kullanılan veri toplama araçlarının araştırmanın amacına uygun olduğu varsayılmaktadır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma,

- İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde yer alan Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı 11 resmi bağımsız anaokuluna devam eden 4 ve 5 yaşındaki çocuklar ve bu çocukların anne-babaları ile sınırlıdır.
- 2020-2021 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
- Ebeveynlerin gösterdiği kabul ve red davranışları, Ebeveyn Kabul Red Ölçeği'nin (EKRÖ) ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.
- Çocuklarda görülen duygusal ve davranışsal problemler, Güçler ve Güçlükler Anketi'nin (GGA) ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.
- Çocukların duygu düzenleme becerileri, Duygu Düzenleme Ölçeği'nin ölçtüğü özelliklerle sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Ebeveyn Kabulü: Anne-babanın çocuklarına karşı gösterdikleri ya da deneyimledikleri sevgi, şefkat, destek, bakım, ilgi gibi davranışları ifade eder (Rohner, 1975).

Ebeveyn Reddi: Anne-baba tarafından, çocuktan sevgi, şefkat ve sıcaklığın geri çekilmesini ve psikolojik ve fiziksel olarak incitici davranışları ifade eder (Rohner, 1975).

Duygusal ve Davranışsal Problemler: Duygusal ve davranışsal problemler kültürden bağımsız olarak, çocuğun gelişim özelliklerinin doğal bir parçası olmayan ve sosyal, akademik, kişisel becerilerini olumsuz etkileyen kendine ya da diğerlerine karşı zarar verici davranışlar olarak tanımlanır (Kauffman & Landrum, 2013/2015).

Duygu Düzenleme: Duygu düzenleme bireyin duygularını tanıyıp onların ne zaman ortaya çıktıklarını izleme, değerlendirme ve değiştirme süreçleridir (Thompson, 1994).

2. Bölüm

Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde ilk olarak Ebeveyn kabul-red kuramı, duygu düzenleme ve okul öncesi dönem çocuklarında görülen davranışsal duygusal problemler hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra ebeveyn kabul-reddi, duygu düzenleme, davranışsal ve duygusal problemlere ilişkin yapılmış ulusal ve uluslararası araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Ebeveyn Kabul- Red Kuramı (EKAR)

Anne ve baba davranışları çocuğun kişiliğinin oluşumunda, ileriki yaşlarda mutlu ve huzurlu bir yaşam sürdürmesi noktasında oldukça önemlidir. Anne babası tarafından ilgi ve ihtiyaçları zamanında karşılanan çocuklar daha sağlıklı bir hayat sürmektedir (Yavuzer, 2011). Anne-baba ve çocuk ilişkisini ve bu ilişkinin sonuçlarını etkileyen unsurlardan biri ebeveyn kabul-reddidir (Rohner,1975).

Ebeveyn kabul-red kuramı, dünya çapında ebeveyn kabul ve reddinin başlıca sebeplerini, sonuçlarını ve diğer ilişkilerini tahmin etmeye ve açıklamaya çalışan bir sosyalizasyon kuramıdır (Rohner & Khaleque, 2002). Başka bir deyişle Ebeveyn kabul-red kuramı, ebeveyn kabul ve red davranışlarının çocukların ileriki yaşlarında kişilik oluşumuna, bilişsel, duygusal ve davranışsal gelişimlerine olan etkilerini, nedenlerini ve sonuçlarını açıklamaya çalışan bir kuramdır. (Rohner, Chaille & Rohner, 1980; Rohner, 2005a). Kuramda ifade edilen “ebeveyn” kavramı yalnızca biyolojik bağı bulunan kişileri değil çocuğun temel bakımını üstlenen bakım verenleri de kapsamaktadır (Rohner, 2015).

Ebeveyn kabul-reddi ile ilgili yapılan çalışmaların başlangıcı 1890’lı yıllara dayanmaktadır (Stogdill, 1937). Ebeveyn kabul-reddi ile ilgili bugün yaklaşık 6000’den fazla çalışma mevcuttur (Rohner, 2019).

Bir antropolog ve psikolog olan Ronald P. Rohner kariyerinin ilk yıllarında Coleman'ın "reddedilen çocukların korkulu, güvensiz, dikkat çekmeye meyilli, kıskanç, düşmanca tutum içerisinde oldukları" iddialarına dikkat çekmiştir. Rohner bu tür iddiaların evrensel olup olmadığını anlamak için kültürlerarası çalışmalar başlatmıştır. Bu başlangıçlarla beraber Rohner ebeveyn kabul-reddinin kültürlerarası öncüllerini, sonuçlarını ilişkileri açıklamak amaçlı uzun yıllar boyunca araştırmalarına devam etmiştir (Hughes, Blom, Rohner & Britner, 2005).

Rohner tarafından ebeveyn kabul-reddi ile ilgili kültürlerarası çalışmalar 1960 yılında başlatılmıştır (Rohner, 1975). Ebeveyn kabul-reddi kuramı dünyanın her yerinde yapılan araştırmalarla (Börkan, Erkman & Keskiner, 2014; Kim, 2005; Myers, Newcomb, Richardson & Alvy, 1997; Rohner ve diğerleri, 2008) ebeveyn tarafından kabul ya da red gören çocukların kişilik gelişimleri üzerindeki etkileri saptamaya çalışmaktadır (Rohner & Rohner 1981).

Kabul-red teorisi, tarihsel olarak 1960'lı yıllardan itibaren ebeveyn ve çocuk arasındaki yansıtılan ve algılanan kabul-red etkilerine odaklanmıştır. 2000'li yıllardan sonra yapılan araştırmalarla bu teori ebeveyn kabul-reddinin yanında yakın kişilerarası ilişkileri içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu değişimle birlikte 2014 yılında kuramın ismi ebeveyn kabul-red kuramından (Parental Acceptance-Rejection Theory-PART) kişilerarası kabul-red kuramı (Interpersonal Acceptance-Rejection Theory-IPART) şekline dönüştürülmüştür. İsim ve vurgudaki değişikliğe rağmen kuram ebeveyn kabul-reddinin etkilerini, nedenlerini ve diğer bağlantılarını öne çıkarmaya devam etmektedir (Rohner, 2015). İlgili tez çalışması kapsamında yalnızca anne-babanın çocuğa karşı kabul ve reddi araştırmaya dahil edilmiş ve bu nedenle "Ebeveyn Kabul-Red" kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

Kültürlerarası geniş bir yelpazede ve farklı etnik gruplarla yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre ebeveynleri tarafından kabul ya da reddedilen çocuk ve yetişkinler,

ırk, kültür, etnik köken fark etmeksizin benzer tutum ve davranışlar sergilemektedir.

Böylelikle elde edilen sonuçların genellenebilirliği yapılan araştırmalarla desteklenmektedir (Rohner & Britner, 2002).

Anne ve babalar çocuklarını, beklentilerini karşılayıp karşılamama durumuna göre kabul ya da reddedebilir. Çocuğu kabul etme aile değerlerine, çocuğun cinsiyetine bağlı olarak farklılaşabilir (Navaro, 2014). Ebeveyn kabulü, anne babanın çocuklarına karşı hissettikleri ve ifade edebildikleri sevgi, şefkat, ilgi, destek, bakım ve konforu ifade eder. Ebeveyn reddi ise ebeveynin çocuğuna karşı sıcaklık, sevgi ve şefkatinin geri çekilmesi anlamına gelmektedir (Khaleque & Rohner, 2002). Sıcaklık ve kontrol olmak üzere iki boyuttan oluşan Ebeveyn kabul-red kuramında, kabul ve red, ebeveyn davranışının sıcaklık boyutunu oluşturmaktadır. Sıcaklık boyutu, ebeveyn ve çocuk arasındaki duygusal ilişkinin kalitesi, bu ilişkide kullanılan fiziksel, sözel ve sembolik davranışlarla ilgilidir. Kontrol boyutu ise ebeveynin çocuğa karşı aşırı izin verme ve aşırı kısıtlama olmak üzere iki ayrı kutbundan oluşur. Başka bir deyişle kontrol boyutu, anne ve babanın çocuğa karşı sınırlayıcı ya da sınırların olmadığı bir davranış stilini ifade eder (Rohner & Khaleque, 2010; Rohner & Rohner, 1981).

Ebeveyn kabul-red kuramı, sıcaklık ve kontrol boyutlarından oluşsa da (Rohner & Rohner, 1981) araştırmanın kapsamı dahilinde kullanılan ölçek kontrol boyutunu ele almadığından aşağıda yalnızca sıcaklık boyutuna yer verilmiştir.

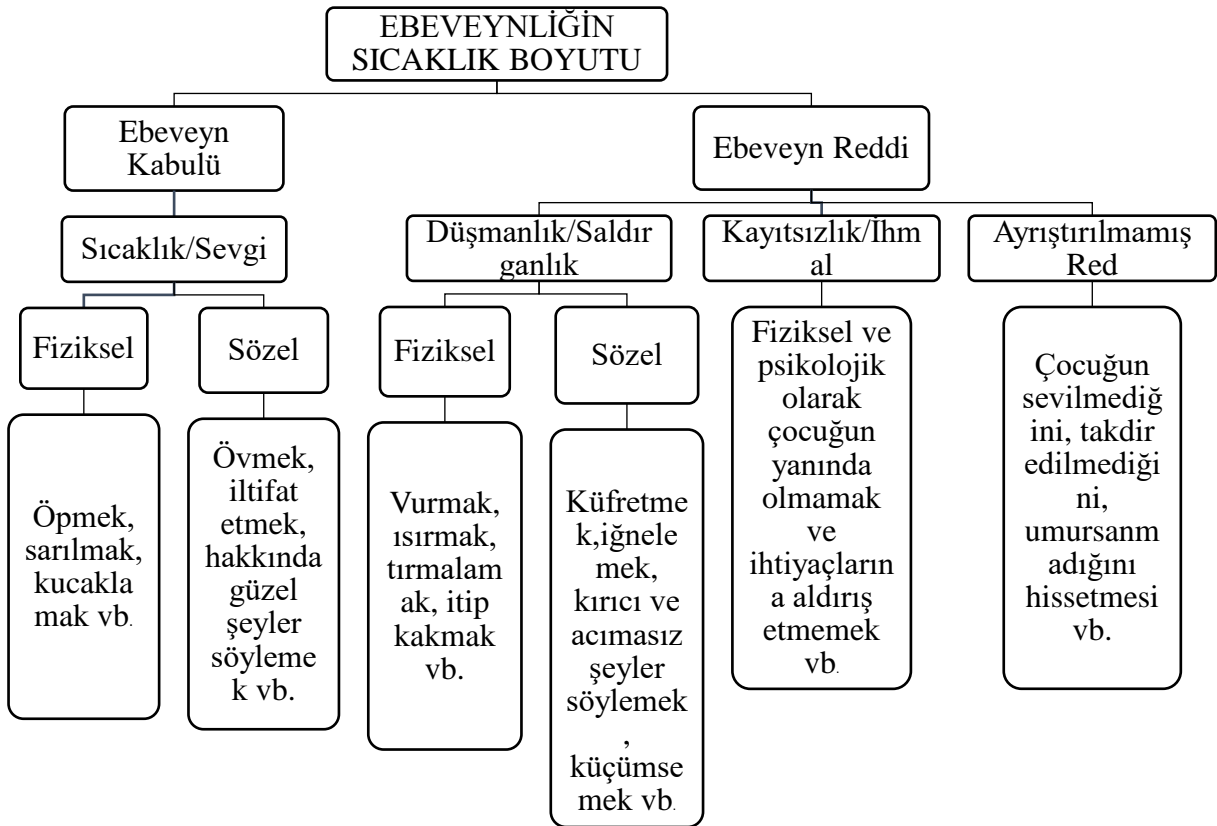
2.1.1 Sıcaklık boyutu. Sıcaklık boyutu, bireyin diğer bireye karşı ilgisini veya ilgisizliğini gösterdiği fiziksel, sözlü ve sembolik davranışlara odaklanmaktadır. Sıcaklık boyutunun bir ucu anne babanın çocuğa karşı ifade ettiği veya deneyimlediği sıcaklık, şefkat, ilgi, rahatlık, endişe, beslenme, destek veya sevgiyi içeren ebeveyn kabulüne işaret eder. Diğer ucu ise bu olumlu duygu ve davranışların olmayışına ya da önemli ölçüde geri çekilmesine, fiziksel ve psikolojik anlamda incitici davranışların ve duygulanımların varlığına

atıfta bulunan ebeveyn reddine işaret eder (Rohner, 1975; Rohner, 2015). Sıcaklık boyutu bireyler arasındaki duygusal boyutun kalitesi ile ilgilidir (Rohner, 2019).

Ebeveyn kabul-reddi, dünyanın her yerindeki ebeveynlerde dört ana davranışla kendini göstermektedir (Rohner, 1994). Bu davranışlar Şekil 1’de grafik olarak gösterilmiştir.

Şekil 1.

Ebeveyn Kabul/Red Kuramı Sıcaklık Boyutu Ebeveyn Davranışları (Rohner, 1994).

Ebeveyn kabul ve red kuramı sıcaklık boyutu üzerinde temellendirmiştir. Rohner, ebeveyn kabulünü sıcaklık ve sevgi davranışları ile ifade ederken ebeveyn reddini ise düşmanca ve saldırganca tutum, kayıtsızca ve ihmal edici tutum ve ayrıştırılmamış (farklılaşmamış) red olarak ifade etmiştir (Rohner, 1994).

Ebeveyn reddinde ebeveynler çocuklarına karşı düşmanca bir duygu hissedip sözel ya da fiziksel olarak saldırgan davranabilmekte, çocuklarından sevgi ve şefkati geri çekebilme, çocuklarına karşı kayıtsız hissedip ihmal edebilmektedir. Bazen de ebeveyn

reddi çocuğa karşı belirgin bir saldırganlık, soğukluk ve ihmal olmamasına karşın çocuğun kendisini umursanmamış, anne babası tarafından sevilmemiş hissetmesi şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Bu durum sıcaklık boyutunda ayrıştırılmamış (farklılaşmamış) red olarak ifade edilir (Rohner, 1994). Ayrıştırılmamış red ebeveyn açısından değerlendirildiğinde ise anne ve babanın çocuğa karşı doğrudan saldırganlık, ihmal ya da soğuk tutumlar sergilememesi fakat çocuğa karşı olumsuz tavırlar göstermesi olarak tanımlanabilir (Rohner & Khaleque, 2002).

Sıcakkanlı, kabul edici ebeveynler çocuklarının kişiliğini onaylar ve onun iyi oluşlarıyla ilgilenirler. Sıcaklık ve şefkat, sözlü ya da fiziksel olarak ebeveynlerin çocuklarını överek, ona hikayeler anlatarak, davranışlarını onaylayarak, kucaklayarak, sarılarak ortaya çıkabilir (Rohner & Rohner, 1981). Sıcak ve şefkatli olmanın tersi soğuk ve şefkatsiz olarak tanımlanmıştır. Ebeveynin duygusal sıcaklığa ya da sevgiye karşın sözel ve fiziksel ifadelerin olmadığı tutum, soğuk ve şefkatsiz tutumu ifade etmektedir (Rohner, Khaleque & Cournoyer, 2012). Anne ve babalar çocuklarını beklentilerine göre değil de çocuğun kişilik özelliklerine göre değerlendirirlerse daha kabul edici yaklaşımlarda bulunabilirler (Navaro, 2014).

Ebeveyn reddi, sıcaklık ve şefkatin yokluğu veya önemli ölçüde geri çekilmesi anlamına gelmektedir. Reddedici davranışlarda bulunan ebeveynler çocuklarını onaylamaz, onlardan hoşnut olmaz ve onu bir yük olarak görebilir. Reddedici ebeveynlerin çoğu soğuk davranışlar sergiler ve anlayışsızdırlar. Bu ebeveynler çocuklarını diğer çocuklarla olumsuz bir şekilde karşılaştırırlar (Rohner & Rohner, 1981). Reddedilen çocuklar diğerlerine karşı düşmanca duygular sergileyebilir, duygusal zayıflıkları vardır ve öfkeli olabilirler (Yavuzer, 2011). Ayrıca ebeveynleri tarafından reddedici bir tutumla karşılaşan çocuklar sevilme değeri olmadıklarını düşünürler ve diğerleriyle iyi ilişkiler kuramazlar (Tuzcuoğlu, 2004).

Ebeveyn düşmanlığı, çocuğa yönelik öfke veya kızgınlığın içsel ve duygusal bir tepkisidir. Saldırganlık ise çocuğu sözlü ya da fiziksel olarak incitmeyi amaçlayan eylemdir.

Saldırgan-düşmanca ebeveynler çocuklarının sürekli olarak kusurlarını bulan, onlarla alay eden, sert ya da küçümseyici bir ses tonuyla konuşan, çocuklarını aşağılayan, sert bir şekilde cezalandıran, azarlayan, kaba davranan ebeveynlerdir (Rohner & Rohner, 1981).

İhmal edici ve kayıtsız ebeveynler çocuklarının sağlıkları ya da gelişimleri için endişe duymazlar. Çocuklarına karşı az ilgi gösterip minimum vakit geçirirler. Çocuklarının yardım, ilgi ve ihtiyaç taleplerini görmezden gelmektedirler. Çocuklarına verdikleri sözleri unutabilir, onların mutluluğu ve refahı için önemli olan ayrıntılara dikkat etmezler. İhmal eden ve ilgisiz ebeveynler düşmanca tutum sergilemezler. Bu ebeveynler çok soğuk, anlayışsız, mesafeli ve umursamazdırlar (Rohner & Rohner, 1981).

Ebeveyn kabul ve reddi iki perspektiften incelenmektedir. Birincisi kişinin algıladığı veya öznel olarak deneyimlediği (fenomenolojik perspektif) şekliyle incelenmesidir. İkincisi ise dışarıdan bir gözlemci tarafından bildirilen (davranışsal bakış açısı) şekliyle incelenmesidir. Genellikle bu çalışma tarzı benzer sonuçlarla sonuçlanmaktadır. Bununla birlikte bazen sonuçlar tutarsız olabilir. Başka bir deyişle dışarıdaki gözlemciler reddedici davranışlarda bulunmadıklarını ifade etseler bile birey sevilmediğini hissedebilir. Anne ve babanın kabul-red algısıyla çocuğun algıladığı kabul-reddin uyuşmaması ayrıştırmamış redde işaret eder. (Ali, Khatun, Khaleque & Rohner, 2018).

Ayrıştırmamış reddedilme, ebeveynlerin ihmal ettiği, şefkat göstermediği veya onlara karşı saldırgan olduğuna dair net davranış göstergeleri olmasa dahi çocukların ebeveynlerinin onları gerçekten önemsemediği veya sevmediği konusundaki inançlarını ifade etmektedir (Rohner & Rohner, 1981). Bu araştırmanın çalışma grubunu okul öncesi dönem çocukları oluşturduğundan davranışsal bakış açısı yani ebeveynlerin yanıtlarına dayanan sonuçlar ele alınmıştır.

2.1.2 Ebeveyn Kabul- Red Kuramı'nın alt teorileri. Ebeveyn kabul-red kuramı 5 ana soruya cevap arayan 3 alt kuramdan oluşmaktadır. Bunlar, kişilik alt teorisi, başa çıkma

alt teorisi ve Sosyo-kültürel sistemler alt teorileridir (Rohner, Khaleque & Cournoyer, 2005).

Bu kuramlar aşağıda ifade edilen sorular ışığında açıklanmıştır.

- 1- Ebeveyni tarafından sevilen (kabul gören) veya sevilmeyen (reddedilen) çocuklar bu durumlara ne şekilde tepki verirler? (Kişilik alt teorisi)
- 2- Çocuklukta reddedilmenin yetişkinliğe ve yaşlılığa etkilerinin uzantısı ne ölçüdedir? (Kişilik alt teorisi)
- 3- Neden bazı çocuklar ve yetişkinler çocuklukta reddedilmelerine rağmen bu durumla diğerlerinden daha etkili bir şekilde baş ediyor? (Başa çıkma alt teorisi)
- 4- Neden bazı ebeveynler sevgi dolu, sıcak ve kabul ediciyken bazıları saldırgan, soğuk, ihmal eden ve reddedicidirler? (Sosyo-kültürel sistemler alt teorisi)
- 5- Bir toplumun genel yapısı, toplumdaki bireylerin davranışları ve inançları, o toplumdaki ebeveynlerin çocuklarını kabul veya reddetme eğiliminden ne şekilde etkilenir? (Sosyo-kültürel sistemler alt teorisi) (Rohner & Khaleque, 2002).

Aşağıda Ebeveyn kabul-red kuramını oluşturan kişilik alt teorisi, başa çıkma alt teorisi ve Sosyo-kültürel sistemler alt teorisi olmak üzere ifade edilen üç alt teoriye ait açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.2.1 Kişilik alt teorisi. Ebeveyn kabul-red kuramı insanların doğduklarından itibaren kendileri için önemli olan insanlardan olumlu yanıtlar alabilmek için biyolojik temelli bir duygusal ihtiyaç geliştirdiklerini varsaymaktadır. Başka bir deyişle kişi onun için önemli olan insandan destek, ilgi, ihtiyaç, bakım gibi duygusal gereksinimler duymaktadır ve bu gereksinimler biyolojik temellidir. Ebeveyn kabul-red kuramında belirtildiği gibi önemli olan kişi, çocuk için benzersiz ve başka herhangi biriyle değiştirilemeyen kişidir. Çocuklar için önemli olan kişiler ise ebeveynleridir (Rohner, 1975).

Kişilik alt teorisi ebeveyn reddinin kişilik üzerindeki olumsuz etkileriyle ilgilenir. Olumsuz etkilerden kasıt kişinin ruh ve akıl sağlığına karşı olan etkilerdir. Kişilik alt

teorisinde kişilik kavramı, bireyin çeşitli yaşam durumlarına karşı duygusal, bilişsel, algısal ya da motivasyonel yatkınlıklarına göre gösterdikleri davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Bu davranışlar iç (duygusal, biyolojik) ya da dış (çevresel) faktörlerden etkilenmektedir (Rohner ve diğerleri, 2012).

Ebeveynleri tarafından reddedilen çocukların 7 kişilik eğiliminde olmaları muhtemeldir. Bu eğilimler reddedilmenin derecesine ve şekline bağlı olarak, bağımlı ya da savunmacı bağımsızlık; duygusal tepkisizlik; saldırganlık, düşmanlık ve pasif saldırganlık; olumsuz benlik saygısı; bozulmuş öz yeterlilik; olumsuz dünya görüşü ve duygusal istikrarsızlıktır (Rohner, 2005). Bu kişilik özelliklerinden bağımlı ve savunmacı bağımsızlık dışındaki özellikler ebeveyn kabul-reddinin derecesine bağlı olarak doğru orantılı şekilde farklılaşmaktadırlar (Rohner & Khaleque, 2002).

2.1.2.1.1. Bağımlılık ya da savunucu bağımsızlık. Bağımlılık, bir kişinin rahatlık, rehberlik, destek, onay, güvence veya karar alması için diğerine olan duygusal güvenidir (Rohner, 1975). Yetişkinlikteki duygusal güvenlik, bağlanma figürleriyle algılanan ilişki kalitesine bağlıdır. Bu nedenle kabul ve reddedilmenin yetişkinlerin kişiliği ve psikolojik uyumları üzerinde etkisi bulunmaktadır (Rohner ve diğerleri, 2012). Çocuğun bağımlılık davranışının amacı ebeveyninden ilgi, sıcaklık görme isteğidir. Bağımlılık gösteren çocuklar ebeveynlerine sık sık sarılma, dikkat çekme, annelerinden ayrıldıklarında endişeli, güvensiz, mutsuz, huysuz davranışlar sergileme gibi davranışlar gösterirler (Rohner, 1975).

Ebeveyn kabul-red kuramının (EKAR) kişilik alt teorisi, önemli diğer kişilerden veya bağlanma figürlerinden olumlu yanıt alma ihtiyacının güçlü bir motivasyon kaynağı olduğunu ayrıca çocukların bu ihtiyacı ebeveynlerinden yeterince karşılayamadıklarında duygusal ve davranışsal anlamda farklı şekillerde yanıt vermeye yatkın olduklarını varsayar. Özellikle reddedildiğini hisseden bireyler muhtemelen endişeli ve güvensiz bir yapıya sahiptir. Bu duyguları yatıştırmak ve ihtiyaçlarını gidermek amacıyla, reddedilmiş hisseden kişiler

genellikle olumlu yanıt için daha fazla girişimde bulunup daha bağımlı olma eğiliminde olurlar (Rohner, 2004).

Kişilik alt teorisine göre, ebeveyn reddi ve diğer bağlanma figürlerinin reddi, yoğun psikolojik acıya da neden olur. Daha spesifik olarak, önemli ölçüde reddedilme yaşayan çocuklar ve yetişkinler, sürekli artan öfke, kızgınlık ve yoğun şekilde acı verici hale gelebilecek diğer yıkıcı duyguları hissetme eğilimindedir. Reddedilen birçok kişi ise kendisini daha fazla reddedilmenin verdiği acıdan korumak için duygusal olarak kapanır. Yani, duygusal olarak daha az duyarlı olmaktadır. Bunu yaparken, sevgiyi göstermede ya da ifade etmede ve sevgiyi başkalarından nasıl kabul edebileceği hakkında sorunlar yaşarlar. Dolayısıyla reddedilen bazı kişiler savunmada bağımsız hale gelir. Savunmaya dayalı bağımsızlık, bireylerin olumlu yanıt için nispeten daha az davranışsal girişimde bulunmasıdır. Savunmacı bağımsızlık, reddedilmiş hissedilen kişilerin onları reddedenleri reddettiği bir karşı red sürecine yol açabilir ve bu durum bazen bir şiddet döngüsüne ya da ciddi ilişki sorunlarına dönüşebilir (Rohner ve diğerleri, 2012).

2.1.2.1.2. Olumsuz öz saygı ve olumsuz öz yeterlilik. Reddedilmiş hissedilen bireylerin özsaygısında ve öz yeterlilikte bozulma geliştirilmesi öngörülmektedir (Rohner, 1975). Öz saygı, bireylerin öz-değer veya değer duygularıyla ilgili iken, öz-yeterlilik, günlük görevleri yeterince yerine getirme ve kendi ihtiyaçlarını karşılama yeterlilikleriyle ilgilidir. Olumsuz öz saygı, bireylerin kendilerini ebeveynlerinin veya onlar için önemli kişilerin, onları gördüğünü düşündükleri gibi görme eğiliminde olmaları nedeniyle ortaya çıkar. Bu nedenle, çocuklar ebeveynlerinin kendilerini sevmediklerini hissettikleri ölçüde, sevilmediklerini, hatta seilmeye değmediklerini hissetmektedirler (Rohner ve diğerleri, 2012). Öz yeterlilik kişinin kendi yeterliliği üzerine yaptığı değerlendirmelerdir (Rohner, 1975). Kişi kendini değerli görmediğinde ihtiyaçlarını karşılama konusunda da kendisini yetersiz hissetmektedir. Ayrıca bu çocuklar reddedilmeye bağlı oluşan yanlış zihinsel temellerinden dolayı yetersizlik

duygularını genellemektedirler. Kendisini yetersiz ve beceriksiz olarak gören çocuklar zaman geçtikçe bu şekilde davranmaya başlamaktadır (Rohner ve diğerleri, 2012).

2.1.2.1.3. Düşmanlık ve saldırganlık. Düşmanlık, başka bir kişiye veya duruma veya kendine yönelik duygusal (iç) bir tepki veya öfke, düşmanlık veya kızgınlık hissidir. Düşmanlık davranışsal olarak saldırganlık biçiminde ifade edilir, birisine veya bir şeye, bazen de kendine zarar vermeyi amaçlayan bir eylemdir. Aktif saldırganlık sözlü olarak (tartışma, alay etme, eleştirme, aşağılama) ya da fiziksel olarak (saldırı, vurmak, ısırma vb.) ortaya çıkabilir. Pasif saldırganlık ise daha çok somurtma, inatçılık, sinirlilik, intikam, öfke nöbetleri şeklinde ortaya çıkmaktadır (Rohner, 1975). Öfke, olumsuz öz duygular ve algılanan reddedilmenin diğer sonuçları, reddedilmiş çocukların ve yetişkinlerin stresle etkili bir şekilde başa çıkma kapasitesini azaltmaktadır. Bu nedenle, reddedilen insanlar, kabul edilenlere göre duygusal olarak daha az istikrarlı olma, olumsuz bir dünya görüşü geliştirme eğilimindedir (Rohner ve diğerleri, 2012).

Olumsuz dünya görüşü, öz yetersizlik, olumsuz benlik algısı kişilerin diğerleriyle ilişkilerini, yaşama stillerini ve zihinsel temsillerini etkilemektedir. Bu kişilik eğilimleri kişinin diğerleri karşısında kendini sürekli tehlikede görme başkalarına karşı güvensiz hissetme gibi çarpık zihinsel temsiller ortaya koyabilmektedir (Rohner, 1975).

2.1.2.1.4. Duygusal tepkisizlik. Duygusal duyarlılık, bir kişinin duygularını özgürce ve açık bir şekilde ifade etme yeteneğini ifade eder. Duygusal olarak duyarlı insanlar yakın ve kalıcı bağlar kurmakta zorluk çekmezler. Duygusal olarak tepkisiz insanlar ise sınırlı duygusal tepkiler vermektedir. Bu kişiler arkadaş canlısı ya da sosyal olabilirler ancak duygusal olarak soğuk, mesafeli, bağımsız ve ifadesizdirler (Rohner, 1975). Ebeveyn kabul-red kuramına göre reddedilen çocuklar ebeveynleri tarafından sıcaklık ve sevgi göremedikleri için duygusal olarak yalıtılmış çocuklardır. Bu çocuklar sevgiye ihtiyaç duymalarına rağmen sevilme hissini anlamakta güçlük çekmektedirler (Rohner ve diğerleri, 2005).

2.1.2.1.5. Duygusal istikrarsızlık (Tutarsızlık). Duygusal istikrar, bir bireyin ruh halinin sürekliliğiyle birlikte duygusal olarak bazı aksaklıklara, başarısızlıklara, zorluklara veya strese dayanma yeteneğidir. Duygusal açıdan istikrarlı kişiler stresle baş edebilen, çabuk öfkelenmeyen kişilerdir. Öte yandan, duygusal açıdan istikrarsız insanlar ise neşeli ya da kasvetli, dostça ya da düşmanca gibi öngörülemeyen ruh hali değişimlerine sahiptir. Bu tür kişiler genellikle küçük aksilikler veya zorluklar karşısında kolayca üzürlü ve stresle baş etme konusunda zorluk yaşarlar (Rohner, 1975). Reddedilen çocuklar ebeveynleri tarafından kabul edilen çocuklara göre duygusal olarak tutarsız olmaya meyillidirler (Hughes ve diğerleri, 2005).

2.1.2.1.6. Olumsuz dünya görüşü. Dünya görüşü, bir kişinin yaşamı ve evreni özünde olumlu ya da olumsuz bir yer, yani temelde iyi, güvenli, arkadaş canlısı, mutlu, tehditkâr olmayan bir yer ya da kötü, güvensiz, tehlikelerle dolu bir yer olarak değerlendirmesidir (Rohner, 1975). Ebeveyn kabul ve red kuramına göre reddedilen çocuklar olumsuz dünya görüşüne sahiptirler. Reddedilen bireyler dünyayı çocuklukta ebeveynleriyle olan ilişkilerine göre değerlendirirler (Rohner ve diğerleri, 2012).

2.1.2.2 Başa çıkma alt teorisi. Ebeveyn kabul ve red kuramına ilişkin dünyada yapılan birçok araştırmaya göre çocuk ve yetişkinlerin %80'i coğrafi konum, ırk ve etnik köken ayırt etmeksizin ebeveyn reddinden olumsuz yönde etkilenir (Dwairy, 2010; Erkman & Rohner, 2006; Gracia & Musitu, 1997; Rohner & Khaleque, 2002). Kalan %20 oranındaki kişiler, ebeveyn reddi yaşasalar bile psikolojik uyum sağlayabilen kişilerdir. Başka bir deyişle bazı çocukların belirli sosyal-bilişsel yetenekleri sayesinde reddetme yaşantılarıyla daha etkili bir biçimde baş ettikleri görülmüştür. Bu kişiler kuramda “baş ediciler (copers)” olarak tanımlanmıştır. Başa çıkma alt teorisi bu farklılaşmayı incelemektedir (Rohner & Khaleque, 2002; Rohner ve diğerleri, 2012).

Başa çıkma alt teorisi reddedilmeyle başa çıkabilen çocuk ya da yetişkinlerin farklılaşmış benlik duygusuna sahip olduklarını ifade eder. Bu kişiler kendi kararlarını kendileri alabilen ya da kendi kaderlerine yön verebilen kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bazı bireyler başlarına gelen olumsuz durumları kader, şans ya da başkaları tarafından gelen bir durum olarak nitelendirirken baş edici bireyler ise kendi çabaları ve nitelikleriyle hayatları üzerinde kontrol sahibi olduklarına inanan kişilerdir (Rohner ve diğerleri, 2005).

Ebeveyn kabul-red kuramının başa çıkma alt teorisinde “baş ediciler” kavramı duygusal baş ediciler ve araçsal baş ediciler olarak ikiye ayrılır. Duygusal baş edicilerin ebeveynleri tarafından ciddi anlamda reddedilmelerine karşın duygusal ve zihinsel sağlıklarının oldukça iyi olduğu söylenebilir. Araçsal baş ediciler ise okul çağında, mesleklerinde ve kariyerlerinde başarılı olup duygusal ve zihinsel olarak yıpranmış kişilerdir (Rohner ve diğerleri, 2005).

2.1.2.3 Sosyo-kültürel sistemler alt teorisi. Sosyo-kültürel sistemler alt teorisi ebeveyn kabul-reddini birey ve toplumlar açısından incelemektedir. Başka bir ifade ile ilgili alt teori ebeveyn kabul-reddinin çocuklardaki kişilik gelişimine ve davranışlarındaki değişimlerine etkisinin evrensel nedenlerini ele almaktadır (Rohner ve diğerleri, 2012).

Sosyo-kültürel sistemler alt teorisi bireylerin kültürel/dinsel inançları, sanatsal tercihleri ve diğer dışavurumsal fikirlerinin çocukluklarında gördükleri kabul red tutumlarıyla ilişkili olduğunu savunur. Örneğin bazı kültürlerde ebeveynleri tarafından reddedilen çocuklar doğaüstü güçlerin zarar verici, tehlikeli güçler olduğunu savunurken ebeveynleri tarafından çoğunlukla kabul edilen çocukların bulunduğu kültürlerde doğaüstü güçlerin koruyucu, destekleyici, iyi nitelikli oldukları düşünülmektedir (Rohner, 2019).

2.2 Duygu Düzenleme

Duygu düzenlemenin anlaşılabilmesi için ilk olarak duygu kavramının anlaşılması gereklidir (Gross, 1998a). Duygu, farklı kültür ve dinlerde uzun yıllar boyunca farklı

tanımlamalara maruz kalmıştır. Platon duyguları, iki atı kontrol etmeye çalışan savaş arabacısı metaforuyla açıklamaya çalışmıştır. Bu metafora göre duygu, kolayca evcilleştirilen ya da vahşi ve tehlikeli olarak tanımlanmıştır. Epictetus, Cicero ve Seneca gibi yaşam amacı mutluluk olan stoacı filozoflar duyguyu, kontrol edilmesi gereken ve rasyonel yeteneği etkileyen bir deneyim olarak görmüşlerdir (Leahy, Tirsch & Napolitano, 2011).

Duygular bireyin tüm yaşamına eşlik eden bilindik fakat bir o kadar karmaşık reaksiyonlardır (Kutlu, 2020). Türk Dil Kurumu (1998) duyguyu, nesne, durum, olay ya da bireylerin kişide uyandırdığı izlenimler olarak tanımlanmaktadır. Bireysel sağlık, mutluluk ve toplumda uyum içinde yaşayabilmek için duyguların iyi yönetilmesi, kontrol altında tutulması gerekmektedir. Duyguların uygun ortam ve koşullarda işlevsel olmayan bir şekilde kullanılması kişinin yaşamında bazı zorluklara zemin hazırlar (Gross & Thompson, 2007; Şahin, 2020).

Okul öncesi dönem çocukları öfke, korku, haz, şefkat, endişe gibi duygusal tepkiler gösterebilmektedir. Bu tepkilerin yetişkinler tarafından teşvik edilmesi duygu düzenleme becerilerinin gelişimine katkı sağlayacaktır. Çocuğun akademik başarısı, kendine güveni, akranlarıyla kurduğu iyi ilişkiler duygu düzenlemeyle yakından ilişkilidir (Beatty, 2018).

2.2.1. Duygu düzenlemenin tanımı ve temel özellikleri. Duygu düzenleme ile ilgili yapılan araştırmalar 1981'lere dayanmaktadır. 1990'dan sonra bu konuda yapılan çalışmalarda önemli artışlar görülmüştür (Gross, 2007). Duyguyu düzenleme yeteneği, insanların karşı karşıya kaldığı en yaygın zorluklardan biri olabilir. Doğumdan ölüme, sıradan günlük aktivitelerden varoluşsal sorulara kadar, düzenlememiz gereken duygularla yaşarız. Bu nedenle duygular ve onların düzenlenmesi, toplumda uyum içerisinde var olabilmek için insan yaşamının merkezinde yer almaktadır (Philippot & Feldman, 2004). Duygu düzenleme becerisi duyguların kontrolünü sağlamaktadır. Duyguların kontrolünün sağlanması ise kişinin

problem davranışlarını azaltmaktadır (Durbin & Shafir, 2008; Gilliom, Shaw, Beck, Schonberg & Lukon, 2002).

Duygu düzenleme, kişinin hangi duygulara sahip olduğunu, onlara ne zaman sahip olduğunu ve bu duyguları nasıl deneyimleyip gösterdiğini etkileyen süreçleri ifade eder (Gross, 1998a). Başka bir tanıma göre duygu düzenleme, kişinin hedefe ulaşması için duygusal tepkiyi izleme, değerlendirme ve kontrol etmekten sorumlu dışsal ve içsel süreçlerden oluşur (Thompson, 1994). Bireyin tüm bilişsel, fizyolojik ve davranışsal değişimleri duygu düzenleme ile ilişkilendirilir (Bridges, Denham & Ganiban, 2004). Saraiya ve Walsh (2015) ise duygu düzenlemeyi duyguları tanımlama, deneyimleme, uygun hale getirme ve ifade etme yeteneği olarak tanımlamıştır.

Duygu düzenlemenin içsel süreçlerden mi dışsal süreçlerden mi yoksa her ikisinden mi etkilendiği hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Genel olarak, yetişkinlerle yapılan çalışmalarda araştırmacılar içsel süreçlere odaklanırken gelişimsel yaklaşımları benimseyen araştırmacılar, bebeklik ve erken çocukluk döneminde çok belirgin olmasından dolayı dışsal süreçlere daha çok odaklanır (Gross, 1998b; Carlson & Wang, 2007). İçsel süreçler bireyin karakter özelliklerinden, mizacından ve mevcut psikolojik durumundan etkilenir. Dışsal süreçler ise erken çocukluk döneminde ebeveynlerden ya da bakım verenlerden ve çevreden etkilenmektedir (Thompson & Calkins, 1996; Morris ve diğerleri, 2007).

Duygu düzenleme süreçleri otomatik veya kontrollü ya da bilinçli veya bilinçsiz olabilir (Thompson & Meyer, 2007). Duygular, zaman içinde ortaya çıkan ve birçok bileşenden oluşan süreçlerdir. Buna bağlı olarak duygu düzenleme, duygu dinamiklerindeki değişiklikleri veya davranışsal, deneyimsel, fizyolojik alanlardaki durumların büyüklüğü, süresi ve dengesini içermektedir. Duygu düzenleme süreçleri duyguların ifade edilmesini ve deneyimlenmesini kontrol eden süreçlerdir. Duygu düzenleme, bireyin amacına bağlı olarak duyguyu azaltabilir, yoğunlaştırabilir veya sürdürebilir (Gross & Thompson, 2007). Bir başka

ifadeye göre duygu düzenleme, bilişsel yeniden yapılandırma, gevşeme gibi davranış değişikliklerini içerebilir (Leahy ve diğerleri, 2011). Duygu düzenlemenin olumsuz duyguları engelleme, kontrol altında tutma gibi işlevlerinin yanında olumlu duyguların düzenlenmesi işlevi de bulunmaktadır (Macklem, 2008). Kişinin hoşlanmadığı bir hediye almasına karşın olumsuz duygularını saklayıp gülümsemesi olumsuz duyguların düzenlenmesine örnek olarak verilebilir (Saarni, 1984). Kişinin bir başkasının düştüğünü görüp gülmesini engellemesi de olumlu duyguların düzenlenmesine örnek verilebilir (Cole ve diğerleri, 2004).

Duygu düzensizliği, başa gelen olayları veya duyguları işlemede zorluk veya yetersizlik olarak tanımlanır. Düzensizlik, duygunun aşırı yoğunlaşması veya duygunun aşırı devre dışı bırakılması yani baskılanması olarak ortaya çıkabilir. Duygunun çok yoğun oluşu, bireyin istenmeyen, müdahaleci, bunaltıcı veya sorunlu olarak deneyimlediği duyguların artışıdır. Duygunun aşırı devre dışı bırakılması ise kişinin duygusuyla baş edemeyip kendini durumdan, mekândan, zamandan bağımsız hissetmesiyle sonuçlanan bir durumdur. Duygu düzenleme ise istenmeyen bir şekilde duygu yoğunluğunun artmasıyla kişinin kendisini iyi hissetmesi için herhangi bir baş etme stratejisini kullanmasıdır. Duygu düzenleme homeostatik bir termostata benzetilmiştir. Buna göre kişi duyguları yumuşatıp kontrol altında tutarak duygularıyla başa çıkabilmektedir (Leahy ve diğerleri, 2011).

2.2.2. Duygu Düzenleme Stratejileri. Gross'un (1998a), duygu düzenleme süreç modelinde 5 farklı duygu düzenleme stratejisinden bahsedilir. Bunlar: durum seçimi, durum değişimi, dikkat dağıtımı, bilişsel değişim ve tepki değişimidir. Bahsedilen bu model yine Gross'un (1998a) ortaya attığı duygu oluşumu modeline dayanmaktadır. Duygu oluşum modelinde bir durumun birey tarafından dikkat çekildiği ve böylece de değerlendirme sürecine yol açtığı ve bu değerlendirmenin sonucunda da deneysel, davranışsal, fizyolojik bir tepki gösterdiği ifade edilmektedir. Duygunun ortaya çıktığı fakat henüz aktif olmadığı erken dönemde kullanılan stratejiler "öncül odaklı duygu düzenleme stratejileri"dir. Bunlar

durum seçimi, durum değişimi, dikkat dağıtımı ve bilişsel değişim stratejileridir. Duygunun ortaya çıkmasıyla kullanılan strateji türü ise “sonuç odaklı stratejiler” dir. Tepki değişimi stratejisi ise sonuç odaklı stratejisi ile ilgilidir (Gross, 1998a; Gross & Thompson, 2007).

Aşağıda sözü edilen duygu düzenleme stratejilerine yer verilmiştir:

2.2.2.1. Durum seçimi. Durum seçiminde kişinin istedik ya da istenmedik duygularının daha az ya da daha çok olmasında davranışlarının etkisi olduğu savunulur. Durum seçimi kişinin karşı karşıya kaldığı durumdan kaçarak ya da ona yaklaşarak ortaya çıkabilecek duyguyu isteğine göre arttırması ya da azaltmasıdır. Durum seçimine göre kişi olumsuz duygulara yol açan durumlardan kaçınır.

2.2.2.2. Durum değişimi. Duygusal etkiyi değiştirmek için doğrudan durumu değiştirmeyi içerir. Özellikle fiziksel çevrenin değiştirilmesi ile gerçekleşir.

2.2.2.3. Dikkat dağıtımı. Durumun duygusal etkisini değiştirmek için dikkatin başka yöne çekilmesini ifade etmektedir.

2.2.2.4. Bilişsel değişim. Kişinin bir duruma karşı düşüncesini değiştirerek yani durumu farklı değerlendirerek, oluşan duyguyu değiştirmesidir. Bilişsel değişimde duruma karşı atfedilen duygusal önem değiştirilmektedir.

2.2.2.5. Tepki değişimi. Duygu oluşumundan sonra duygu tepkisinin (deneyimsel, fizyolojik ve davranışsal) değişimini içermektedir (Gross, 1998a ; Gross & Thompson, 2007).

2.2.3. Duygu düzenleme becerilerinin gelişimi. Gelişim psikolojisi, sosyal, duygusal, bilişsel gelişim alanlarını kapsadığı için duygu düzenlemeyi bir araştırma konusu haline getirmiştir (Sala, Pons & Molina, 2014). Gelişimsel yaklaşımlar duygu düzenlemede sosyal süreçlerin önemine vurgu yapmaktadır. Bebekler heyecanlarını kontrol etmek, korkularını yatıştırmak, zevklerini yönetmek için ebeveynlerine ya da bakıcılarına bağımlıdırlar. Çocuklar büyüdükçe öz düzenleme konusunda gelişmelerine rağmen duygularını düzenlemede aile ve arkadaşlarından yani sosyal çevrelerinden

etkilenmektedirler. Çocuğun sosyal çevresi, çocukların duygularını yorumlama ve değerlendirme, duygu yönetimi stratejilerini öğrenme, duygularını kontrol etme ve güven kazanma gibi konularda oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu sosyal etkilerden en önemlisi ailedir. Bunun nedeni çocuğun ilk sosyalleşme girişimlerinin ailede başlamasıdır (Thompson & Meyer, 2007).

Duygu düzenleme becerilerindeki araştırmalar bebeklik döneminden başlamaktadır. Çocukların duygusal olarak zorlandığı durumlarda kullandıkları stratejiler, bu süreçte deneyimledikleri duygular ve duygu ifadeleri ile ilgili birçok inceleme yapılmıştır. Bu incelemelere göre duygu düzenleme becerileri bebeklik döneminde emme gibi bebeğin doğuştan getirdiği refleksleri, dolayısıyla daha ilkel düzenleme süreçlerini içerir (Cole ve diğerleri, 2004; Kopp, 1982). Bebeğin ilk bir yıl içerisindeki süreçte bilişsel, sosyal ve motor gelişimindeki ilerlemeyle birlikte duygu düzenleme becerilerinde anneden ya da bakım verenden bağımsızlaşarak kendi duygu düzenleme becerilerini kullandığı gözlemlenmiştir (Kopp, 1982). Örneğin 6 aylık bir bebek hoşlanmadığı durum ve duygulardan kaçınmak için kafasını farklı bir yere çevirip dikkat dağıtabilmektedir (Kutlu, 2020).

Bebeklik döneminde duygu düzenlemenin anlaşılabilmesi için önemli olan iki kavram mizaç ve bağlanmadır (Thompson, 1994; Cassidy, 1994; Sroufe & Waters, 1977). Duygu düzenleme konusundaki bireysel farklılıklar, bebek ve anne ya da bakım veren bağlanması ile ilişkilidir (Cassidy, 1994). Bebek ile anne arasındaki ilişkinin uyumlu ve devamlı olması, bebeğin duygu düzenleme beceri gelişimini olumlu olarak etkilemektedir (Cole ve diğerleri, 2004). Duygu düzenleme ve mizaç ilişkisinde hangisinin hangisine neden olduğu konusunda net bir ayrışım olmamasına karşın duygu düzenleme çocuğun diğerleriyle etkileşimi ve mizacın bir ürünü olarak nitelendirilebilir (Rothbart & Sheese, 2007). Bebeklerde duygu düzenleme becerilerinin gelişimi çok hızlıdır. Çünkü küçük çocuklar duyguları hızlı anlamaktadırlar (Thompson & Lagattuta, 2006).

Duygu düzenleme becerilerinin hızla gelişme gösterdiği bebeklik döneminde aile desteği önemli bir yere sahiptir. Duygu düzenleme becerisi desteklenmeyen, duygu düzenleme becerileri düşük olan çocuklar okul öncesi dönemde akranlarıyla iletişimde sorunlar yaşayabilmektedir (Eisenberg, Cumberland & Spinrad, 1998).

2.2.4. Okul öncesi dönemde duygu düzenleme. İlerleyen yaş ile birlikte çocuğun gelişimine paralel olarak duygusal tepkiler de gelişmekte ve değişmektedir (Başal, 2012). Okul öncesi dönemde artan dil gelişimi becerisiyle birlikte çocuk, duygularını daha iyi anlayıp anlamlandırabilmektedir. Duyguların ortaya çıkış şekillerini, hangi durumlara karşı hangi duyguları yaşadıklarını anlamaları da bilişsel gelişimlerinin göstergesidir (Kutlu, 2020). Okul öncesi dönem çocuğu, birçok alanda artan gelişimle birlikte duygularını isteklerine göre şekillendirebileceğinin farkına varmaya başlamıştır (Thompson & Lagattuta, 2006). Ayrıca bu dönemde akranlarıyla iletişim kurma, hazzı erteleme, sırasını bekleme gibi duygu düzenleme becerilerine rastlanır (Cole ve diğerleri, 2004).

Çocuklar 3-5 yaşlarında duygularının nedenlerini anlamaya başlar. 5-6 yaşlarında ise duygularının yanlış inançlardan kaynaklanabileceğini anlayabilecek düzeydedirler. Çocuklar okul öncesi dönemde düşüncelerinin duygularını etkilediğine dair iç görü geliştirebilmektedirler (Thompson & Lagattuta, 2006). Tüm bunlar çocukların duygu düzenleme becerileriyle yakından ilişkilidir.

Saarni (1984) yaptığı bir çalışmada çocuklara hoşlanmayacakları bir hediye (bebek) verip hayal kırıklıklarını ne düzeyde ortadan kaldırmaya ya da gizlemeye çalıştıklarını gözlemlemiştir. Sonuçlar daha büyük çocukların küçük çocuklara göre daha olumlu ifadeler kullandıklarını, kız çocukların erkek çocuklarına göre de daha olumlu ifadeler kullandıklarını göstermektedir. Aynı çalışma başkaları tarafından da yapılmış ve küçük çocukların olumsuz duygularını fark edip başka bir oyuncakla oynayarak kendilerini hoşlanmadıkları oyuncaktan uzaklaştırdıkları dolayısıyla olumsuz duygularını hafifletmek için bazı adımlar attıkları

gözlemlenmiştir (Grolnick, Bridges & Connell, 1996; Kopp, 1989). Çalışmalar göstermektedir ki duygu düzenleme bireysel farklılıklara göre değişiklik göstermekte ve erken dönemde ortaya çıkmaktadır. Duygu düzenleme stratejilerinin kullanımı özellikle okul öncesi dönemde belirgin şekilde gelişme göstermektedir (Carlson & Wang, 2007; Josephs, 1994; Liew, Eisenberg & Reiser, 2004).

Okul öncesi dönemde bilişsel gelişimin artmasıyla birlikte duygu düzenleme becerilerinde de artış olmaktadır. Yaşamın ilk yıllarında çocuk karşılaştığı olumsuz durumlarla çeşitli şekillerde baş etmektedir. Bunlar gözlerini kapatma, duygunun nedeninden kaçma gibi basit yöntemlerdir. Yaş ilerledikçe bilişsel gelişim de ilerleme gösterir ve okul öncesi dönemde çocuklar gelişmiş dikkat düzenleme, bilişsel yeniden yapılandırma gibi daha karmaşık zihinsel süreçleri kullanırlar (Altshuler & Ruble, 1989; Thompson, 1994; Sala ve diğerleri, 2014). Gross (1998a) tarafından tanımlanan duygu düzenleme stratejileri okul öncesi yıllardan itibaren gözlemlenmektedir (Sala ve diğerleri, 2014).

Sala ve diğerleri (2014), 3-6 yaş çocuklarıyla yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme stratejilerini aktif bir biçimde kullandıkları, yaşla birlikte artan bilişsel gelişim, dil gelişimi ve çocuğun akranlarıyla ve öğretmeniyle etkileşiminin duygu düzenleme becerilerini geliştirdiği sonucuna ulaşmıştır.

Özetlemek gerekirse okul öncesi dönem çocuğu duygularını ve duygularına neden olan durumlar arasındaki ilişkiyi anlamaya başlar. Bu anlayış ile birlikte çocuk kendisini rahatsız eden durum ve duygulardan uzaklaşmak için istemli bir çaba göstermektedir. Dikkatini hoş olmayan durumdan keyif verici farklı bir duruma çekme, yeni hedefler oluşturma, olumsuz durumu göz ardı etme, kendisini zorlayan durumlarla ilgili bilgi edinme, dikkatini dağıtma ve kendini rahatlatmak için kendi kendisiyle konuşma (özel konuşma) okul öncesi dönem çocuğunun kullandığı duygu düzenleme stratejileridir (Kutlu, 2020).

2.2.5. Duygu düzenleme becerilerinin gelişiminde ailenin rolü. Çocukların yaşadığı çevre, gelişimlerini büyük oranda etkilemektedir. Aile, okul, yaşadıkları yer, akranlar, kültür gibi faktörler çocuğun duygusal gelişimiyle ilişkilidir. Duygu düzenlemeyi etkileyen tüm bu bağlamların içinde en çok ebeveyn-çocuk ilişkilerine odaklanılmıştır (Morris ve diğerleri, 2007).

Yaşamın erken dönemlerinde, ebeveynlerin ya da bakıcının bebeğin duygularına karşı hassasiyeti, bebeğin duygusal sinyallerinin sıklığını, kalıcılığını ve yoğunluğunu etkilemektedir. Ebeveynlerin bebeğin duygularına karşı duyarlı yaklaşımları bebeğin ebeveynine olan güveninin artmasını sağlamaktadır. Yetişkinlerin duygusal ifadeleri, çocuğun durumlara karşı duygusal ve davranışsal tepkilerini etkilemektedir (Thompson, 2001).

Çocuklar duygularını nasıl ifade edeceklerini, hangi durumlarda duygularını saklayacaklarını ebeveynlerinin onlara karşı rol model olmasıyla öğrenirler. Anne ve babanın çocuğa karşı davranışları, çocuğun diğerlerinin duygularına nasıl dönüt vereceğini ve kendi duygularını düzenleme becerisini etkilemektedir (Kutlu, 2020). Duygu ifadeleri anne-babaları tarafından desteklenen ve teşvik edilen çocuklar olumsuz durumlar ve duygular karşısında daha etkin duygu düzenleme stratejilerini kullanırken anne babaları tarafından duyguları küçümsenen, reddedilen, önemsenmeyen, desteklenmeyen çocuklar duygu düzenlemede güçlük yaşamaktadırlar (Gottman, Guralnick, Wilson, Swanson & Murray, 1997; Morris ve diğerleri, 2007).

Ebeveynlerin çocuklarının davranışlarına karşı uyguladığı psikolojik ya da davranışsal kontrol, kendi uyguladıkları duygu düzenleme becerileri, ebeveynlik uygulamaları çocukların duygu düzenleme becerilerinin şekillenmesinde etkilidir. Ebeveynler, rol model olma, engelleme ya da ihmal etme, yönlendirme, destekleme gibi yaklaşımlarıyla çocukların duygu düzenleme becerilerinin gelişimini desteklemektedirler (Kutlu, 2020).

Morris ve diğerlerinin (2007) aile bağlamının duygu düzenleme süreçlerine etkisini incelediği çalışmada üçlü bir modelden bahsedilmiştir. İlk yaklaşımda çocukların gözlem yaparak, anne ve babalarını rol model alarak duygu düzenleme becerilerini öğrendikleri savunulur. İkinci yaklaşımda ebeveynlerin duygu ve duygu düzenleme ile ilgili ebeveynlik uygulamalarının çocuğun duygu düzenleme becerilerinde etkili olduğu savunulur. Üçüncü yaklaşımda ise ebeveynin yaklaşımı, anne ve baba arasında nasıl bir ilişki olduğu, anne-çocuk bağlanması ve ailedeki duygusal iklimin duygu düzenleme becerilerini etkilediği belirtilmiştir.

Ebeveynler çocuklarının duygularına karşı destekleyici ya da destekleyici olmayan yaklaşımlarda bulunabilirler. Gösterdikleri yaklaşıma göre de çocukların geliştirdiği duygu düzenleme stilleri değişiklik göstermektedir. Örneğin anne babaların çocuklarının duygularına karşı aşırı izin verici yaklaşımlarda bulunması çocukta işlevsel olmayan (saldırganlık göstermek, bağırıp çağırmak) duygu düzenleme stillerini geliştirebilir. Destekleyici olmayan yaklaşımda anne ve baba çocuğunun duygularının farkında olmadığı gibi onun duygularını baskılayıcı, cezalandırıcı yaklaşımlarda da bulunabilmektedir. Bu tür yaklaşımlar duygu düzenleme güçlüklerine neden olabilir (Gottman ve diğerleri, 1997; Jones, Eisenberg, Fabes, & MacKinnon, 2002; Kutlu, 2020).

Destekleyici yaklaşımda bulunan ebeveynler çocuklarının olumsuz duygularını ifade etmelerine fırsat tanıyıp onlara yardımcı olurlar. Örneğin çocuğunun üzülmediğini gören anne ya da baba ona ağlamasının normal olduğunu ifade edip onu destekleyebilir ya da çocuğunun eğlenceli anları düşünmesini destekleyerek dikkatini başka yöne çekebileceğini ve daha olumlu duygular hissedebileceğini fark ettirebilir. Ebeveynlerin destekleyici yaklaşımlarında çocuklar, olumsuz duygularla nasıl başa çıkabileceklerini daha iyi öğrenirler (Jones ve diğerleri, 2002). Ebeveynlerle çocuklar arasında yapılan araştırmalar göstermektedir ki

çocuklarla olumsuz duyguları hakkında konuşmak çocukların duygularını erken anlamalarına olanak sağlar (Thompson & Lagattuta, 2006).

2.3. Okul Öncesi Dönemde Görülen Duygusal ve Davranışsal Problemler

Dünya sağlık örgütüne göre dünyada çocuk ve ergenlerin %10-20'si çeşitli ruhsal bozukluklar yaşamaktadır (WHO, 2018). Derman ve Başal (2013)'in anaokuluna devam eden 1112 çocukla yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan çocukların %60,6'sının en az bir ya da daha fazla davranış probleminin olduğu tespit edilmiştir. Yapılan başka bir araştırmada ise problem davranışların %10 ila %15'i okul öncesi dönemdeki çocuklarda gözlemlenmiştir (Campbell, 1995).

Çocuklar için duygusal ve davranışsal problemlerin tanımını yapmak oldukça zordur. Birçok çocuk, gelişimin inişli çıkışlı doğası nedeniyle süreç içerisinde duygusal ve davranışsal problemler yaşayabilir. Duygusal ve davranışsal problemleri tanımlamak için belli durumlarda normal davranış profilini belirleyerek çocuğun davranışı ile karşılaştırmanın faydası olacaktır (Austin & Sciarra, 2010/2019).

Yavuzer'e (2004) göre çocuğun davranışlarının normal ya da anormal olarak belirlenmesinde beş farklı kriterden söz edilebilir. Bunlar; yaşa uygunluk, sorun davranışın yoğunluğu, devamlılık, cinsel rol beklentisi ve kültürel faktörler şeklindedir. Benzer şekilde Kauffman ve Landrum (2013/2015) da duygusal ve davranışsal problemlerin tanımlanmasında süre, yoğunluk ve sıklık faktörlerine odaklanılması gerektiğini belirtmiştir.

Çocuğun bazı davranışları gelişiminin doğal bir parçasıdır. Örneğin 4 yaşında bir çocuğun geliştirebileceği bazı korkular normal sayılırken aynı korkuların 13 yaşındaki bir çocuk tarafından yaşanması anormaldir. Çocuklarda gözlemlenen davranışın yoğunluğu ve sürekliliği de o davranışı normal ya da anormal olarak nitelendirmemize referans olabilir. Çocuğun bir davranışı uzun süre göstermesi ve bu davranışın çok şiddetli olması, o davranışın anormal olduğuna işaret edebilir. Yine bir davranışın problem olarak görülmesinde cinsel rol

beklentileri ve kültür faktörleri de önemlidir. Örneğin bazı kültürlerde erkeklere kızlardan daha saldırganca roller yüklenebilir. Bu durumda saldırganlık cinsel rol beklentilerinin bir ürünüdür. Ayrıca bazı kültürlerde anormal karşılanabilecek bir davranış bazı kültürlerde normal karşılanabilir. Tüm bunlar çocuktaki davranışın bir problem olup olmadığı hakkında bize bilgi verebilir (Yavuzer, 2004).

Zarkowska ve Clement (1994) problem davranışları kişinin kendisine ya da diğerlerine zarar veren, yeni şeyler öğrenmesini engelleyen, bazı ortamlardan dışlanmasına neden olan ve yaşadığı kültür normlarına uymayan davranışlar olarak tanımlamıştır.

Başka bir tanıma göre ise problem davranışlar çocuğun öğrenmesine engel oluşturan, sosyal ilişkileri ve iletişimi engelleyen çocuğa ve çocuğun çevresine (akranlarına, yetişkinlere, aile bireyelerine) zarar veren davranışlardır (Erbaş, Tekin & İftar, 2011).

Yörükoğlu (1997) ise davranış problemlerini psikolojik ve fizyolojik nedenlerle ortaya çıkan, çocukların sosyal çevrelerinde ve iletişimlerinde uyumsuzluk yaratabilecek dikkat çekici ve rahatsız edici davranışlar olarak tanımlamıştır.

2.3.1. Duygusal ve davranışsal problemlerin sınıflandırılması. Okul öncesi dönem çocukları stresli durumlarla başa çıkabilmek için bazı duygusal ve davranışsal problemler gösterebilirler. Davranış problemleri içe dönük (içselleştirilmiş) ve dışa dönük (dışsallaştırılmış) davranış problemleri olarak sınıflandırılabilir. Kaygı, korku, dikkatsizlik gibi davranışlar içe dönük davranışları temsil ederken, saldırganlık, aşırı hareketlilik, düşmanca davranışlar dışa dönük davranışları ifade etmektedir (Campbell, 1995). Dışa dönük davranışlar problem davranışın dışa vurulduğu ve gözlemlendiği davranışlarırken içe dönük davranışlar gözlemlenemeyen, kişinin kendi içinde yaşadığı normal olmayan davranışlardır (Bee & Boyd, 2009).

Dışa dönük davranış problemleri aşırı hareketli olma, saldırganlık, düşmanca tavırlar, karşı gelme, öfke nöbetleri, kurallara uymama gibi problemleri içerir. İçe dönük problemler

ise depresyon, ie kapanıklık, kaygı, panik, korkular, utangaçlık ve öz güven problemi ile ilişkilidir (Ergül, 2020).

Amerika Psikiyatri Birliği (American Psychiatric Association) tarafından yayınlanan ve ruhsal hastalıkların tanılanmasında, sınıflandırılmasında rol oynayan DSM-V (The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) tanı ltlerinde (2013) ocuklukta başlayan bozukluklar, “nrogeleşimsel bozukluklar, depresyon bozuklukları, kaygı (anksiyete) bozuklukları, örselenme (travma) ve tetikleyici etkenle (stresörle) ilişkili bozukluklar, beslenme ve yeme bozuklukları, dışa atım bozuklukları, uyku-uyanıklık bozuklukları, cinsel kimliğinden yakınma (hoşnut olmama), yıkıcı bozukluklar, dürtü denetimi ve davranım bozuklukları” başlıkları altında incelenmiştir.

Yrkoğlu (1983) ocuklardaki ruhsal problemleri dört ana başlıkta toplamıştır. Bunlar: davranış bozuklukları (alma, kuralları çiğneme, saldırganlık vs.), duygusal bozukluklar (kaygı, korku, uyku problemleri, kekemelik, tikler vs.), alışkanlık bozuklukları (parmak emme, mastürbasyon, alt ıslatma vs.), ağır ruhsal sorunlar (ie kapanıklık, depresyon vs.) şeklinindedir.

Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarındaki duygusal ve davranışsal problemler ile ilgili açıklamalar Yrkoğlu’nun (1983) yaptığı sınıflandırmaya göre ele alınmıştır. Bu bölümde okul öncesi dönemde sıklıkla yaşanan problemlere yer verilmiştir.

2.3.1.1. Davranış bozuklukları. Bu başlık altında sırasıyla davranış bozukluklarından olan saldırganlık, kıskançlık, yalan söyleme, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), inatçılık, çalma problemlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.3.1.1.1. Saldırganlık. Saldırganlık, davranış ve davranışın niyetine odaklanılarak tanımlanır. Saldırganlık diğerlerine zarar veren ve diğerlerini yaralamak niyetiyle yapılan bir davranıştır (Kuzucu, 2014). Yapılan boylamsal çalışmalar çocukluk çağındaki saldırganlığın

çocuğun ileriki yaşlarındaki uyumsuzluğunun sosyal bir yordayıcısı olduğunu göstermektedir (Farrington, 2001; Loeber, 1990; Parker & Asher, 1987).

Okul öncesi dönemde saldırganlık, çocuğun çeşitli nedenlerden ötürü yaşadığı olumsuz duyguyu, öfke nöbetleriyle ve kendisine ve çevresine zarar verici davranışlarla ortaya çıkarmasıdır (Aydın, 2004). Bireysel faktörler, anne babanın otoriter yaklaşımı, çocuğun çeşitli sebeplerle engellenmesi, ölüm, boşanma gibi durumlar, yanlış rol modeller, medyanın etkisi çocukta saldırganlığa neden olabilecek bazı etkenlerdir. Çocuğun yaşı neden saldırganlık gösterdiğini anlamamıza da yardımcı olabilir. Üç-dört yaşlarından önce kendini ifade etmek isteyen bebek daha çok fiziksel saldırganlığa başvururken bu yaşlardan sonra fiziksel saldırganlık yerini sözel saldırganlığa bırakabilir. Yaşla birlikte çocuktaki saldırgan davranışlar da azalmaktadır (Kuzucu, 2014; Yavuzer, 2004).

Saldırganlığın neden olabileceği bir diğer faktör ise sosyal öğrenmedir. Bandura'ya (1973) göre saldırganlık, pekiştirme ve modelleme sonucunda ortaya çıkmaktadır. Buna göre saldırganlık davranışını gözlemleyen çocuklar saldırgan davranışlar göstermeye eğilimlidirler. Piaget ve Inhelder (1969) ise okul öncesi dönem çocuğunun benmerkezci olduğunu ve dolayısıyla diğerlerinin duygu düşüncelerini anlamada yetersiz olduklarını ifade eder. Bu da çocukların gösterdiği saldırgan davranışlarla ilişkilendirilir.

Okul öncesi dönemde üç farklı saldırganlık türü gözlemlenmektedir. Bunlar; fiziksel saldırganlık, sözlü saldırganlık ve ilişkisel saldırganlıktır. Fiziksel saldırganlık, vurma, ısırma, tekme atma gibi fiziksel olarak zarar verici bir saldırganlık biçimidir. Sözlü saldırganlık ise dalga geçme, isim takma gibi davranışları içerir. Karşısındakini strese sokucu ve ruhsal olarak zarar verici saldırganlık türü ise ilişkisel saldırganlıktır (Crick & Grotpeter, 1995). Okul öncesinde daha çok fiziksel ve sözlü saldırganlık görülmektedir (Cummings, Iannotti & Zahn-Waxler, 1989; Gini, 2006; Roeth, Pellegrini, Bohn, Ryzin & Vance, 2007).

Kurallara uymama ve sürekli ceza alma, otoriteye karşı gelme, çevresiyle ilişkilerinde uyumsuzluk, kavgacı, evde okulda ve farklı ortamlarda sorun çıkarma saldırgan çocukların özelliklerindedir (Cüceloğlu, 2006).

2.3.1.1.2. Kıskançlık. Kıskançlık, sosyal bağlamdan ayrı düşünilemeyen, içinde korku, üzüntü, öfke, neşe gibi duyguları içeren karmaşık bir duygudur (Pieng & Okamoto, 2019; Volling, McElwain & Miller, 2002). Sevilen bir kişinin diğer bir kişiyle paylaşamamasından ve temelde güvensizlikten kaynaklanan kıskançlık, oldukça doğal bir duygudur (Yavuzer, 1998).

Çocuklarda en sık görünen kıskançlık kardeş kıskançlığıdır (Parrot & Smith, 1993). Çocuk belli bir yaşa kadar ailesinin ilgi odağıyken aileye yeni bir kardeşin gelmesi kardeş kıskançlığına yol açabilir (Yavuzer, 1998). Eve yeni bir kardeş gelmesiyle çocukta terk edilmişlik, haksızlığa uğramışlık duyguları görülebilir. Çocuğun kardeşiyle ya da diğerleriyle kıyaslanması da kıskançlığı doğurabilir (Saygılı, 2004).

Kıskançlık doğal bir duygu olmakla beraber ne derece yaşandığı önemlidir. Çocukluk çağında kıskançlığın çok yoğun yaşanması beraberinde bazı davranış problemlerini de getirebilir. Yoğun kıskançlık sonucu çocukta alt ıslatma, parmak emme, içe kapanma gibi problemler gözlenebilir (Çağdaş & Seçer, 2011; Kuzucu, 2014). Ayrıca kıskançlık sonucunda saldırganlık gözlemlenebileceği gibi ebeveynin onayını almak için uslu, yumuşak sevimli çocuk rolü de gözlemlenebilir (Saygılı, 2004).

2.3.1.1.3. Yalan söyleme. Yalan söyleme, kişinin iç dünyasını tehdit eden şeylere karşı karşısındaki kişiyi kasten yanıltma davranışıdır (Kuzucu, 2014). Üç yaştan itibaren çocuğun gerçek olmayan hikayeler anlatması onun yalan söylediğini değil hayal gücünün geniş olduğunu göstermektedir. Okul öncesi dönemde yalan söyleme, cezalandırılma korkusundan, arkadaşlarından geri kalmama arzusundan kaynaklanabilir ve onlar için doğal bir davranıştır. Ebeveynlerin, çocuklarının yalan söylememelerine ilişkin erken beklentileri çocuğun gelişim

dönemi özelliklerine uygun değildir. Sert cezalar, otoriter tutumlar çocuğun daha çok yalan söylemesine sebep olabilir (Yavuzer, 2004).

Çocuklar belli bir bilişsel düzeye ulaşmadan gerçek anlamda yalan söyleyemezler. Bu nedenle yetişkin yalanları ve çocuk yalanları birbirinden farklılık göstermektedir. Okul öncesi dönemde çocuklar somut yararlar sağlamak ve olmasını istedikleri şeyler üzerine yalan söylerler ve bunlara kendileri de inanırlar (Kuzucu, 2014).

2.3.1.1.4. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB). Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) yaşamın ilk yıllarında kendini gösteren ve yaşam boyunca devamlılık gösteren, bireyin yaş ve gelişimine bağlı olmaksızın aşırı hareketlilik, istekleri erteleyememe ve dikkat problemleriyle karakterize bir bozukluktur (Kauffman & Landrum, 2013/2015; Kuzucu, 2014).

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, dikkatsizliğin ön planda olduğu, hiperaktivitenin ön planda olduğu ya da hem dikkat eksikliğinin hem de hiperaktivitenin birlikte bulunduğu olmak üzere belirtilerin öne çıkışına göre 3 farklı şekilde gözlemlenir (American Psychological Association [APA], 2013).

Dikkat süreçlerinin dış uyarıcılar tarafından dağılması ve odak noktasında kalamama, odak noktasından kopma durumları dikkat eksikliği ile ilişkilidir. Bireysel farklılıklardan, dikkat çekici olmayan öğretim sunumlarından, motivasyon eksikliğinden kaynaklanan öğrenme problemleri dikkat eksikliği ile karıştırılmamalıdır. Dikkat eksikliği gösteren çocuklarda, gelişimlerine göre dikkat sürelerinde kısalık, dikkati bir noktada tutamama, eşyalarını sık sık kaybetme, başladıkları işi bitirememeye, yönergeleri takip edememe, bir etkinlikten diğerine atlama gibi özellikler gözlemlenmektedir (Arslantaş, 2020).

Toplumun normlarına uyum sağlanması beklenen durumlarda bireyin aşırı hareketlilik göstermesi, aşırı huzursuz olma haline hiperaktivite denir (Yazgan, 2013). Hiperaktivite gösteren çocuklarda aşırı konuşma, yerinde duramama, karşısındakini dinleyememe, vücudun

tüm kısmıyla kıpırdanma, sessiz aktiviteleri yerine getirememe gibi özellikler görülmektedir (Arslantaş, 2020; Kırmaz, 2017). Ayrıca hiperaktivite yalnızca aşırı hareketlilik değil bunun yanında amaçsız ve karmaşık bir hareketliliği de içermektedir (Arslantaş, 2020).

DEHB, DSM-V’de “Nörogelişimsel bozukluklar” başlığı altında “Dikkat Eksikliği/Aşırı Hareketlilik Bozukluğu” olarak bulunmaktadır. DSM-V’ e göre DEHB tanısının konulabilmesi için kişinin sosyal hayatını ve okul/işle ilgili etkinlikleri olumsuz yönde etkileyen aşağıdaki belirtilerden en az altısının en az altı yıldır görülüyor olması gereklidir.

1. Dikkatsizlik

- a. Çoğu kez, ayrıntılara özen göstermez ya da okul çalışmalarında (derslerde), işte ya da etkinlikler sırasında dikkatsizce yanlışlar yapar (örn. ayrıntıları gözden geçirir ya da atlar, yaptığı iş yanlışır).
- b. Çoğu kez, iş yaparken ya da oyun oynarken dikkatini sürdürmek te güçlük çeker (örn. ders dinlerken, konuşmalar ya da uzun bir okuma sırasında odaklanmakta güçlük çeker).
- c. Çoğu kez, doğrudan kendisine doğru konuşulurken, dinlemiyor gibi görünür (örn. dikkatini dağıtacak açık bir dış uyaran olmasa bile, aklı başka yerde gibi görünür).
- d. Çoğu kez, verilen yönergeleri izlemez ve okulda verilen görevleri, sıradan günlük işleri ya da işyeri sorumluluklarını tamamlayamaz (örn. işe başlar ancak hızlı bir biçimde odağını yitirir ve dikkati dağılır).
- e. Çoğu kez, işleri ve etkinlikleri düzenlemekte güçlük çeker (örn. ardışık işleri yönetmekte güçlük çeker; kullandığı gereçleri ve kişisel eşyalarını düzenli tutmakta güçlük çeker; dağınık ve düzensiz çalışır, zaman yönetimi kötüdür; zaman sınırlamalarına uyamaz).
- f. Çoğu kez, sürekli bir zihinsel çaba gerektiren işlerden kaçınır, bu tür işleri sevmez ya da bu tür işlere girmek istemez (örn. okulda verilen görevler ya da ödevler; yaşı ileri

gençlerde ve erişkinlerde, rapor hazırlamak, form doldurmak, uzun yazıları gözden geçirmek).

g. Çoğu kez, işi ya da etkinlikleri için gerekli nesnelere kaybeder (örn. okul gereçleri, kalemler, kitaplar, gündelik araçlar, cüzdanlar, anahtarlar, yazılar, gözlükler, cep telefonları).

h. Çoğu kez, dış uyaranlarla dikkati kolaylıkla dağılır (yaşı ileri gençlerde ve erişkinlerde, ilgisiz düşünceleri kapsayabilir).

i. Çoğu kez, günlük etkinliklerinde unutkandır (örn. sıradan günlük işleri yaparken, getir götür işlerini yaparken; yaşı ileri gençlerde ve erişkinlerde, telefonla aramalara geri dönmede, faturaları ödemedede, randevularına uymakta).

2. Aşırı hareketlilik ve dürtüsellik

a. Çoğu kez, kıpırdanır ya da ellerini ya da ayaklarını vurur ya da oturduğu yerde kıvrınır.

b. Çoğu kez, oturmasının beklendiği durumlarda oturduğu yerden kalkar (örn. sınıfta, ofiste ya da işyerinde ya da yerinde durması gereken diğer durumlarda yerinden kalkar).

c. Çoğu kez, uygunsuz ortamlarda, ortalıkta koşturur durur ya da bir yerlere tırmanır.

(Not: Yaşı ileri gençlerde ve erişkinlerde, kendini huzursuz hissetmekle sınırlı olabilir.)

d. Çoğu kez, boş zaman etkinliklerine sessiz bir biçimde katılamaz ya da sessiz bir biçimde oyun oynayamaz.

e. Çoğu kez, “her an hareket halindedir”, “kıçına bir motor takılmış” gibi davranır (örn. restoranlar, toplantılar gibi yerlerde uzun bir süre sessiz-sakin duramaz ya da böyle durmaktan rahatsız olur; başkalarının, yerinde duramayan ya da izlemekte güçlük çekilen kişiler olarak görülürler).

f. Çoğu kez aşırı konuşur.

g. Çoğu kez, sorulan soru tamamlanmadan yanıtını yapıştırır (örn. insanların cümlelerini tamamlar; konuşma sırasında sırasını bekleyemez).

- h. Çoğu kez sırasını bekleyemez (örn. kuyrukta beklerken).
- i. Çoğu kez, başkalarının sözünü keser ya da araya girer (örn. konuşmaların, oyunların ya da etkinliklerin arasına girer; sormadan ya da izin almadan başka insanların eşyalarını kullanmaya başlayabilir; yaşı ileri gençlerde ve erişkinlerde, başkalarının yaptığıının arasına girer ya da başkalarının yaptığıını birden kendi yapmaya başlar) (APA, 2013, s.29-31).

DEHB, çocuklarda en sık görülen ve en çok tanısı konulan nörobiyolojik bir bozukluktur (Furman, 2005; National Institutes of Health, 2012). DEHB üzerine yapılan çalışmalar DEHB'in oluşumunda beyin yapısındaki ve işlevindeki bozukluklar, yetersiz beslenme, genetik faktörler, aile faktörleri gibi bir dizi neden ortaya atmaktadır (Faraone & Mick, 2010; Collet, Ohan & Myers, 2003; Villodas, Mcburnett, Kaiser, Rooney & Pfiffner, 2013). DEHB'in nedenleri tam olarak bilinemese de yapılan araştırmalar, DEHB'e neden olabilecek en önemli etkenin nörobiyolojik faktörler olduğunu öne sürmektedir (Kauffman & Landrum, 2013/2015).

Okul öncesi dönem çocukları gelişimlerinin bir parçası olarak ya da bireysel farklılıklardan dolayı diğerlerinden daha hareketli ve dürtüsel davranışlar sergileyebilir. Bu nedenle okul öncesi dönemde dikkat eksikliği ve hiperaktivite konusunda acele etmemek gerekir. Ayrıca gözlenen öfke, saldırganlık, dürtüsellik gibi davranışların DEHB ile karıştırılmaması da önemlidir. Okul öncesi dönemde DEHB kendini aşırı kızgınlık, aşırı hareketlilik, yıkıcı davranışlar, karşı gelme, oyun oynarken çabuk sıkılma gibi belirtilerle gösterir (Konuker & Özdöner, 2020). Hiperaktif çocukların evde ya da okulda yaramaz olarak etiketlenmeleri, çevrelerinden sürekli uyarı ve ceza almaları onlarda içe dönüklük ve çekingenliğe sebep olabilir (Semerci & Turgay, 2010).

DEHB'in klinik özelliklerinde çocuğun hayatının her alanını doğrudan etkileyebilecek dikkatsizlik, dürtüsellik ve hiperaktivite vardır. DEHB tanısı olan çocukların aile davranışları

incelendiğinde, uygun olmayan ebeveyn yaklaşımlarının bu çocuklarda saldırganlık, düşük benlik algısı, bozulmuş akran ilişkilerini ortaya çıkarma olasılığı fazladır (Timmis, 1989).

DEHB daha çok genetik nedenlerle ilişkilendirilse de bozukluğun seyrinde çevrenin etkisi yadsınamaz. Biyolojik olarak yatkınlık gösteren çocukların olumsuz çevre koşullarıyla da karşılaşınca DEHB kaçınılmaz olacaktır (Johnston & Mash, 2001). Aşırı cezalandırma, müdahaleci tavırlar, tutarsız ebeveynlik gibi etmenler okul öncesi dönemde hiperaktivite ile ilişkili bulunmuştur (Jacobvitz & Sroufe, 1987).

Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı alan çocuklar benzer davranış biçimleri gösterebilir de bireysel farklılıklar da bulunmaktadır. Berry, Shaywitz ve Shaywitz (1985) yaptıkları bir araştırmada DEHB’li kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha çok bilişsel ve dil alanında sorunlar yaşadıklarını, erkeklerin ise daha çok saldırganlık ve kontrol kaybı sergilediklerini bildirmişlerdir.

2.3.1.1.5. İnatçılık. İnatçılık, çocuğun anlamlı bir nedene bağlı olmayan, bir durumu değiştirmek için ısrarlı davranışlar sergilemesi olarak tanımlanabilir. İnatçılık, küçük çocuklarda gelişimin bir parçası olarak görülebilmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının benmerkezci olması inatçı davranışlar sergilemelerine neden olabilir (Seven, 2019).

İnatçılığın nedeni olarak, çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmaması, olumsuz anne baba ve öğretmen tutumlarına karşı öç alma isteği, sinir hastalığı, sara hastalığı gibi psikolojik kökenli bir rahatsızlığının bulunması örnek olarak gösterilebilir (Çetinkaya, 2004).

Çocukların inatçı davranışlarına karşı ceza verici, sert ya da tam tersi serbestlik gibi yaklaşımlarda bulunmak doğru değildir. Bu çocuklara karşı görmezden gelici bir yaklaşım sergilenebilir fakat bu çocuğu önemsememek ya da her istediğini yapmak anlamına gelmemelidir. Ayrıca çocuğa karşı kötü model olunmamalı, inatçılığına karşı da inatçı tepkiler sergilenmemelidir (Saygılı, 2004).

2.3.1.1.6. Çalma. Çalma, çocuğun kendisine ait olmayan şeyi izinsiz alması, sahiplenmesidir. Okul öncesi dönemde çocukların benmerkezci oluşu ve bilişsel olgunluklarının gelişmemesinden dolayı bu davranış görülebilir fakat bir davranış problemi olarak nitelendirilemez. Beş yaşa kadar mülkiyet kavramı gelişmediğinden çalma, çocuk için bir anlam ifade etmez. Çocuklar ancak altı yaşından itibaren çalmanın gerçek anlamını anlamaya başlarlar. Dolayısıyla çalma davranışının bir problem olarak nitelendirilmesi 7-8 yaşlarında başlar (Seven, 2019).

Özel alanına ve mülkiyetine saygı gösterilmeyen çocuklarda ileri yaşlarda çalma davranışı görülebilir. Aile ortamında, kişisel malzemelerin kullanılmasında ödünç alma anlayışı çocuğa kazandırılmalıdır. Ayrıca çocuğun isteklerini kontrol edebilmesi, diğerlerinin hakların saygı duymayı öğrenmesi, anne baba tarafından otoriter tutuma maruz kalmaması çalma davranışının gelişmesini önleyici etkiler olabilir (Yavuzer, 2004).

2.3.1.2. Duygusal Bozukluklar. Bu başlık altında sırasıyla duygusal bozukluklarından olan kaygı, korku, uyku bozuklukları, kekemelik, seçici mutizm problemlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.3.1.2.1. Kaygı. Kaygı, nedeni belli olmayan, sorunun tam anlaşamadığı durumlara karşı gelişen ve sonucunda göğüste sıkışma, terleme, baş ağrısı gibi bedensel tepkiler gösteren aşırı endişe ve korku halidir (Kuzucu, 2014; Seven, 2019). Kaygı bir yönden yaşamın doğal bir parçası olduğu gibi çocuğun okuldaki etkinliğini olumsuz yönde etkiliyorsa ve ilişkilerinde problem yaratıyorsa anormal bir tepki olarak da ortaya çıkabilir (Kuzucu, 2014).

Kaygılar bireyin çevresini algılayışına bağlı olarak ortaya çıkar. Bir durumun olumsuz sonuçlanacağını düşünülmesi, iç çelişkiler, desteğin çekilmesi ve yaşanan güvensizlik, belirsizlik gibi etkenler kaygının nedenleri arasında gösterilebilir (Cüceloğlu, 2006).

Kaygının temelleri çocuklukta atılmaktadır. Reddedici ve küçük düşürücü anne baba tutumları, cezalandırıcı yaklaşımlar, arkan zorbalığı kaygıya neden olabilmektedir (Geçtan,

2012). Çocuklar birçok nedenden kaygı yaşayabilirler. Yavuzer (1998), hamilelik sürecinde kaygı yaşayan annelerin çocuklarının birkaç yıl sonra sosyal ilişkilerde çekingen olduklarını, tehlike ve zorluklara karşı daha fazla kaygı gösterdiklerini bildirmiştir. Aşırı koruyucu ve hoşgörülü ailelerde çocuğun sınırsız özgürlük alanının olması, okul çağında kaygı problemlerini doğurabilmektedir (Yavuzer, 1998). Yapılan çalışmalar okul öncesi dönemdeki çocukların kaygıları ile ebeveynlerinin kaygıları arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermektedir. Buna göre kaygılı anne babaların çocukları da kaygılı olabilmektedir (Bora & Ünüvar, 2019; Peleg, Halaby & Whaby, 2006).

2.3.1.2.2. *Korku*. Korku, bir tehlikeye karşı verilen doğal bir tepkidir (Bakırcıoğlu, 2015). Küçük çocuklar aşırı ses, ışık gibi ani uyarıcılardan korkmaktadırlar. Korkuya ürkme, panik, dehşete düşme, kaygı gibi duygular eşlik eder (Güngör, 2016).

Çocuklarda yaşla birlikte bilinmeyen durumlar azaldıkça, çocuğun zihinsel gelişimi arttıkça korku da azalmaktadır. İki-üç yaşlarındaki çocuklar yüksek seslerden (gök gürültüsü, elektrik süpürgesi); dört yaşlarındaki çocuklar polis, hırsız, karanlık, dilenci, ebeveyninden ayrılma vb. şeylerden korkmaktadırlar. Altı yaşında ise çocuk durumları abartır ve korkulu sonuçlar çıkarır. Dolayısıyla bu yaş grubu çocuklar daha çok gerçek üstü varlıklardan (hayaletlerden, hortlaklardan), tek kalmaktan, yangın, yaralanma gibi durumsal faktörlerden korkmaktadırlar (Bakırcıoğlu, 2015; Seven, 2019).

Korkuyu bir öğretim aracı olarak kullanan anne baba tutumları, çocuğun çevresindeki insanların korku tipleri, yaşanmış korkutucu durumlar (geçirilen kazalar, eve hırsızın girmesi), medya, anne-baba ya da öğretmen tarafından uygulanan ceza yöntemi korkunun nedenleri arasında yer alabilir (Bakırcıoğlu, 2015; Seven, 2019).

Korku doğal bir duygu olmasına karşın düzeyinin fazla olması çocukta bazı sorunlara yol açabilir. Korkular ebeveynin korkulan durumu kabul edilişyle, çocuğa verilen sevgi ve

güvenle azaltılabilir. Çocuğu korktuğu şeye maruz bırakmak, korkularını küçümsemek doğru bir yaklaşım değildir (Yavuzer, 2004).

Korku ve kaygı birbirine benzer özellikler gösterse de birbirinden ayrılması gereken iki kavramdır. Korku ve kaygı kaynak, şiddet ve süre etkenlerine göre farklılaşmaktadır. Korkunun kaynağının bilinip kaygının kaynağının bilinmiyor olması, korkunun kaygıdan daha şiddetli olması ve korkunun daha kısa kaygının ise daha uzun süreli olması korku ve kaygıyı birbirlerinden ayıran bazı faktörlerdir (Cüceloğlu, 2006).

2.3.1.2.3. Uyku bozuklukları. Uyku, çocukların beyin gelişimleri ve sağlıkları açısından oldukça önemlidir. Uykunun kalitesi ve miktarı çocuğun akademik performansına olumlu katkılar sağlamaktadır (Lissak, 2018; Short ve diğerleri, 2018; Faught ve diğerleri, 2017).

Yaşamın ilk aylarında bebekler günlük ortalama 16 saat uyurlar. 3. ve 6. aylar arasında bebek hem gece uykusu hem de gündüz uykusu uyumaktadır. 5-6 yaşlarında çocuklar gündüz uykusunu bırakırlar. 6-7 yaşlarında çocuklar günlük ortalama 10 saat uyku uyurlar (Seven, 2019).

Yapılan çalışmalara göre çocuklarda %20-30 oranında uyku problemlerine rastlanmaktadır. Uyumada sıkıntı, uykuya direnme, yetersiz uyku, uyku bozukluklarını ortaya çıkarmaktadır. Bu problemler duyguları, davranışları ve öğrenmeyi olumsuz yönde etkilemektedir (Dahl, 1998). Uyku bozukluğu çocukta davranış problemleri, aşırı kilo ve obezite, zayıf akademik performans gibi diğer problemlere zemin hazırlayabilir (WHO, 2019).

Uyuyamama ya da sık sık uyuya kalma, uykunun sık sık kesilip bozulması, çok fazla uyuma uyku bozukluklarının başlıca belirtilerindendir (Seven, 2019). Uyku bozuklukları çocuklarda yetişkinlerden farklı belirtilere sahiptir. Çocuklar yetişkinlere göre uyku ile ilgili daha hızlı değişimler göstermektedirler. Yine çocuklarda bazı uyku davranışları gelişmelerinin

doğal bir parçası iken yetişkinlerde aynı durumlar bir bozukluk olarak nitelendirilebilir.

Çocuklukta uykusuzluğun nedenleri daha çok ebeveyn tutumları, uyku ortamı gibi dışsal faktörlerdir (Stores, 2001).

Uyku bozukluğu yaşayan çocuklar ebeveynleri tarafından fiziksel ve duygusal olarak desteklenmelidir. Çocuğun olumlu davranışları pekiştirilmeli, ceza öğrenme yöntemi olarak kullanılmamalıdır. Ayrıca çocuğun uyku ortamı için uygun koşulların sağlanması, uyku saatlerinin belirlenip düzene uyulması da uyku bozukluklarına karşı yapılması gerekenler arasındadır. Uyku bozukluklarının nedenleri saptanıp nedenlerine yönelik de müdahalelerde bulunulmalıdır (Seven, 2019).

2.3.1.2.4. *Kekemelik*. Kekemelik, psikolojik, fizyolojik ve nörolojik nedenlerle ortaya çıkabilen, konuşmada tutukluk, akıcı olmayan konuşma, kelimeye başlarken takılma, uzatma, duraklama ve tekrarlama durumlarının yaşandığı bir akıcı konuşma bozukluğudur (Çakar, 2020).

Kekemelik çocuğun kekeleyeceğinden korkması ve kekelemekten kaçınması şeklinde ortaya çıkabilir. Bu duruma kaygı, heyecan, utanma gibi duygular da eşlik eder. Erkek çocuklarda kızlara oranla daha çok görülen kekemelik her yüz çocuktan dördünde erken dönemde ortaya çıkıp kendiliğinden düzelmektedir. İki-altı yaş arası çocuklar gelişimlerinin doğal bir parçası olarak kekeleyebilirler. Bunun nedeni okul öncesi dönem çocuklarının düşünce hızlarının konuşma hızlarından fazla olmasındandır ve bir bozukluk olarak nitelendirilmez (Kuzucu, 2014).

Tam nedeni bilinmese de kekemeliğin fizyolojik ve psikolojik faktörlerin bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünölmektedir (Çakar, 2020). Fizyolojik nedenleri savunan araştırmacılar yaptıkları beyin görüntöleme araştırmalarında kişinin kekelediği esnada beynin anormal aktivasyonlar gösterdiğini saptamışlardır (Packman, Code & Onslow, 2006).

Ani korku ve korkutmalar, kardeş doğumu, ayrılık kaygısı, ebeveynlerin aşırı disiplin uygulamaları gibi psikolojik faktörler de kekemlikle ilişkilendirilebilir (Kuzucu, 2014).

Ayrıca öfke, saldırganlık, akran ilişkilerinde bozulma, akademik problemler de kekemeliğin getirdiği bazı uyum problemlerindedir (Çakar, 2020).

2.3.1.2.5. Seçici mutizm. Çocuğun belli durumlarda ve yerlerde konuşmasına karşın konuşmasının beklendiği durum ve yerlerde (okulda, ev dışında bir yerde) konuşmaması mutizme diğer adıyla seçici konuşmazlığa işaret eder. Mutizmin tanınması için en az bir aydır çocuğun hiç konuşmamış olması gerekir. Bu durum okulun ilk ayını kapsamamaktadır. Çocuğun konuşmaması o toplumun dilini bilmemekten ya da konuşamıyor olmaktan kaynaklı bir durum değildir (APA, 2013).

2-4 yaşlarında ortaya çıkan mutizm, ilk olarak okul ortamında kendini gösterir. Okul öncesi dönemde öğretmen bu durumu fark edip çeşitli yönlendirmeler yapmalıdır (Bulut, 2008; Krysanski, 2003).

Mutizmin net bir nedeni yoktur. Yapılan çalışmalar travmatik yaşantıların bu bozukluğa neden olabileceğini bildirmişlerdir. Ayrıca sosyal ortamlardan çekinme, çocuğun ailesinde ve çevresinde onu kaygılandırarak faktörlerin bulunması, aileye aşırı bağlı olma durumları da seçici mutizmin nedenlerine ilişkin yanıtlar verebilir (Çakar, 2020; Seven, 2019).

2.3.1.3. Psiko-fizyolojik bozukluklar ve alışkanlık bozuklukları. Bu başlık altında sırasıyla psiko-fizyolojik ve alışkanlık bozukluklarından olan tik bozukluğu, yeme bozuklukları, enürezis ve enkoprezise ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.3.1.3.1. Tik bozukluğu. Tikler, aniden beliren, tekrarlayıcı, düzenli olmayan devinimler ve ses çıkarmalardır (APA, 2013). Tik bozuklukları motor ya da vokal tiklerle karakterize bir nörogelişimsel bozukluktur. Genellikle çocukluk çağında başlar (Yazgan &

Bulut, 2016). Basit motor hareketleri şeklinde görülen tikler dört-altı yaş civarı başlarken vokal tikler daha sonra başlamaktadır (Cath ve diğerleri, 2011).

Tik bozuklukları, sosyal uyum, benlik saygısı, akademik performansta problemler ortaya çıkarabilir. Yapılan çalışmalara göre tik bozukluğu görülen çocukların benlik saygıları daha düşüktür (Hanks, Mcguire, Lewin, Storch & Murphy, 2016; Tan, Aksu & Toros, 2020; Weingarden ve diğerleri, 2018).

Tikler erkek çocuklarda kızlardan daha fazla görülmektedir. Beraberinde dikkat ve öğrenme problemlerini getirir. Çocuğun dışlanmasına sebep olabilir ve bununla birlikte çocukta öz güven problemi ortaya çıkma olasılığı yüksektir. Genetik yatkınlıklar, aile bireylerinde tik görülmesi, ebeveynin baskıcı otoriter tutumları, aile içi problemler, kardeş kıskançlığı, okulda baskıcı bir eğitim anlayışının var olması tiklerin nedenleri arasında gösterilebilir (Kuzucu, 2014).

Tikler anne baba ya da diğerleri tarafından üstünde duruldukça pekiştirilebilir ve artış gösterir. Tiklerin önlenmesinde üstünde durmak yerine nedenleri araştırılıp bunlara yönelik tedbirler alınmalıdır. Çocuklar tikler yüzünden cezalandırılmamalı aksine anne ve babalar çocuğa bu konuda güven vermelidir (Saygılı, 2004).

2.3.1.3.2. Yeme bozuklukları. Çocuğun büyüyüp gelişmesi için dengeli beslenmesi çok önemlidir. İyi bir beslenme alışkanlığı çocukları hem fiziksel hem de duygusal yönden geliştirmektedir (Ünver, 2015). Yaşamın ilk yıllarındaki beslenme büyümenin temelini oluşturmaktadır. Erken çocuklukta ise yetişkinlikte oluşabilecek sağlık sorunlarının önlenmesi açısından sağlıklı beslenme alışkanlıklarının kazanılması önemlidir (Durmaz, 2004).

DSM-V' e göre yeme bozuklukları, kişinin psiko-sosyal ve fiziksel işleyişini önemli ölçüde etkileyen, yeme davranışlarındaki değişmiş tüketimle karakterize bozukluklar olarak tanımlanmaktadır. Pika, ruminasyon bozukluğu, kısıtlayıcı, sınırlı gıda alımı erken çocukluk döneminde görülebilecek yeme bozukluklarındandır. (APA, 2013).

Biyolojik faktörler, psikolojik faktörler, sosyokültürel ve ailevi faktörler yeme bozukluklarının nedenlerindedir (Austin & Sciarra, 2010/ 2019). Yeme bozuklukları ile baş edebilmek için bu nedenlere odaklanılmalı ve beslenme hatalarında düzeltmeler yapılmalıdır. Beslenme hataları çocuğa yemek konusunda sabırlı olarak, ihtiyacı olan ve kabul ettiği besinleri özendirici yöntemlerle ve zamanında vererek giderilebilir. Çocuklara beslenme alışkanlıkları cezalandırıcı ya da ödüllendirici yöntemlerle kazandırılmamalıdır. Fizyolojik bir neden yoksa ebeveynlerin ebeveynlik becerilerini etkili hale getirmeleri gerekmektedir (Bacıoğlu, 2020).

2.3.1.3.3. *Enürezis ve Enkoprezis*. Çocuklar tuvalet alışkanlıklarını ve mesane kontrollerini okul öncesi dönemde kazanırlar. Tuvalet eğitimi çocuğun büyüdüğü aile ortamı, kültür, anne baba ve çocuk arasındaki ilişki gibi faktörlerden etkilenir. Tuvaleti yapmayla ilgili problemler de yine okul öncesi dönemde gözlemlenir ve buna yönelik müdahaleler bu dönemde yapılır. (Kuzucu, 2014).

Tuvalet eğitimi kültürden kültüre göre farklılık gösterse de yaşamın ilk yılında verilmeye çalışan tuvalet eğitimi uygun değildir. Çocuklarda, tuvalet eğitimini kazanabilecek fizyolojik yeterliliğe sahip olduklarında tuvalet eğitimi almalıdır ve beş-altı yaşlarından sonra alt ıslatma ya da kirletme bir problem olarak nitelendirilebilir (Kauffman & Landrum, 2013/2015).

Çocuklarda dışa atım bozukluklarının enürezis ve enkopresiz olmak üzere iki şekli vardır. Enkopresiz için dört yaşında tanı konulabilirken enüresiz için beş yaşında tanı konulmaktadır (Kuzucu, 2014). Çocukların gelişimsel düzeyden bağımsız olarak bilerek ya da bilmeyerek haftada en az iki kez altlarını ıslatmaları ve buna bağlı olarak okulda, toplumda yaşanan işlevsellikle ilgili problemlerin ortaya çıkması enürezisle ilişkilendirilir. Gelişimsel düzeylerine bağlı olmaksızın çocuğun en az üç aylık süre içerisinde olmak üzere her ay en az

bir kez, bilerek ya da bilmeyerek uygun olmayan yerlere dışkı kaçıırma şeklinde görülen problem ise enkoprezis olarak adlandırılır (APA, 2013).

Enürezis, birincil enürezis ve ikincil enürezis olmak üzere iki farklı şekilde görülebilir. Birincil enürezis doğumdan başlayan ve çocuğun sinir-kas kontrolünü sağlayamamasından ileri gelen bir türdür. İkincil enürezis ise çocuğun tuvalet eğitimi aldıktan ve kontrolünü sağladıktan sonra oluşan alt ıslatmadır. Bu türde gerileme söz konusudur ve tırnak yeme, parmak emme gibi daha farklı gerileme davranışlarını da beraberinde getirebilir. Birincil enürezis uygun olmayan bir tuvalet eğitiminden, ikincil enürezis ise kardeş doğumu, ortam değişikliği gibi stres durumlarında ortaya çıkabilir. Enüresiz ve Enkoprezise neden olabilecek birçok faktör vardır. Sosyo-ekonomik durum, uygun olmayan tuvalet eğitimi, aile içi sorunlar bu nedenler arasında gösterilebilir (Yavuzer, 2004).

2.3.1.4. Ağır Ruhsal Sorunlar. Bu bölümde ağır ruhsal sorunlar başlığı kapsamında depresyona ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.3.1.4.1. Depresyon. Depresyonun çocukluk döneminde görülmesine ilişkin farklı görüşler vardır. Psikanalitik kuram çocukların kendilik temsillerinin yeterli düzeyde gelişmemesinden ötürü depresyonun çocuklukta ortaya çıkmadığını savunur. Başka bir görüş ise çocukluk depresyonunun öfke nöbetleri, enürezis, öğrenmede problemler gibi farklı belirtilerle maskelendiği şeklindedir (Kauffman & Landrum, 2013/2015).

Çocukluk dönemi depresyonu kendini mutsuz bir görünüm, ağlamaya yatkınlık, monoton bir ses tonu, yavaş hareketler şeklinde gösterebilir. Çocuk kendine karşı sürekli olumsuz değerlendirmelerde bulunur. Sosyal etkinliklere katılmakta zorluk çekerler ve genellikle isteksizdirler. Ayrıca depresyondaki çocuklarda karın ve baş ağrısı gibi somatik belirtiler de görülebilir (Tamar & Özbaran, 2004).

Depresyon, psikolojik, sosyal, biyolojik nedenlerden kaynaklanabilir (Cicchetti & Toth, 1998). Yapılan bazı araştırmalarda depresif belirtiler gösteren annelerin çocuklarında erken yaşta depresyon görölme olasılığının yüksek olduğu belirtilmiştir (Better, 1988; Jameson, Gelfand, Kulcsar & Tedi, 1997). Erken yaşta ebeveyn kaybı, boşanma, hastalık gibi çocuğın yaşamını etkileyen nedenler de depresyona zemin hazırlayabilir (Kuzucu, 2014).

Okul öncesi dönemde sözel iletişimin yeterince gelişmemesinden dolayı depresyon tanısı koymak zordur. Bu dönem çocuklarında tanının konulabilmesi için sözel olmayan iletişime, çocuğın beden diline bakılmalıdır (Tamar & Özbaran, 2004). Erken yaşlarda kendini gösterebilen depresif belirtiler tedavi edilmediğinde çocuğın tüm yaşamını etkileyebilir (Bee & Boyd, 2009).

Çocuğın olumlu davranışlarının pekiştirilmesi, sağlıklı bir iletişim, çocuğın arkadaşlarıyla oyun oynamasının teşvik edilmesi çocukluk depresyonuyla baş etmede dikkat edilecek noktalardandır. Çocukta depresif belirtiler gören aile bu belirtilerin 6 ay gibi bir süre devam etmesi halinde bir uzamandan yardım almaları gerekmektedir (Bee & Boyd, 2009; Kuzucu, 2014).

2.3.2. Duygusal ve davranışsal problemlerin nedenleri. Kauffman ve Landrum (2013/2015)'a göre duygusal ve davranışsal problemlerine neden olabilecek faktörler biyoloji, aile, okul ortamı ve kùltürdür. Bu faktörlerin yalnızca biri duygusal ve davranışsal problemlere neden olmayabilir. Duygusal ve davranışsal problemler birçoğ nedenin birleşimiyle ortaya çıkabilir. Çocukların çevrelerine uyum sağlamaları noktasında kalıtım ve çevre önemli bir yere sahiptir. Daha açık bir şekilde ifade edilecek olursa genel olarak duygusal ve davranışsal problemler, çocuğın kişisel özellikleri, mizaç, cinsiyet, anne baba özellikleri (anne babanın yaşı, eğitim düzeyleri, mesleği, ruh sağlıkları), Sosyo-ekonomik durum, anne-baba tutumları, kardeş sayısı, çocuğın yaşadığı çevre, kùltür, okul gibi birçoğ nedenden kaynaklanabilmektedir (Bacıoğlu, 2020).

Yapılan bazı araştırmalar incelendiğinde anne babanın reddedici ve sıkı disiplinli tutumları, aşırı hoşgörölü tutumlar, parçalanmış aileler, annede psikiyatrik belirtilerin olması gibi durumlar duygusal ve davranışsal problemlerle ilişkilidir (Börekçi, 2017; Derman & Başal, 2013; Hesapçioğlu, Ceylan, Erdoğan, Kandemir & Çöp, 2017; Pırtık, 2013).

Çevre, çocuğun uyumu, gelişimi ve sağlıklı bir kişilik kazanması açısından önemli bir etkidir. Çocuğun güven ve sevgi içinde büyütüldüğü olumlu çevreyi oluşturmak davranış problemleri ile baş etmede anne babanın işini kolaylaştırmaktadır (Yavuzer, 2004).

Duygusal-davranışsal problemlerle ilişkili olan anne ve baba tutumlarından otoriter, kısıtlayıcı, düşmanca tutumlar çocuklarda saldırganlığa neden olabilir. Yine benzer şekilde yetişkinlerin çocuklar üzerinde kullandıkları disiplin yöntemleri de çocukların davranışlarını şekillendirmektedir. Örneğin bir disiplin yöntemi olarak cezanın kullanılması çocukta yalan söyleme problemini ortaya çıkarabilir. Bu konuda ailelere verilecek aile eğitimleri duygusal-davranışsal problemlerin önlenmesi ya da giderilmesine yönelik atılacak adımlardan olabilir (Bacıoğlu, 2020).

2.4. İlgili Araştırmalar

Bu bölüm ebeveyn kabul-reddi, duygusal ve davranışsal problemler ve duygu düzenleme ile ilgili yurt içi ve dışında yapılmış olan bazı araştırmalardan oluşmaktadır. Mevcut çalışma ile benzer olması açısından örneklem grubu okul öncesi dönem çocuklarından oluşan araştırmalar öncelikli olarak tercih edilse de ilişkili olabilecek farklı yaş gruplarına da bu bölümde yer verilmiştir.

2.4.1. Ebeveyn kabul reddi ile ilgili yapılan araştırmalar. Literatür incelendiğinde ebeveyn kabul-reddinin son yıllarda incelenen bir konu olduğu görölmektedir. Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmalara bakıldığında;

Erler (2011)'in çalışmasında 5 ve 6 yaşındaki çocukların sosyal beceri düzeyleri ve ebeveyn kabul-reddi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini 15 öğretmen ve

216 veli oluşturmaktadır. Araştırmada veriler Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn Kabul Red/Kontrol Ölçeği-Anne ve Baba Formu, Sosyal Beceri Derecelendirme Ölçeği Anne/Öğretmen Formu ile toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynleri tarafından reddedilen çocukların sosyal becerilerinin düşük, ebeveynleri tarafından kabul edilen çocukların da sosyal becerilerinin yüksek olduğu saptanmıştır. Yine aynı çalışmada ebeveyn reddinin problem davranışlarıyla doğru orantılı ilişkisi de tespit edilmiştir.

Tekin (2019) yaptığı çalışmada, 0-18 yaş grubu arasında çocuğa sahip anne ve babalar arasından seçilen 140 bireyin ebeveyn kabul-reddi ile aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada kişinin cinsiyeti, yaşı, mesleği, sosyo-ekonomik düzeyi, sahip olunan çocuk sayısı, ebeveynlerin çocuk bakımında yardım alıp almadığı ve ebeveynlerin kardeş sayısı değişkenlerinin anne baba tutumlarını etkilediği saptanmıştır. Ayrıca çocuk yetiştirme tutumlarının da kişinin anne-baba kabul-red algısı ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Nakıboğlu (2019) tarafından okul öncesi dönemde çocuğu olan 262 anne ile yürütülen çalışmada annelerin benlik saygısı ve akılcı olmayan inançları ile ebeveynin kabul-red algısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre annenin akılcı olmayan inançları ile annenin kabul-red düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışma grubunu oluşturan annelerin akılcı olmayan inançları arttıkça reddetme algıları da artmaktadır. Yine aynı çalışmada annelerin öğrenim düzeylerinin artmasıyla reddetme davranışlarının da azaldığı tespit edilmiştir.

Nakış Yıldırım (2019) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi çağında çocuğa sahip annelerin kabul-red düzeyleri ile çocuklarının mizaç özellikleri arasındaki ilişki ve çocukların mizaç özelliklerinin, annelerin kabul-red durumlarını yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 349 çocuk ve 349 anne oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre ebeveyn kabul-reddi ile çocuğun mizaç özellikleri arasında anlamlı ilişkiler

bulunmuştur. Araştırmada anne reddi ile çocukların mizaç özelliklerinden düşük yoğunluklu uyararla memnuniyet, algısal hassasiyet, engelleme denetimi, azalan tepki/sakinleşme, gülümseme ve kahkaha mizaç özellikleri arasında negatif yönde, kızgınlık/düş kırıklığı, aktivite seviyesi ve yüksek yoğunluklu uyararla memnuniyet mizaç özellikleri arasında ise pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Düşük yoğunluklu uyararla memnuniyet, algısal hassasiyet ve gülümseme mizaç özelliklerinin anne kabul-reddinin soğukluk/sevgisizlik alt boyutu üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu, azalan tepki/sakinleşme mizaç özelliğinin anne kabul-reddinin düşmanlık/agresyon alt boyutu üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu tespit edilmiştir.

Uçar Çabuk (2013) çalışmasında anne ve babaların kabul ve red durumları ile 5 yaşındaki çocukların sosyal konumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini okul öncesi kurumlarına devam eden 114 çocuk ve onların anne-babalarından oluşmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre ebeveyn kabul-red düzeyleri ile çocukların sosyal konumları arasında anlamlı ilişkilere rastlanmıştır. Buna göre anne ve babanın kabul-red düzeyleri çocukların sosyal konumunu yordamaktadır. Araştırmaya göre annelerin kabul düzeyi arttıkça çocuklarının sosyal konum düzeyi de artmakta ve kabul düzeyleri azaldıkça çocukların sosyal konum düzeyleri azalmaktadır. Babaların kabul düzeyleri arttıkça çocuklarının sosyal konum düzeyinin de arttığı, kabul düzeyleri azaldıkça çocukların sosyal konum düzeylerinin de azaldığı saptanmıştır.

Gülay (2011) anne ve babaların kabul-red düzeylerinin çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerindeki etkisini incelemek amacıyla 5-6 yaş grubu 60 çocuk ve onların anne babalarıyla yaptığı çalışmada, anne ve baba kabul-reddinin çocukların sosyal beceri düzeyleri üzerinde anlamlı yordayıcılığı olduğu saptanmıştır. Yani anne babaları tarafından red edilen çocukların sosyal ilişkilerinin etkilendiği tespit edilmiştir.

Ural ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2014) okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin kabul-red düzeyleri ile sosyal davranış denetimleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul’da okul öncesi eğitim almaya devam eden 739 çocuğun anneleri oluşturmaktadır. Araştırmaya göre çalışmaya katılan anneler çocuklarına karşı yüksek düzeyde kabul göstermektedirler. Kabul düzeyinin artmasıyla annelerin sosyal davranış denetim düzeylerinin doğru orantılı olarak arttığı saptanmıştır. Diğer birçok araştırmada da olduğu gibi annelerin kabul düzeyleri çocukların cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır. Bulgulara göre annelerin kabul düzeyi azaldıkça çocukların üzerindeki sosyal davranış denetimlerinin azaldığı görülmüştür.

Kaytez ve Durualp (2016)’in dört-beş yaş çocuğu olan annelerle yaptıkları çalışmada annelerin kabul-red düzeyleri ile çocuğun mizacı arasındaki ilişkinin araştırılması amaçlanmıştır. Buna ek olarak annelerin kabul-red düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre çocuğun yaşı, annenin sahip olduğu çocuk sayısı ve annenin öğrenim durumu ile anne kabul-red düzeyi arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Annelerin kabul-red düzeyleri ile çocukların mizaç özellikleri arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Yine aynı çalışmada annelerin eğitim düzeyleri düştükçe reddetme düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir.

60-72 aylık çocukların annelerinin kabul-red düzeyleri ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada anne reddi ile çocukların benlik algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Annelerin ilgisizlik ve ihmal düzeyleri arttıkça çocukların öz saygı ve olumlu benlik algısının azaldığı görülmüştür. Annelerin kabul düzeyi çocuklarının cinsiyetine göre farklılaşmamaktadır. Ayrıca düşük sosyoekonomik düzeye sahip annelerin çocuklarını reddettikleri ve çocukların da özsaygılarının düşük olduğu tespit edilmiştir (Yavuz, Güven, Bayındır, Sezer & Yılmaz, 2016).

Tepeli ve Yılmaz (2013)'ın yaşları beş ve altı olan 359 çocuk ve onların anneleri ile yaptıkları çalışmada çocukların sosyal problem çözme becerilerinin anne kabul-red düzeylerine bağlı olarak farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bulgulara göre çocukların sosyal problem çözme becerileri ile ebeveyn kabul-red düzeyleri arasında anlamlı farklılık gözlemlenmiştir. Çocukların sosyal problem çözme becerilerinin ebeveyn kabul-reddinin "sıcaklık/sevgi", "düşmanlık/saldırganlık" ve "farklılaşmamış red" alt boyutlarıyla ilişkili olduğu, "kayıtsızlık/ihmal" alt boyutuyla ise ilişkili olmadığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak anneleri tarafından kabul edilen çocukların sosyal problem çözme düzeyleri daha yüksektir.

Ehsan, Nauman ve Tahir (2017) tarafından yaşları 6-15 olan 100 çocukla yapılan çalışmada sokak çocuklarının algılanan ebeveyn kabul-reddinin çocuğun kişilik gelişimine etkisi incelenmiştir. Sonuçlar ebeveyn reddinin çocuğun benlik saygısını ve öz kontrolünü olumsuz şekilde etkilediği şeklindedir. Ayrıca sokak çocukları sokakta olmayan akranlarıyla karşılaştırılmış, sokak çocuklarının sokakta olmayan çocuklara göre benlik saygısı ve özdenetimlerinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Ayrıca sokaktaki çocuklar sokakta olmayan çocuklara göre daha fazla ebeveyn reddi puanı almışlardır.

Ebeveyn depresif belirtilerle çocukların ruh sağlığı arasındaki ilişkide ebeveyn kabul-reddinin rolünü incelemek amacıyla yaşları 5-10 yaş olan 91 çocuk ve onların anne babaları katılımcı olmuşlardır. Elde edilen bulgulara göre Çocukların psiko-sosyal sorunları ile ebeveynlerin depresif belirtilerinde ebeveyn reddinin aracı rolü olduğu tespit edilmiştir (Kim, 2013).

Hughes, Blom, Rohner ve Britner (2005) tarafından yapılan deneysel bir çalışmada ebeveyn kabul-reddinin bağlanma ile ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma örneklemini yaşları 2-3.5 olan 21 çocuk ve onların anne-babaları oluşturmaktadır. Elde edilen bulgulara göre ebeveyn kabul-reddi bağlanmayla yüksek oranda ilişkilidir.

Yaşları 13-17 olan 600 ergenle yapılan bir çalışmada ebeveyn kabul-reddi, çocukluk çağı travması, psikolojik uyum ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sonuçlara göre duygu düzenleme erkek ergenlerde psikopatik eğilimlerin, kadın ergenlerde ise ebeveyn kabul-reddin en önemli yordayıcısıdır (Walayat & Butt, 2017).

Kim, Han ve McCubbin (2007) tarafından yapılan çalışmada anne kabul-reddi ve çocukların sosyal yeterliliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışma 6 yaş çocukları ve onların anneleriyle yapılmıştır. Araştırma sonuçları düşük anne kabulünün çocukların düşük sosyal yeterlilikleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Ebeveyn kabul-reddi ve çocukların prososyal davranışlarını incelemek amacıyla 9-12 yaş çocuklarıyla yapılan bir araştırmada ebeveyn kabulünün çocukların prososyal davranışını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. 9 farklı ülkede yapılan bu çalışmanın sonuçları ülkeler arasında ya da kızlar ve erkekler arasında değişiklik göstermemiştir (Putnick ve diğerleri, 2018).

2.4.2. Duygu düzenleme ile ilgili yapılan araştırmalar. Duygu düzenleme ile ilgili yapılan çalışmalarda duygu düzenlemenin çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığına dair birçok inceleme yapılmıştır. Alan yazın incelendiğinde duygu düzenleme ile yapılmış birçok araştırmaya rastlanmıştır. Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan bazı çalışmalar aşağıdaki gibidir;

İlgar ve Akbaba (2017) tarafından yapılan çalışmada 5-6 yaş çocukların duygu düzenlemeleri, cinsiyeti, doğum sırası, kardeş sayısı, aile tipi, anne yaşı, anne evlenme yaşı, anne öğrenim düzeyi ve annenin çalışma durumu gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Duygu Düzenleme Ölçeği” kullanılmıştır. Sonuçlar çocukların duygu düzenleme becerilerinin, çocuğun cinsiyetine, kardeş sayısına, anne öğrenme düzeyine, annenin yaşına, aile tipine, anne evlenme yaşına göre değiştiğini göstermektedir. Çocukların duygu düzenleme becerileri, çocuğun yaşı, doğum sırası ve

annenin çalışma durumu değişkenlerine göre farklılık göstermemektedir. Çalışmada kız çocukların erkek çocuklarına göre daha fazla olumsuz duygular yaşadığı görülmüştür. Bu durum kız çocuklarının olumsuz durumlara karşı daha çok hassasiyet gösterdiklerinin kanıtı olmuştur.

Okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan bir çalışmada çocukların annelerine bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada annelerine güvensiz bağlanan çocukların güvenli bağlanan çocuklara göre anksiyete-içedönüklük düzeylerinin daha yüksek olduğu, ayrıca annesine güvenli bağlanan çocukların güvensiz bağlananlara göre duygu düzenleme becerilerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bir başka sonuç ise erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla güvensiz bağlanma biçimi göstermesidir. Ayrıca yine erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla kızgın-saldırgan davranış sergilemesi de araştırma sonuçlarındandır (Ural, Güven, Sezer, Azkeskin & Yılmaz, 2015).

Arı ve Yaban (2016) tarafından yapılan çalışmada 4-6 yaş grubundaki çocukların mizaçları ve duygu düzenleme becerilerinin sosyal davranışları üzerindeki rolü incelenmiştir. Sonuçlar duygu düzenleme becerileri ile prososyal davranışlar ve saldırganlık arasında anlamlı ilişkiler olduğuna işaret etmektedir. Tepkisel çocuklar diğerlerine göre daha az olumlu sosyal davranış ve duygu düzenleme becerisi göstermiştir. Duygu düzenleme becerileri yüksek olan çocukların daha az saldırganlık gösterdikleri tespit edilmiştir.

Demirci, Arslan ve Temel (2020)'in çocukların duygu düzenleme becerileri ile kişilerarası problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı bir araştırmada çocukların duygu düzenleme becerilerinin artmasıyla kişiler arası problem çözme becerilerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda duygu düzenleme becerisinin de kişilerarası problem çözme becerilerini %37 oranında yordadığı belirtilmiştir. Araştırmanın

bir başka bulgusu ise kızların erkeklere göre daha yüksek düzeyde duygu düzenleme becerilerine sahip olmalarıdır.

Bayındır, Balaban ve Önder (2018) tarafından yapılan çalışmada 60-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerileriyle ego sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Araştırmada verileri "Kişisel Bilgi Formu", "Çocuk Ego Sağlamlığı Ölçeği" ve "Duygu Düzenleme Ölçeği" ile toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre çocukların duygu düzenleme becerileri ego sağlamlık düzeyi açısından farklılaşmaktadır. Buna göre duygu düzenleme becerisi ego sağlamlığı üzerinde etkiye sahiptir. Duygu düzenleme becerisi yaş ve cinsiyete göre farklılaşmamaktadır.

Yapılan bir başka çalışmada 5-6 yaşındaki çocukların duygu düzenleme stratejilerinin dayanıklılık düzeyleri üzerindeki rolü incelenmiştir. Sonuçlar, çocukların duygu düzenleme stratejileriyle dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç çocukların duygu düzenleme beceri düzeylerinin arttıkça yılmazlıklarının da arttığını ifade etmektedir. Araştırma sonuçlarından da anlaşılacağı gibi çocuklar duygularını düzenledikleri ölçüde daha yüksek ego sağlamlık düzeyine sahip olmaktadırlar (Ogelman & Önder, 2021).

Orta, Çorapçı, Yağmurlu ve Aksan (2013)'ın yaptıkları çalışmada annenin tepkiselliği ve çabalı kontrol ile sosyal yeterlilik ve dışsallaştırma davranışları arasındaki ilişkide duygu düzenleme ve duygu düzensizliğinin rolü incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre duygu düzensizliği hem düşük sosyal yeterliliği hem de dışa yönelim davranışlarını yordamaktadır. Ayrıca duygu düzenleme yüksek sosyal yeterlilikle ilişkili bulunmuştur. Çabalı kontrol ve duygu düzensizliği arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Bir başka sonuç duygu düzenleme becerileri iyi düzeyde olan çocukların sosyal etkileşimlerin zorluklarıyla daha iyi baş ettikleri şeklindedir.

Yaman (2018) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ve mizaç özellikleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre demokratik ve otoriter ebeveyn tutumları ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin "dayanısızlık/olumsuzluk" alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır.

Okul öncesi dönem çocukları ve onların anne babaları ile yapılan benzer bir araştırmada, anne baba tutumları ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği bir başka çalışmada duygu düzenleme ve ebeveyn tutumları arasında pozitif yönlü ilişki saptanmıştır. Bu çalışmaya göre duygu düzenleme becerileri fazla olan çocukların aileleri demokratik ebeveyn tutumlarını göstermektedir (Gökşen, 2019).

Landis, Garcia, Hart ve Graziano (2020) tarafından okul öncesi dönem çocukları ve onların anne ve öğretmenleriyle yapılan çalışmada yürütücü işlev ve duygu düzenlemenin Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğunun dikkatsizlik ve hiperaktivite belirtileriyle ilişkisi incelenmiştir. Sonuçlar duygu düzenlemenin dikkatsizlikle ve hiperaktivite belirtileriyle ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Yani duygu düzenleme becerisi düşük olan çocuklar daha fazla hiperaktivite ve dikkatsizlik belirtileri göstermektedirler.

Lincoln, Russel, Donohue ve Racine (2017) tarafından yapılan çalışmada anne-çocuk etkileşimi ile çocukların duygu düzenlemeleri arasındaki ilişki incelenmiş ve anne çocuk etkileşimi ve çocukların duygu düzenleme becerileri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Annelerin çocuklarının duygu düzenleyici yeteneklerine olan inançları arttıkça çocukların duygu düzenleme becerilerinin de artış gösterdiği gözlemlenmiştir. Ayrıca anneleri ile sosyal etkileşimlerinde, anneleri tarafından olumsuz görülen çocuklar düşmanca davranışlar sergilemişlerdir.

Jeon ve Lee (2016) tarafından okul öncesi dönem çocuğu olan babalarla yapılan araştırmada ise baba-çocuk etkileşimi ile çocukların duygu düzenlemeleri arasındaki ilişki

incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre babanın olumlu ebeveynliği yani etkileşimi çocuğun duygu düzenlemesini olumlu yönde yordamaktadır. Sonuçlar, babaların ebeveynliklerinin çocukların duygu düzenleme gelişimlerinde önemli rol aldığını göstermektedir.

Annelerin ebeveynlik stilleri de çocukların duygu düzenlemeleri arasındaki ilişkileri inceleyen bir başka araştırma da Bahrami, Dolatshahi, Pourshahbaz, Mohammadkhani (2018) tarafından yapılmıştır. Sonuçlar ebeveynlik stilleri ve çocukların duygu düzenleme becerilerinin ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Duygu düzenleme stratejilerinin otoriter ve izin verici ebeveynlik tarzlarında işlevsel olmadığı saptanmıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan bir çalışmada çocukların mizaçları ile annenin, çocuğun duygusal deneyimlerine verdiği tepkiler arasındaki ilişkinin çocukların duygu anlayışlarını, sosyal yeterliliklerini ve problem davranışlarını yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre annelerin destekleyici olmayan tepkileri doğrudan daha az sorunlu davranışı yordamıştır. Ayrıca çocukların duygu anlayışı, çocukların yürütme kontrolü ile sosyal yeterlilikleri arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir (Klein ve diğerleri, 2017).

Ştefan ve Avram (2018) tarafından yapılan çalışmada güvenli bağlanan okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin de yüksek olduğu ve bunun da yüksek empati düzeyi ile ilişkili olduğu saptanmıştır. Bağlanma ile empati arasındaki ilişkinin ise duygu düzenleme farkındalığıyla oluştuğu belirtilmiştir.

Herndon, Bailey, Shewark, Denham ve Bassett (2013) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin okula uyumları ile ilişkileri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre duygu düzenlemenin çocukların okul uyumlarıyla ilişkili olduğu ifade edilmiştir. Başka bir sonuca göre çocukların olumsuz duygu ifadelerinin nedeni duygu düzenlemedeki bozulmadan kaynaklanmaktadır. Çalışmada kızlar ve erkekler arasındaki farklılıklara bakıldığında ise kızların erkeklere göre daha fazla okula uyum

gösterdikleri erkeklerin olumsuz duygularının ve duygu düzensizliklerinin sınıfta daha az olumlu davranışlar göstermelerine neden olduğu belirtilmiştir.

2.4.3. Duygusal davranışsal problemler ile ilgili yapılan araştırmalar. Alan yazın incelendiğinde okul öncesi dönemde duygusal ve davranışsal problemlerle ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir;

Bolattekin (2014) tarafından yapılan bir araştırmada anne ve babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ve 4-6 yaşındaki çocukların davranış problemleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmada elde edilen veriler “İlişki Ölçekleri Anketi”, “Güçler ve Güçlükler Anketi (Ebeveyn Formu)”, “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği” ile toplanmıştır. Sonuçlar anne babanın bağlanma stillerinin çocukların davranış problemlerinde etkili olduğunu göstermektedir. Güvenli bağlanan anne ve babaların çocuklarında davranış sorunlarına, duygusal sorunlara, dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye, akran sorunlarına rastlanmamıştır. Korkulu bağlanan anne ve babaların çocuklarında akran sorunlarına rastlanmıştır. Davranışsal ve duygusal problemlerin anne-baba tutumları ile ilişkisine bakıldığında ise demokratik tutum gösteren ebeveynlerin çocuklarında duygusal ve davranışsal sorunların, akran sorunlarının daha az olduğu tespit edilmiştir.

Alisinanoğlu ve Kesicioğlu'nun (2010) yaptığı çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenin mezun olduğu okul türü, öğretmenin yaşı ile çocuğun davranış problemleri arasında ilişkiler saptanmıştır. Anne babanın öğrenim düzeyi ve kardeş sayısı faktörleri ise davranış sorunları açısından farklılaşmamaktadır.

Ebeveyn tutumları ve okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişki ve bu ilişkide öz düzenlemenin aracı rolünü inceleyen bir çalışmaya yaşları 4-6 olan 190 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öz düzenlemenin alt boyutu olan kontrol becerisinin, otoriter tutum ile saldırganlık arasındaki ilişkisinde ve izin

verici tutum ile sosyal yetkinlik ve saldırganlık arasındaki ilişkisinde aracı rolü oynadığı saptanmıştır. Otoriter tutum gösteren anne babaların çocuklarının daha saldırgan oldukları tespit edilmiştir. İzin verici tutum ile çocukların içselleştirici ve dışsallaştırıcı davranış sorunları arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Varlı, 2020).

5 yaşında çocuğu olan annelerin çocuklarına uyguladığı disiplin yöntemleri ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmada anne tutumları ve çocukların davranış sorunlarının ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Buna göre demokratik tutum gösteren annelerin çocuklarında davranış problemleri azalmaktadır. Otoriter ve aşırı koruyucu tutum sergileyen annelerin çocuklarında ise davranış problemleri artmaktadır. Elde edilen bir başka sonuç ise erkek çocuklarının kız çocuklarından daha fazla davranış problemi göstermesidir (Çetintaş, 2015).

Akduman, Günindi ve Türkoğlu (2015) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmada problem davranışlar ve sosyal beceriler arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Buna göre çocukların sosyal beceri düzeyleri arttıkça davranış problemleri azalmaktadır.

Parsak ve Kuzucu (2020) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlıklarıyla ebeveyn tutumlarının arasındaki ilişki ve bu ilişkide çocukların empati ve sosyal becerilerinin rolü incelenmiştir. Sonuçlar, okul öncesi dönemdeki saldırganlık davranışının ve ebeveyn tutumlarının arasındaki ilişkiye çocukların empati ve sosyal beceri düzeylerinin aracılık ettiğini göstermektedir.

Johnson, Hawes, Eisenberg, Kohlhoff ve Dudeney (2017) yaptıkları kapsamlı bir meta-analiz çalışmasında ebeveyn duygu sosyalleştirmesinin çocukların davranış sorunları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Yapılan analizde yaşları bir buçuk ile on sekiz buçuk yaş arasında olan 6270 katılımcının verileri incelenmiştir. Ortalama yaş altı yaştır. Analizden elde

edilen bulgulara göre ebeveyn duygu sosyalleştirmeleri davranış sorunlarıyla ilişkilidir. Ebeveyn sosyalleştirmeleri daha küçük yaştaki davranış problemleriyle daha fazla ilişkili bulunmuştur.

Karreman, Haas, Tujl, Aken, Deković (2010) tarafından okul öncesi dönem çocuklarının anne ve öğretmenleriyle yapılan çalışmada problem davranışlarının içselleştirilmesi ve dışsallaştırılmasında mizacın rolü ve mizaç ile problem davranışlar arasındaki ilişkide ebeveynliğin rolü araştırılmıştır. Sonuçlar, farklı mizaç özelliklerinin içselleştirme ve dışsallaştırma sorunlarını yordadığını ve ebeveynliğin mizaç ve problem davranışlar arasındaki ilişkiyi yumuşattığını göstermektedir. Bunlara göre öfke ve dürtüsellik mizaç özellikleri dışsallaştırma problemleriyle, korku mizaç özelliği ise içselleştirme sorunları ile ilişkilendirilmiştir. Babanın pozitif kontrolü dürtüsellik ile dışsallaştırma problemleri arasındaki ilişkiyi yumuşatmıştır. Ayrıca anne babanın negatif kontrolü korku ile içselleştirmiş problemler arasındaki ilişkiyi güçlendirmiştir.

Erken çocuklukta sosyal yeterlilik ve davranış problemlerinde yönetici işlevlerin rolünü inceleyen bir çalışmada sosyal yeterlilik ve davranış problemleri arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Yürütücü işlevler en az bir davranış problemini yordamaktadır. Baskılayıcı kontrol eksikliği, saldırganlık ve hiperaktivite ile pozitif, çekingen davranışlarla ise negatif yönde ilişkilidir (López, Pichardo, Inguglia & Justicia, 2018).

Abulizi, Pryor, Michel, Melchior ve Waerden (2017) tarafından yapılan boylamsal çalışmada on iki aylık bebeklerin mizaç özelliklerinin beş buçuk yaşlarına geldiklerinde gösterdikleri duygusal ve davranışsal problemleriyle ilişkileri incelenmiştir. Sonuçlar, bebeklik dönemindeki duygusal mizacın beş buçuk yaşlarındaki duygusal ve davranışsal problemlerini, hiperaktivite ve dikkatsizlik belirtilerini öngördüğünü göstermektedir.

2.4.4. Ebeveyn kabul-reddi, duygusal davranışsal problemler ve duygu düzenleme ile ilgili araştırmalar. Ebeveyn kabul-reddi, duygusal ve davranışsal problemler

ve duygu düzenlemenin birlikte incelendiği araştırmalar ikili kombinasyonlar halinde görölse de üçünün birlikte incelendiği araştırmalar sınırlıdır ve büyük yaş gruplarıyla çalışılmıştır.

Yurtiçinde ve yurtdışında yapılan çalışmalar aşağıdaki gibidir;

Şahin (2019) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile davranış problemleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuçlar, çocukların duygu düzenleme becerileri ile davranış problemleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre çocukların duygu düzenleme becerileri arttıkça davranış problemleri azalmaktadır.

Okul öncesi dönem çocuklarının mizaç ve problem davranışları arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolünün incelendiği bir araştırmada mizaç ve problem davranışlar arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolünün olmadığı tespit edilmiştir. Mizacın boyutlarından olumsuz duygulanım, dışa dönüklük ve gayretli kontrol ile içselleştirme ve dışsallaştırma problem davranışları arasında istatiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca, duygu düzenleme ile mizaç boyutlarından dışa dönüklük ve gayretli kontrol arasında anlamlı pozitif ilişkiler olduğu belirtilmiştir (Meriç, 2020).

Ersan ve Tok (2019) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının saldırganca davranışları ile duygularını ifade etme ve duygu düzenlemeleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukların duygu düzenlemeleri fiziksel saldırganlığı yordamaktadır. Ayrıca çocukların üzüntülerini ifade etme, korkularını ifade etme ve duygu düzenlemelerinin fiziksel saldırganlıklarını negatif yönde yordadığı, çocukların öfkelerini ifade etmesi ise duygu düzenlemelerini pozitif yönde yordadığı da elde edilen bulgular arasındadır.

Annelerin kabul-red düzeyi ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaşları 10-11 olan 60 çocuk ve onların anneleri ile yapılan bir çalışmada anne kabul-reddi ile çocukların davranış sorunları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Bu

ilişkiye göre anne red düzeyi arttıkça çocuğun davranış problemlerinde artış olduğu tespit edilmiştir. Annenin kabul-reddinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Öğrenim düzeyi düşük olan annelerin daha fazla red gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Basılğan, 2012).

Bayındır, Güven, Sezer, Yavuz ve Yılmaz (2017) tarafından yapılan çalışmada çocukların sosyal yeterlilik düzeyleri, duygu düzenleme becerileri ve anne kabul-reddi arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları anne kabul düzeyi, çocukların sosyal yetkinlikleri ve duygu düzenleme becerileri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Anneleri tarafından kabul edilen çocukların duygu düzenleme becerileri olumlu yönde etkilenmektedir. Araştırmayla ilgili başka bir sonuç ise anne kabul düzeyinin çocuğun yaşına ve cinsiyetine göre farklılık göstermediğidir. Duygu düzenleme becerilerinin yaş ile ilgili bulgularına bakıldığında ise altı yaşındaki çocukların beş yaşındaki çocuklara göre daha yüksek düzeyde duygu düzenleme becerileri gösterdiği saptanmıştır.

4. ve 5. sınıfa devam eden çocuklarla gerçekleştirilen bir çalışmada algılanan ebeveyn kabul-red/ kontrolü ile anne ve babanın çocuğa karşı gösterdiği kabul-red/ kontrolün çocuğun duygu düzenleme becerisi ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre algılanan kabul-red ve kontrol ile çocuğun duygu düzenleme becerisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken anne ve babanın algıladığı kabul-red ve kontrolü ile çocuğun duygu düzenleme becerisi arasında negatif yönlü ve zayıf bir ilişki saptanmıştır (Gelgör, 2016).

Batum ve Yağmurlu (2007) tarafından yapılan çalışmada ilkokul çocuklarının dışa yönelim davranışları ile duygu ve davranış düzenlemesinin rolü incelenmiştir. Sonuçlar, duygu ve davranış düzenlemelerinin dışa yönelim davranışlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Duygu düzenleme becerisi ve davranış düzenlemesi düşük olan çocuklarda daha fazla problem davranışların gözlemlendiği saptanmıştır. Ayrıca elde edilen bulgulara göre duygu düzenleme ve davranış düzenlemenin ilişkili olduğu görülmüştür.

Ege Üniversitesi Çocuk Psikiyatrisi Polikliniği'nde tedavi gören 9-15 yaşlar arasındaki 96 çocuk ve anneleri ile okullardan seçilen aynı yaşlardaki 108 kişilik kontrol grubuyla gerçekleştirilen bir çalışmada annelerin bağlanma stilleri ve çocukların algıladıkları kabul-red ile çocuk ruh sağlığı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre problemlili gruptaki çocuklar daha çok anne reddi algılamış ve psikolojik uyumlarında başarısız olmuşlardır. Anne reddi arttıkça çocukların uyumsuzlukları da artmıştır (Kayahan, 2002).

Algılanan ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlükleri ile kişilerarası problemlerin rolünü incelemek amacıyla 580 üniversite öğrencisiyle yapılan çalışmada, ebeveyn reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme güçlüklerinin ve kişilerarası problemlerin aracı rolünün olduğu saptanmıştır. Bir başka sonuç kişilerin çocukluk dönemlerinde algıladıkları ebeveyn reddi arttıkça psikolojik belirti düzeylerinin de artış göstermesidir. Kişilerin duygu düzenlemede yaşadıkları güçlükler arttıkça kişilerarası problemlerinin artış göstermesi de araştırmanın bir diğeri sonucudur (Abacı, 2018).

Üniversite öğrencileriyle yürütölen bir çalışmada duygu düzenleme güçlüklerinin ebeveyn reddi ile depresif ve sürekli kaygı belirti düzeyleri arasındaki ilişkide aracı rol üstlendiğı sonucuna ulaşılmıştır (Pektaş, 2015). Benzer şekilde yaşları 18-25 olan 311 kişiyle yapılan başka bir araştırmada ebeveyn kabul-reddi ile sosyal kaygı belirtileri arasındaki ilişki ve bu ilişkide duygu düzenleme stratejilerinin rolü incelenmiş, duygu düzenleme stratejilerinin ebeveyn reddi ve sosyal kaygı belirtileri arasındaki ilişkiye kısmen aracılık ettiğı sonucuna ulaşılmıştır (Akkese, 2019).

Sosyal (2019) lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada öğrencilerin algıladıkları ebeveyn kabul-red boyutlarının sınav kaygılarıyla ilişkisinde duygu düzenleme güçlüklerinin rolünü incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre ebeveyn reddi, sınav kaygısı ve duygu düzenleme

güçlükleri ile ilişkilidir. Ayrıca duygu düzenleme güçlüklerinin bazı boyutları sınav kaygısı ve ebeveyn kabul-reddi arasındaki ilişkide aracı rolündedir.

Duygusal ve davranışsal problemler ve duygu düzenlemeye ilişkin yapılan bir başka çalışmada ise 41-79 aylık olan okul öncesi çocuklarda cinsel istismara uğrayan çocukların gösterdikleri içselleştirme ve dışsallaştırma problemleri arasındaki ilişkide duygu düzenlemenin aracı rolü incelenmiştir. Sonuçlar, çocukların duygu düzenleme becerilerinin cinsel istismara uğrama ve içselleştirilmiş problemler arasındaki ilişkiye tamamen aracılık ettiğini dışsallaştırılmış problemlere ise kısmen aracılık ettiğini göstermektedir (Langevin, Hébert & Cossette, 2015).

Graziano ve diğerleri (2019) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan çalışmada yürütücü işlev ve duygu düzenlemenin davranış problemleriyle ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre yüksek davranış problemi puanı alan çocukların duygu düzenleme beceri puanları, düşük davranış problemi puanı alan çocuklara göre daha düşüktür.

Pinugu (2012) tarafından ergenlerle yapılan çalışmada ebeveyn kabul ve reddi ile bilişsel değerlendirme ve duygusal bastırmanın duygusal düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Ebeveyn kabul reddinin bazı boyutları ile bilişsel değerlendirme ve duygusal bastırma arasında ufak ilişkiler bulunmasına karşın ebeveyn kabul-reddi ile duygu düzenleme becerilerinin ilişkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Meng ve diğerlerinin (2020) yaşları 8-11 olan 274 çocuğun anne ve babalarıyla yaptığı çalışmada ebeveyn empatisi ve duygu düzenlemesinin çocukların sosyal yeterlilik ve duygusal ve davranışsal problemleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin duygu düzenleme becerileri ve empati becerileri çocukların duygusal ve davranışsal problemleriyle ilişkilidir. Buna göre daha düşük bilişsel empatiye sahip olan annelerin çocuklarında düşük sosyal yeterlilik gözlemlenmiş dolayısıyla da bu çocuklarda

duygusal ve davranışsal problemlere rastlanmıştır. Annenin duygu düzenleme becerileriyle duygusal ve davranışsal problemler arasında da ilişki bulunamamıştır.

Yazdkhastı ve Harızuka (2006)'nın 8-11 yaş arası 160 çocuk ile yaptıkları araştırmada çocukların mizacı ile anne baba kabul-red algıları arasındaki ilişkisinin çocukların kaygı ve davranış problemlerine etkisi incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre çocukların reddedilme algısı, kaygılarıyla yüksek seviyede ilişkilidir. Mizaç olarak düşük aktiviteye sahip çocuklarda daha fazla duygusal-davranışsal problemlere rastlanmıştır. Düşük riskli mizaç, çocuğun algıladığı redde bağlı olarak geliştireceği duygusal-davranışsal problemlerinin etkisini hafifletmektedir. Yüksek riskli mizaca sahip çocukların ise reddedilmeye karşı daha fazla davranış problemleri gösterdikleri saptanmıştır.

Gracia ve Lila (2005) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn kabul-reddinin çocuğun psikopatolojik semptomları ve davranış sorunları ile ailesel faktörlerin (aile iklimi, aile stres durumları) ilişkili olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmanın örneklemini İspanyol 444 anne ve baba oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre aile ikliminin ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri kabul-red düzeylerini açıkladığı saptanmıştır. Bunun yanında ailedeki stresli yaşam olaylarının da ebeveyn reddinin önemli bir göstergesi olarak belirtilmiştir. Yine aynı araştırmada reddedilen grupta sınıflandırılan ebeveynlerin çocuklarının daha fazla davranış sorunu yaşadığı ve bu sorunların daha şiddetli olduğu saptanmıştır.

3.Bölüm

Yöntem

Bu bölümde sırası ile araştırmanın modeline, araştırmanın çalışma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve veri analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nicel bir çalışma olan bu araştırma, betimsel araştırma desenine göre tasarlanmış olup, dört ve beş yaş çocuklarının anne ve babalarının kabul-red düzeyleri, çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal-davranışsal problemleri arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modelinde iki ya da daha fazla değişken arasında farklılaşmanın olup olmadığı ve bu farklılaşmanın derecesi belirlenmektedir (Karasar,2010).

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Küçükçekmece ilçesinde bulunan 11 resmi bağımsız anaokulu arasından basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen ve araştırmaya dahil edilen 4 ve 5 yaşlarında 219 çocuk, 219 anne ve 219 baba olmak üzere toplam 657 kişi oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesi için Küçükçekmece İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ile yapılan görüşmeler sonucunda alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki resmi bağımsız anaokulları saptanmıştır. Bunun yanında sosyoekonomik düzeyin belirlenmesi için müdür, öğretmen ve veli görüşlerine de yer verilmiştir. Okul müdürleri ve öğretmenler okulun bulunduğu mahallenin veli kitlesi, velilerin çalışma durumları, meslekleri hakkında bilgilere dayanarak sosyoekonomik düzey hakkında bilgiler vermiştir.

Çalışma grubuna dair demografik bilgilere ait bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Çalışma Gruplarına Ait Yüzde Frekans Tablosu

Çocukların Cinsiyetleri	<i>f</i>	%
Kız	102	46,6
Erkek	117	53,4
Toplam	219	100,0
Çocukların Yaş Grupları	<i>f</i>	%
4 Yaş	100	45,7
5 Yaş	119	54,3
Toplam	219	100,0
Sahip Olunan Çocuk Sayısı	<i>f</i>	%
Tek çocuk	67	30,6
2 Çocuk ve daha fazla	152	69,4
Toplam	219	100,0
Kaçıncı Çocuk	<i>f</i>	%
Tek çocuk	113	51,5
2. veya daha sonraki çocuk	106	48,5
Toplam	219	100,0
Sosyoekonomik Düzey	<i>f</i>	%
Alt sosyoekonomik düzey	42	19,2
Orta sosyoekonomik düzey	44	20,1
Üst sosyoekonomik düzey	133	60,7
Toplam	219	100
Anne Yaş	<i>f</i>	%
21-30 yaş	34	15,5
31-40 yaş	140	63,9
41 yaş ve üzeri	45	20,6
Toplam	219	100,0
Baba Yaş	<i>f</i>	%
31-40 yaş	124	56,6
41 yaş ve üzeri	95	43,4
Toplam	219	100,0

Anne Öğrenim Düzeyi	f	%
Yüksek lisans mezunu	12	5,5
Lisans mezunu	80	36,5
Önlisans mezunu	26	11,9
Lise mezunu	56	25,6
Ortaokul mezunu	22	10,0
İlkokul mezunu	23	10,5
Toplam	219	100,0
Baba Öğrenim Düzeyi	f	%
Yüksek lisans mezunu	17	7,8
Lisans mezunu	93	42,5
Önlisans mezunu	14	6,4
Lise mezunu	60	27,4
Ortaokul mezunu	18	8,2
İlkokul mezunu	15	6,8
Okuryazar	2	,9
Toplam	219	100,0
Anne Çalışma Durumu	f	%
Bir iş yerinde çalışıyor	99	45,2
Bir iş yerinde çalışmıyor	120	54,8
Toplam	219	100,0

Tablo 1'e göre çalışma grubundaki çocukların %46,6'sı (n=102) kız, %53,4'ü (n=117) erkektir. Çocukların yaş gruplarına bakıldığında %54,3'ünün (n=119) 5 yaş grubu, %45,7'si (n=100) 4 yaş grubu olduğu görülmektedir. Ailelerin %64,4'ünün (n=142) 2 ve daha fazla çocuk sahibi oldukları ve çocukların %51,5'inin (n=113) tek veya ilk çocuk olduğu görülmektedir. Ailelerin %60,7'si (n=133) üst sosyoekonomik düzeye ait olduklarını belirtmişlerdir. Annelerin %63,9'unun (n=140) ve babaların %56,6'sının (n=124) 31-40 yaş grubunda oldukları, öğrenim düzeylerine bakıldığında da annelerin %36,5'inin (n=80) ve babaların %42,5'inin (n=93) lisans mezunu olduğu görülmektedir. Annelerin %54,8'i (n=120) bir iş yerinde çalışmazken babaların %99,1'i (n=217) bir iş yerinde çalışmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak ailenin demografik bilgilerine ulaşmak için; Demografik Bilgi Formu, ebeveynlerin çocuklarına karşı algıladıkları kabul-red davranışlarını ölçmek amacıyla “Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ) Anne - Baba Kısa Formu”, dört ve beş yaşındaki çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla “Duygu Düzenleme Ölçeği”, dört ve beş yaşındaki okul öncesi dönem çocuklarının duygusal ve davranışsal problemlerini ölçmek amacıyla “Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA) Öğretmen Kısa Formu” kullanılmıştır.

3.3.1. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ) Anne Baba Formu (Kısa Form).

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRÖ) “Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ)”, ebeveynlerin (anne ve baba) çocuklarına karşı deneyimledikleri, çocukların ebeveynlerinden algıladıkları ve yetişkinlerin çocukluk döneminde ebeveynlerinden algıladıkları kabul ve red durumlarını incelemek amacıyla Rohner (2005) tarafından oluşturulmuştur. Ebeveyn Kabul-Ret Ölçeği’nin çocuk, yetişkin ve ebeveyn formu olmak üzere üç farklı formu bulunmaktadır (Rohner, 2005). Bu tez kapsamında anne babanın çocuklarına karşı kabul-red davranışlarını ölçen, Anne: EKRÖ ve Baba: EKRÖ kullanılmıştır.

Ölçeğin ilk hali aile çocuk ilişkileri ölçeği adıyla, Rohner, Saavedra ve Granum (1978) tarafından geliştirilmiştir. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (anne baba formu) ise 1991 yılında Rohner tarafından geliştirilmiştir (akt. Gülay, 2011). Yine Rohner (2005) tarafından ölçeğin standart formunun seçilmiş öğeleriyle kısa versiyonu oluşturulmuştur. Yapılan çalışmalar ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliklerinin yeterli olduğunu belirtmektedir (Gomez & Suhaimi 2015).

Ebeveyn Kabul-Reddi Ölçeği’nin Türkçe versiyonu ilk olarak “Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği Anne Formu” adıyla Polat (1988) tarafından yapılmış ve güvenilirlik çalışmalarında alt ölçeklerin alfa katsayıları .76 ile .89 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Ölçeğin toplam

puanının cronbach alpha katsayısı ise .80 olarak bildirilmiştir (Polat, 1988). Ölçeğin ikinci kez Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Anjel ve Erkman (1993) tarafından yapılarak son hali verilmiştir. Erdem ve Erkman (1990) ölçeğin iç tutarlılığını gerçekleştirdikleri çalışmada ölçeğin cronbach alpha katsayılarının .90 ve alt ölçekler için ise .78 ile .90 aralığında olduğunu bildirmişlerdir.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin standart formu 60 maddeden oluşmakta, daha sonra revize edilen kısa formu ise 24 maddeden oluşmaktadır (Rohner, 2005). Toplamda 24 maddeden oluşan Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği, “sıcaklık/sevgi (ters puanlandığında soğukluk/sevgisizlik)”, “düşmanlık/saldırganlık”, “ilgisizlik/ihmal” ve “ayrıştırılmamış red” olmak üzere toplam 4 alt boyuttan oluşmaktadır (Rohner & Ali, 2016). “Sıcaklık/ sevgi” alt boyutu 8 maddeden (1,3,9,12,17,19,22,24), “düşmanlık/saldırganlık” alt boyutu 6 maddeden (4,6,10,14,18,20), “ilgisizlik/ihmal” alt boyutu 6 maddeden (2,7,11,13,15,23), “ayrıştırılmamış red” alt boyutu ise 4 maddeden (5,8,16,21) oluşmaktadır. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin sıcaklık/sevgi boyutunu içeren maddeleri (1,3,9,12,17,19,22,24) ve ilgisizlik/ihmal boyutunun 13. maddesi ters puanlanmaktadır. Cevap formatı, 4 = neredeyse her zaman doğru, 3 = bazen doğru, 2 = nadiren ve 1 = neredeyse hiçbir zaman doğru olan dört maddeli likert tipi bir ölçektir (Rohner, 2005). Belirtilen dört alt ölçeğin puanlarının toplamından elde edilen toplam puan ebeveynlerin çocuklarına karşı gösterdikleri kabul-reddin genel bir karşılığıdır. Ölçekten elde edilen puanlar en düşük 24 en yüksek ise 96 puandır. 24 puan en yüksek düzeydeki kabulü ifade ederken, 96 puan en yüksek düzeyde reddi ifade etmektedir (Rohner & Ali, 2016).

Araştırmanın güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach alfa katsayısı hesaplanmış ve anne ve baba formu sırasıyla ölçeğin toplam puanı için .72 ve .76 bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin bu araştırma için güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.3.2. Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA)/ Öğretmen Formu. Güçler ve Güçlükler Anketi (GGA) “Strength and Difficulties Questionnaire”, çocuklarda ve gençlerde görülebilecek duygusal ve davranışsal problemleri saptamak amacıyla Goodman (1997) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe çevrisi ve geçerlilik güvenilirlik çalışmaları Güvenir ve diğerleri (2008) tarafından yapılmıştır. Güçler ve Güçlükler Anketi’nin 4-16 yaşlar için anne-baba ve öğretmen formu, 11-16 yaşlar için ise ergenin kendi doldurduğu formu bulunmaktadır. Bu tez kapsamında çocukların duygusal ve davranışsal problemleri öğretmen bildirimine dayanmaktadır.

Ölçek, “dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik”, “davranış sorunları”, “duygusal sorunlar”, “akran sorunları” ve “sosyal davranışlar” olmak üzere 5 alt boyuttan ve 25 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlardan ayrı ayrı puan elde edildiği gibi tüm alt boyutların toplamıyla “toplam güçlük puanı” da elde edilebilir (Güvenir ve diğerleri, 2008).

Ölçeğin orijinalinin Cronbach alpha değeri, “toplam güçlük puanı için” .82, “dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik” alt boyutu için .77, “davranışsal sorunlar” alt boyutu için, .63, “duygusal sorunlar” alt boyutu için .67, “akran sorunları” alt boyutu için .57, “sosyal davranışlar” alt boyutu için .65 şeklinde tespit edilmiştir (Goodman, 2001). Güvenir ve diğerlerinin yaptığı çalışmada ise “toplam güçlük puanı” için .84, “dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik” alt boyutu için .80, “davranışsal sorunlar” alt boyutu için, .65, “duygusal sorunlar” alt boyutu için .73, “akran sorunları” alt boyutu için .37, “sosyal davranışlar” alt boyutu için .73 şeklinde tespit edilmiştir. Sonuçlar akran sorunları dışında diğer tüm alt boyutların iç tutarlılık katsayılarının yüksek ve birbiriyle benzer olduğunu dolayısıyla ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliğinin de yeterli olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmanın güvenilirliğini belirlemek amacıyla Güçler ve Güçlükler Anketi’nin Cronbach alfa katsayısı hesaplanmış ve .72 bulunmuştur. Bu değer ölçeğin bu araştırma için güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.3.3. Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ). Duygu düzenleme ölçeği, okul öncesi dönem ve okul çağı çocukların duygu düzenleme becerilerini ölçmek amacıyla Shields ve Cicchetti (1997) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması ise Batum ve Yağmurlu tarafından 2007 yılında yapılmıştır. Ölçeğin orijinalinde Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı “dayanısızlık/olumsuzluk” alt boyutunda .96, “duygu düzenleme” alt boyutunda ise .83 şeklinde bulunmuştur (Shields & Cicchetti, 1997). Batum ve Yağmurlu (2007) tarafından yapılan çalışmada ise Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı .73 olarak bulunmuştur. Yapılan çalışmalara göre ölçeğin iç tutarlılık katsayıları oldukça yüksektir (Batum & Yağmurlu, 2007; Yağmurlu & Altan, 2010). Bu durumda ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Duygu düzenleme ölçeği “dayanısızlık/olumsuzluk” ve “duygusal düzenleme” olmak üzere 2 alt boyuttan ve toplamda 24 maddeden oluşmaktadır. “Dayanısızlık/olumsuzluk” alt boyutu, tepkisellik, öfkenin kontrol edilememesi, huysuzluk, harekete geçirme maddelerini içermektedir. Duygu düzenleme alt boyutu ise çocuğun sosyal olarak uygun duygular gösterme ile ilgili maddeleri içerir. Ölçek dördümlü likert tipinde, hiçbir zaman/nadiren=1 puan, bazen=2 puan, sık sık=3 puan, neredeyse her zaman=4 puan olarak değerlendirilir. Ölçekten alınabilecek en fazla değer 96, en az değer de 24’dür. Alınan yüksek puanlar duygu düzenleme becerilerinin yüksek düzeyde olduğunu ifade eder.

Bu araştırmanın güvenilirliğini belirlemek amacıyla Cronbach alfa katsayısı hesaplanmış “dayanısızlık/olumsuzluk” alt boyutu için .77 “duygu düzenleme” alt boyutu için .65 bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin bu araştırma için güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.3.4. Demografik Bilgi Formu. Çeşitli kaynakların taranmasıyla araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formunda, çocuğun cinsiyeti, yaşı, kaçınıcı çocuk

olduğu, kaç kardeş olduğu, planlı bir gebelik olup olmadığı, ailenin Sosyo-ekonomik durumu, anne ve babanın yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu gibi çeşitli bilgiler sorulmuştur.

3.4. Verilerin toplanması

Araştırmanın verileri, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ve üniversite etik kurulundan alınan izinlerin ardından 2020-2021 eğitim öğretim yılının Aralık 2020- Şubat 2021 ayları arasında toplanmıştır. Veriler, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRO) Anne ve Baba formu, Duygu Düzenleme Ölçeği (DDÖ), Güçler ve Güçlükler Anketi- Öğretmen Formu (GGA) ve Demografik Bilgi Formu ile toplanmıştır. Araştırma için Küçükçekmece ilçesindeki on bir resmi bağımsız anaokuluna gidilmiş, veri toplama araçlarından 271 Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne- Baba Formu ve 271 Duygu Düzenleme Ölçeği ve Demografik Bilgi Formları bilgilendirme yazısıyla, çocuklardan ailelerine ulaştırılmak üzere öğretmenlere teslim edilmiştir. Ancak bunların 52'si anne ve baba formlarının eksik ya da boş olmasından kaynaklı olarak elenmiş ve 219 çocuğun anne ve baba yanıtları üzerinden analiz yapılmıştır. Çocuklar için Duygu Düzenleme Ölçeği hem anneye hem babaya uygulanmış ve toplam duygu düzenleme puanları elde edilmiştir.

Ebeveynlerden gelen formlar sayısı göz önünde bulundurularak çocukların duygusal ve davranışsal problemlerini saptamak amacıyla Güçler ve Güçlükler Ölçeği'nin doldurulması için 219 form öğretmenlere dağıtılmıştır. İlgili formlar dağıtılmadan önce araştırmacı kendisini tanıtmış, araştırmanın amacı ve ölçekler ile ilgili okul müdürlerine ve öğretmenlere bilgi verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında toplanan verilerin analizi SPSS 26.0 paket programı ile yapılmıştır. Veriler çözümlenebilmesi için kodlanmış, tersine çevrilmesi gereken maddeler tersine çevrilmiştir. İlk olarak çalışma grubunda yer alan ailelerin sosyoekonomik düzeyleri, öğrenim düzeyleri, yaşları ve sahip oldukları çocuk sayısı; çalışma grubunda yer alan

çocukların yaşları, cinsiyetleri ve doğum sıraları değişkenlerinin frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır.

Verilerin normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov normallik testi yapılmıştır. Ayrıca Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğinin incelenmesinde basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerleri incelenmiştir. Değerlerin çarpıklık katsayısının -1 ile +1 sınırları arasında alması normal dağılımdan önemli bir sapma olmadığını göstergesidir (Büyüköztürk, 2018). Bu doğrultuda araştırmanın verilerinde skewness ve kurtosis değerlerinin -1 ile +1 arasında olmadığı belirlenmiştir. Bununla birlikte 30 ve üzeri veriden oluşması varsayımını (Büyüköztürk, 2018) karşılayan gruplar için parametrik testler kullanılırken normal dağılım göstermeyen veriler için non-parametrik testler kullanılmıştır.

Veri analizinden ilk olarak eksik verilerin olup olmadığını saptamak amacıyla eksik veri analizi yapılmıştır. Anne ve baba kabul-red düzeyi, çocukların duygu düzenleme becerileri ve çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Anne ve baba kabul-red düzeyleri, çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal ve davranışsal problemlerinin değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek üzere ikili gruplar için T-testi, çoklu gruplar için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Çoklu gruplardaki anlamlı farkların hangi gruplar arasında olduğunu saptamak amacıyla Tukey testi yapılmıştır. Normal dağılım göstermediği belirlenen anne ve babanın öğrenim düzeyi değişkeni için non-parametrik testlerden olan Kruskal Wallis H-testi yapılmıştır. Ayrıca normal dağılmayan değişkenlerde nonparametrik testlerden olan Kruskal Wallis H-Testi, anlamlı farklılaşan grupları göstermekte yetersiz kalması sebebiyle Mann Witney-U Testi ile gruplar arasında ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyleri .01 ve .05 olarak alınmıştır.

4.Bölüm

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin betimsel istatistik bulguları, araştırmanın amaçları doğrultusunda anne ve baba kabul-red düzeyleri, çocukların duygu düzenleme becerileri ve çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amacıyla yapılan veri analizlerinin bulgularına yer verilmiş, elde edilen bulgular Tablo 2 ile Tablo 28 arasında açıklanmış ve yorumlanmıştır.

4.1. Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguları

Tablo 2

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formuna Ait Betimsel Analiz Tablosu

Alt boyutlar	N	Min	Max	$\bar{X}$	S.S.
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	219	8	19	8,94	1,640
Düşmanlık/Saldırganlık	219	6	15	7,78	1,860
Kayıtsızlık/İhmal	219	6	17	8,00	2,330
Ayrıştırılmamış Red	219	4	10	4,45	1,069
Ölçek Toplam Puan	219	24	54	29,20	5,009

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan çocukların annelerinin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nden elde ettikleri puanlar incelendiğinde puanların "düşük" düzeyde olduğu görülmektedir. Rohner (1991)'e göre toplam puanın yüksek oluşu reddetme düzeyini, düşük oluşu ise kabul etme düzeyini göstermektedir ve ölçekten alınabilecek en yüksek puan 96, en düşük puan ise 24'tür. Buna göre annelerin çocukları kabul etme düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Alt boyutlara bakıldığında ise annelerin "Ayrıştırılmamış Red" alt boyutundan

aldıkları puanlar en düşük ortalamaya sahipken en yüksek ortalama “Kayıtsızlık/İhmal” alt boyutundan aldıkları görülmektedir.

Tablo 3

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formuna Ait Betimsel Analiz Tablosu

Alt boyutlar	N	Min	Max	$\bar{X}$	S.S.
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	219	8	20	9,37	2,184
Düşmanlık/Saldırganlık	219	6	17	7,61	1,764
Kayıtsızlık/İhmal	219	6	16	8,46	2,408
Ayrıştırılmamış Red	219	4	13	4,48	1,303
Ölçek Toplam Puan	219	24	66	29,88	5,590

Tablo 3’ e göre araştırmaya katılan çocukların babalarının Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği’nden aldıkları puanlar incelendiğinde puanların “düşük” düzeyde olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 96, en düşük puan ise 24’tür. Buna göre babaların çocukları kabul etme düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Alt boyutlara bakıldığında ise babalarında annelere paralel olarak “Ayrıştırılmamış Red” alt boyutundan aldıkları puanların en düşük ortalamaya sahip olduğu, “Kayıtsızlık/İhmal” alt boyutundan aldıkları puanlarında en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 4

Duygu Düzenleme Ölçeği'ne Ait Betimsel Analiz Tablosu

Alt boyutlar	N	Min	Max	$\bar{X}$	S.S.
Dayanısızlık/Olumsuzluk	219	18	51	28,28	5,337
Duygu Düzenleme	219	15	32	26,16	3,211

Tablo 4'e göre araştırmaya katılan çocukların Duygu Düzenleme Ölçeği'nden aldıkları puanların "yüksek" seviyede olduğu buna paralel olarak "Duygu Düzenleme" alt boyutundan alınan puanlar "Dayanısızlık/Olumsuzluk" alt boyutundan daha yüksek seviyede olduğu görölmektedir.

Tablo 5

Güçler ve Güçlükler Anketi'ne Ait Betimsel Analiz Tablosu

Alt boyutlar	N	Min	Max	$\bar{X}$	S.S.
Duygusal Sorunlar	219	0	9	1,25	1,838
Davranış Sorunları	219	0	8	,78	1,303
Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	219	0	10	2,50	2,565
Akran Sorunları	219	0	7	1,90	1,715
Sosyal Davranışlar (Prososyal Davranışlar)	219	3	9	7,05	1,277
Ölçek Toplam Puan	219	6	34	13,47	4,969

Tablo 5'e göre araştırmaya katılan çocukların Güçler ve Güçlükler Anketi'nden aldıkları toplam puanın "düşük" düzeyde olduğu dolayısıyla çocukların bu bağlamdaki problem durumlarının düşük seviyede olduğu görölmektedir. Ayrıca en çok puanın "Sosyal

Davranışlar” alt boyutundan alındığı, en düşük puanın ise “Davranış Sorunları” alt boyutundan alındığı görülmektedir.

4.2. Anne Baba Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında “Anne-baba kabul-reddi ile çocuğun duygu düzenleme becerisi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan istatistiksel analizlere ait bulgular Tablo 6 ve Tablo 7’de incelenmiştir.

Tablo 6

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu puanları ile Duygu Düzenleme Ölçeği puanları arasındaki ilişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu

		Pearson	
		Duygu Düzenleme Ölçeği	
		Dayanısızlık/Olumsuzluk	Duygu Düzenleme
	r	,173*	-,135*
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	p	,011	,046
	N	219	219
	r	,238**	-,048
Düşmanlık/Saldırganlık	p	,000	,477
	N	219	219
	r	,198**	-,231**
Kayıtsızlık/İhmal	p	,003	,001
	N	219	219
	r	,165*	-,069
Ayrıştırılmamış Red	p	,014	,314
	N	219	219
	r	,272**	-,194**
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	p	,000	,004
	N	219	219

** $p < .01$ * $p < .05$

Tablo 6'ya göre araştırmaya katılan çocukların Duygu Düzenleme  leği'nden aldıkları puanlar ile Ebeveyn Kabul-Red  leği anne formundan alınan puanlar arasında .01 ve .05 düzeylerinde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Annelerin Ebeveyn Kabul-Red  leği'nden aldıkları toplam puan arttıkça red düzeyi de artmaktadır. Buna göre toplam puanlar bazında bakıldığında annelerin kabul-red düzeyleri ile çocukların Duygu Düzenleme  leği "Dayanıksızlık/Olumsuzluk" alt boyutu arasında .01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönde, "Duygu Düzenleme" alt boyutu ile .01 anlamlılık düzeyinde negatif yönlü düşük seviyede bir ilişkinin olduğu g r lmektedir. Buna göre annelerin kabul-red toplam puanda aldıkları puanların artmasıyla çocukların duygu düzenleme alt boyutundan aldıkları puanların azaldığı, dayanıksızlık/olumsuzluk puanlarının arttığı söylenebilir.

Ebeveyn Kabul-Red  leği Anne Formu alt boyutlarına bakıldığında "Sıcaklık/Sevgi" ve "Ayrıştırılmamış Red" alt boyutları ile "Dayanıksızlık/olumsuzluk" alt boyutu arasında .05 anlamlılık düzeyinde pozitif yönde düşük seviyede bir ilişkinin olduğu g r lmektedir. Ebeveyn Kabul-Red  leği ve "Düşmanlık/saldırganlık" alt boyutu ile "Dayanıksızlık/olumsuzluk" alt boyutu arasında .01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönde düşük seviyede bir ilişki olduğu g r lmektedir. Duygu düzenleme  leği "Duygu Düzenleme" alt boyutu ile "Kayıtsızlık/İhmal" (.01 anlamlılık düzeyinde) ve "Sıcaklık/Sevgi" alt boyutundan alınan puanlar (.05 anlamlılık düzeyinde) arasında negatif yönlü düşük düzeyde bir ilişkinin olduğu g r lmektedir. Buna göre Ebeveyn Kabul-Red  leği'nin "Kayıtsızlık/İhmal" ve "Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/sevgisizlik)" alt boyutundan alınan puanların artması ile çocukların "Duygu Düzenleme" alt boyutundan alınan puanların düştüğü veya aksi durumda arttığı söylenebilir.

Tablo 7

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu puanları ile Duygu Düzenleme Ölçeği puanları arasındaki ilişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu

		Pearson	
		Duygu Düzenleme Ölçeği	
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği		Dayanısızlık/ Olumsuzluk	Duygu Düzenleme
	r	,326**	-,198**
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	p	,000	,003
	N	219	219
	r	,276**	-,117
Düşmanlık/Saldırganlık	p	,000	,084
	N	219	219
	r	,061	-,158*
Kayıtsızlık/İhmal	p	,367	,020
	N	219	219
	r	,195**	-,119
Ayrıştırılmamış Red	p	,004	,079
	N	219	219
	r	,289**	-,196**
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan	p	,000	,004
	N	219	219

** $p < .01$

* $p < .05$

Tablo 7'ye göre araştırmaya katılan çocukların Duygu Düzenleme Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği baba formundan alınan puanlar arasında .01 ve .05 düzeylerinde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Babaların Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nden aldıkları toplam puan arttıkça red düzeyi de artmaktadır.

Duygu Düzenleme  leği “Dayaniksızlık/Olumsuzluk” alt boyutu ile babaların kabul-red düzeylerinin toplam ve alt boyutlar bazında anlamlı ilişkiler barındırdığı g r lmektedir. Buna göre “Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)”, “Düşmanlık/Saldırganlık” “Ayrıştırılmamış Red” alt boyutları ve ebeveyn kabul-red toplam puanları ile “Dayaniksızlık/Olumsuzluk” alt boyutu arasında .01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönde d şuk seviyede bir ilişkinin olduğu g r lmektedir.

Duygu düzenleme  leği “Duygu Düzenleme” alt boyutu ile babaların kabul-red  leğinden aldıkları toplam puanların ve “Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)” alt boyutu puanları arasında negatif yönlü .01 anlamlılık düzeyinde ve “Kayıtsızlık/İhmal” alt boyutundan alınan puanlar arasında .05 anlamlılık düzeyinde arasında negatif yönlü d şuk düzeyde bir ilişkinin olduğu g r lmektedir. Buna göre babaların “Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)” ve “Kayıtsızlık/İhmal” alt boyutlarından aldıkları puanların artmasıyla “Duygu Düzenleme” alt boyutu puanlarının azaldığı söylenebilir. Babanın Ebeveyn Kabul-Red  leği’nden aldığı toplam puan ile “Duygu düzenleme” alt boyutu puanları arasında .01 anlamlılık düzeyinde negatif yönde d şuk seviyede bir ilişkinin olduğu g r lmektedir.

4.3. Anne ve Baba Kabul-Red Düzeyleri ile ocukların Duygusal Davranışsal

Problemleri Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında “Ebeveyn Kabul/Reddi, duygu düzenleme ve duygusal-davranışsal problemler arasında anlamlı ilişki bulunmakta mıdır?” sorusuna bağlı olarak “Anne-baba kabul/reddi ile çocuktaki duygusal ve davranışsal problemler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan istatistiksel analizlere ait bulgular Tablo 8 ile Tablo 9’da incelenmiştir.

Tablo 8

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu puanları ile Güçler ve Güçlükler Anketi puanları arasındaki ilişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu

		Pearson					
		Güçler ve Güçlükler Ölçeği					
		Duygusal Sorunlar	Davranış Sorunları	Hareketli ve Aşırı Dikkat Eksikliği	Akran Sorunları	(Prosoya Davranışlar)	Güçler ve Güçlükler Anketi Toplam Sosyal Davranışlar
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği							
	r	-,111	,024	-,020	-,112	-,065	-,099
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	p	,104	,719	,772	,100	,341	,146
	N	219	219	219	219	219	219
	r	-,005	,035	,027	,023	-,073	,007
Düşmanlık/Saldırganlık	p	,939	,603	,695	,731	,284	,919
	N	219	219	219	219	219	219
	r	-,022	-,020	,005	,011	-,081	-,027
Kayıtsızlık/İhmal	p	,752	,769	,941	,867	,237	,695
	N	219	219	219	219	219	219
	r	,026	,025	,031	,005	-,113	,004
Ayrıştırılmamış Red	p	,706	,713	,650	,944	,096	,954
	N	219	219	219	219	219	219
	r	-,046	,014	,010	-,022	-,111	-,045
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	p	,500	,834	,887	,748	,106	,510
	N	219	219	219	219	219	219

** $p < .01$

* $p < .05$

Tablo 8'e göre araştırmaya katılan çocukların annelerinin Ebeveyn Kabul ve Red Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile Güçler ve Güçlükler Anketi puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Tablo 9

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu puanları ile Güçler ve Güçlükler Anketi puanları arasındaki ilişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu

	Pearson						
	Duygusal Sorunlar	Davranış Sorunları	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	Akran Sorunları	1 (Prososyal Davranışlar)	Sosyal Toplam	Güçler ve Güçlükler Anketi Toplam
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/sevgisizlik)	r -,118	,041	,050	-,013	-,132	-,049	
	p ,084	,543	,459	,844	,052	,477	
	N 219	219	219	219	219	219	
Düşmanlık/Saldırganlık	r ,055	,190**	,028	,076	-,116	,080	
	p ,423	,005	,684	,265	,086	,239	
	N 219	219	219	219	219	219	
Kayıtsızlık/İhmal	r ,005	-,017	-,007	-,031	-,047	-,028	
	p ,943	,805	,922	,650	,493	,685	
	N 219	219	219	219	219	219	
Ayrıştırılmamış Red	r ,059	,205**	,164*	,115	-,198**	,149*	
	p ,384	,002	,016	,092	,003	,028	
	N 219	219	219	219	219	219	
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan	r -,017	,116	,051	,038	-,157*	,022	
	p ,800	,088	,456	,579	,021	,747	
	N 219	219	219	219	219	219	

** $p < .01$

* $p < .05$

Tablo 9'a göre araştırmaya katılan çocukların babalarının Ebeveyn Kabul ve Red Ölçeği'nden aldıkları toplam puan ile "Sosyal Davranışlar (Prososyal davranışlar)" alt boyutu arasında negatif yönlü 05 anlamlılık düzeyinde düşük bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre babaların toplam puanları arttıkça (red düzeyindeki artış) çocukların sosyal davranış puanları düşmektedir. Bunun yanı sıra Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin "Ayrılmamış Red" alt boyutu ile "Davranış Problemleri" (.01 anlamlılık düzeyinde), "Dikkat Eksikliği ve Aşırı

Hareketlilik” (.05 anlamlılık düzeyinde) alt boyutları ve Güçler ve Güçlükler Anketi toplam puan (.05 anlamlılık düzeyinde) arasında pozitif “Sosyal Davranışlar” (.01 anlamlılık düzeyinde) alt boyutu ile negatif yönlü düşük düzeyde ilişkiler olduğu görülmektedir. Buna göre babaların Ayrılmamış Red puanları yükseldikçe çocukların davranış problemlerinin, dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik düzeylerinin arttığı sosyal davranış düzeylerinin azaldığı görülmektedir. Buna paralel olarak babaların “Düşmanlık/Saldırganlık” alt boyutundan aldıkları puanlar ile çocukların “Davranış Sorunları” alt boyutundan aldıkları puanlar arasında .01 anlamlılık düzeyinde pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır.

4.4. Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri ile Duygusal ve Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında “Ebeveyn Kabul/Reddi, duygu düzenleme ve duygusal-davranışsal problemler arasında anlamlı ilişki bulunmakta mıdır?” sorusuna bağlı olarak “Duygu düzenleme ile duygusal-davranışsal problemler arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan istatistiksel analizlere ait bulgular Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Duygu Düzenleme Ölçeği puanları ile Güçler ve Güçlükler Anketi puanları arasındaki ilişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu

		Pearson					
		Duygusal Sorunlar	Davranış Sorunları	Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik	Akran Sorunları	Sosyal Davranışlar (Prososyal Davranışlar)	Güçler ve Güçlükler Anketi Toplam Puan
Dayanısızlık/ Olumsuzluk	r	,202**	,373**	,319**	,215**	-,281**	,339**
	p	,003	,000	,000	,001	,000	,000
	N	219	219	219	219	219	219
Duygu Düzenleme	r	-,239**	-,111	-,066	-,284**	,232**	-,191*
	p	,000	,102	,332	,000	,001	,005
	N	219	219	219	219	219	219

** $p < .01$

* $p < .05$

Tablo 10'a göre araştırmaya katılan çocukların Duygu Düzenleme Ölçeği'nden aldıkları puanlar ile Güçler ve Güçlükler Anketi'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişkiler olduğu görölmektedir. Buna göre Güçler ve Güçlükler Anketi'nden alınan puanlar ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında “Dayanısızlık/Olumsuzluk” alt boyutu ile “Duygusal Sorunlar”, “Davranış Sorunları”, “Dikkat Eksikliği ve Aşırı Hareketlilik”, “Akran Sorunları” alt boyutları ve Güçler ve Güçlükler Anketi toplam puanı arasında pozitif yönlü, “Sosyal Davranışlar(Prososyal davranışlar)” alt boyutu ile negatif yönlü .01 anlamlılık düzeyinde düşük seviyede bir ilişki olduğu görölmektedir. Duygu Düzenleme Ölçeği'nin “Duygu Düzenleme” alt boyutu ile Güçler ve Güçlükler Anketi'nin “Duygusal Sorunlar”, “Akran Sorunları” alt boyutları ve toplam puan arasında (.05 anlamlılık düzeyinde) negatif yönlü, “Sosyal Davranışlar (Prososyal davranışlar)” alt boyutu ile pozitif yönlü .01 düzeyde anlamlı düşük seviyede bir

ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre duygu düzenleme puanı yüksek olan çocukların duygusal ve akran sorunları puanlarının düşük olduğu, sosyal davranış puanlarının ise yüksek olduğu görülmektedir.

4.5. Anne Baba Kabul-Red Düzeylerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında “Ebeveyn kabul/reddi, çocuğun duygu düzenleme becerisi ve duygusal ve davranışsal problemleri demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formundan alınan puanların demografik özelliklere göre farklılaşma durumlarını ortaya koymak amacıyla yapılan istatistiksel analizlere ait bulgular Tablo 11 ile Tablo 17 arasında incelenmiştir.

Tablo 11

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formundan Alınan Puanların Çocuğun Cinsiyeti Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Kız	100	28,77	5,341			
Erkek	115	29,57	4,692	217	-1,175	,241
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Kız	100	29,42	4,972			
Erkek	115	30,29	6,074	217	-1,144	,254

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 11 incelendiğinde anne ve babaların kabul-red düzeylerinin çocukların cinsiyetlerine göre değişmediği görülmektedir ($p > .05$).

Tablo 12

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formundan Alınan Puanların Çocuğun Yaş Grubu Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
4 yaş	100	29,74	5,144			
5 yaş	119	28,74	4,867	217	1,464	,145
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
4 yaş	100	30,13	5,233			
5 yaş	119	29,67	5,890	217	,608	,544

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 12 incelendiğinde anne ve babaların kabul-red düzeylerinin çocukların yaşlarına göre değişmediği görülmektedir ($p > .05$).

Tablo 13

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formundan Alınan Puanların Sahip Olunan Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Tek çocuk	67	28,18	4,880			
2 ve daha fazla çocuk	152	29,42	4,921	217	-1,675	,096

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Tek çocuk	67	28,66	4,010			
2 ve daha fazla çocuk	152	30,40	6,161	217	-2,106	,036*

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 13 incelendiğinde annelerin kabul-red düzeyi sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşmazken ($p > .05$), babaların kabul-red düzeyi sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır. ($p < .05$) Buna göre 2 ve daha fazla çocuk sahibi olan babaların red düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 14

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formundan Alınan Puanların Doğum Sırası Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Tek çocuk	113	28,18	4,880			
2. ve daha sonraki çocuk	106	29,42	4,921	217	-3,187	,002**

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Tek çocuk	113	28,66	4,010			
2. ve daha sonraki çocuk	106	30,40	6,161	217	-3,359	,001**

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 14 incelendiğinde anne ve babaların kabul-red düzeylerinin çocuğun doğum sırasına göre farklılaştığı ve 2. ve daha sonraki çocukların anne ve babalarının red puanlarının tek çocuklara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 15

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	N	$\bar{X}$	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Alt düzey	42	30,75	4,711	Gruplararası	147,000	2	73,500	2,984	,053
Orta düzey	44	29,56	5,775	Gruplariçi	5221,400	217	24,629		
Üst düzey	133	28,61	4,750	Toplam	5368,400	219			
Toplam	219	29,20	5,009						

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan	N	$\bar{X}$	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Alt düzey	42	30,93	5,524	Gruplararası	173,448	2	86,724	2,822	,062
Orta düzey	44	31,10	7,830	Gruplariçi	6545,422	217	30,730		
Üst düzey	133	29,17	4,615	Toplam	6718,870	219			
Toplam	219	29,88	5,590						

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 15 incelendiğinde anne ve babaların kabul-red düzeylerinin sosyoekonomik düzey değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Tablo 16

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	X ²	Sd	p
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	Yüksek Lisans	12	115,58	10,001	5	,075
	Lisans	80	101,40			
	Önlisans	26	98,25			
	Lise	56	101,91			
	Ortaokul	22	121,95			
	İlkokul	23	142,88			
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan	Yüksek Lisans	12	112,63	6,717	5	,243
	Lisans	80	112,96			
	Önlisans	26	88,96			
	Lise	56	99,06			
	Ortaokul	22	117,64			
	İlkokul	23	127,14			

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 16 incelendiğinde anne ve babaların kabul-red düzeylerinin annelerin öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Tablo 17

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Formu Ölçeklerinden Alınan Puanların Baba Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	X ²	Sd	p
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	Yüksek Lisans	17	100,47	14,266	6	,272
	Lisans	93	95,05			
	Önlisans	14	84,39			
	Lise	60	121,29			
	Ortaokul	18	124,69			
	İlkokul	15	136,03			
	Okuryazar	2	150,00			
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan	Yüksek Lisans	17	115,68	7,161	6	,306
	Lisans	93	100,20			
	Önlisans	14	83,57			
	Lise	60	122,04			
	Ortaokul	18	109,29			
	İlkokul	15	111,37			
	Okuryazar	2	129,00			

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 17 incelendiğinde anne ve babaların kabul-red düzeylerinin babaların öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı düzeyde ($p > .05$) farklılaşmadığı görülmektedir.

4.6. Çocukların Duygu Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında “Ebeveyn kabul/reddi, çocuğun duygu düzenleme becerisi ve duygusal ve davranışsal problemleri demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?” sorusuna bağlı olarak “Çocuğun duygu düzenleme becerisi demografik değişkenler açısından

farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan istatistiksel analizlere ait bulgular Tablo 18 ile Tablo 23 arasında incelenmiştir.

Tablo 18

Duygu Düzenleme Ölçeği'nden Alınan Puanların Çocuğun Cinsiyeti ve Yaşı Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Duygu Düzenleme Ölçeği	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Kız	102	26,19	3,007			
Erkek	117	26,14	3,390	217	,104	,917
Duygu Düzenleme Ölçeği	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
4 yaş	100	25,86	2,893			
5 yaş	119	26,42	3,446	217	-1,300	,195

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 18 incelendiğinde çocukların Duygu Düzenleme Ölçeği'nden aldıkları puanların cinsiyete ve çocuğun yaşına göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Tablo 19

Duygu Düzenleme Ölçeği'nden Alınan Puanların Kardeş Sayısı ve Doğum Sırası Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Duygu Düzenleme Ölçeği	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Tek çocuk	67	26,62	3,671			
2 ve daha fazla çocuk	152	25,96	2,945	217	1,381	,162
Duygu Düzenleme Ölçeği	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Tek çocuk	113	26,34	3,510			
2. ve daha sonraki çocuk	106	25,93	2,873	217	,914	,362

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 19 incelendiğinde Duygu Düzenleme Ölçeği'nden alınan puanların kardeş sayısı ve doğum sırası durumuna göre farklılaşmadığı ($p>.05$) görülmektedir.

Tablo 20

Duygu Düzenleme Ölçeği'nden Alınan Puanların Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Duygu Düzenleme Ölçeği	N	$\bar{X}$	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Alt düzey	42	24,63	3,317	Gruplararası	143,261	2	71,630	7,355	,001**
Orta düzey	44	25,92	3,112	Gruplarıçi	2103,734	217	9,740		
Üst düzey	133	26,73	3,060	Toplam	2246,995	219			
Toplam	219	26,16	3,211						

* $p<.05$

** $p<.01$

Tablo 20 incelendiğinde çocukların bağlı oldukları belirtilen sosyoekonomik düzeylerin, Duygu Düzenleme Ölçeği puanları arasında .01 düzeyinde anlamlı farklılaşmalara sebep olduğu görülmektedir. Belirlenen bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için gruplar birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Verilerin homojen dağıldığı belirlenerek Tukey Testi yapılmıştır. Ortaya çıkan sonuç Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21

Duygu Düzenleme Ölçeğinden Alınan Puanlarının Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Tukey Testi Sonuçları

(I) Mevcut	(J) Mevcut	Ortalama Farkı (I-J)	p
Alt düzey	Orta düzey	-1,290	,137
	Üst düzey	-2,095**	,001
Orta düzey	Alt düzey	1,290	,137
	Üst düzey	-,805	,301
Üst düzey	Alt düzey	2,095**	,001
	Orta düzey	,805	,301

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 21 incelendiğinde üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların duygu düzenleme ölçeğinden aldıkları puanların alt sosyoekonomik düzeydeki çocuklardan .01 anlamlılık düzeyinde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 22

Duygu Düzenleme Ölçeği'nden Alınan Puanların Anne Öğrenim Düzeyi ve Baba Öğrenim Düzeyi Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	X ²	Sd	p
Anne Öğrenim						
Duygu Düzenleme Ölçeği	Yüksek Lisans	12	121,79	20,843	5	,001**
	Lisans	80	122,25			
	Önlisans	26	133,98			
	Lise	56	102,18			
	Ortaokul	22	98,59			
	İlkokul	23	64,09			
	Okuryazar	0				
Baba Öğrenim						
Duygu Düzenleme Ölçeği	Yüksek Lisans	17	123,44	10,954	6	,090
	Lisans	93	114,38			
	Önlisans	14	148,11			
	Lise	60	97,58			
	Ortaokul	18	98,89			
	İlkokul	15	88,70			
	Okuryazar	2	105,25			

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 22 incelendiğinde babaların öğrenim düzeyi ve Duygu Düzenleme Ölçeği'nden alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma görülmezken ($p > .05$), anne öğrenim düzeyi ve Duygu Düzenleme Ölçeği'nden alınan puanlar arasında .01 anlamlılık düzeyinde farklılaşmalar bulunmaktadır. Nonparametrik testlerden olan Kruskal Wallis H-Testi anlamlı

farklılaşan grupları göstermekte yetersiz kalması sebebiyle Mann Witney-U testi ile gruplar arasında ikili karşılaştırmalar yapılarak anlamlı farklılaşmaların bulunduğu ilişkiler Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 23

Duygu Düzenleme Ölçeğinden Alınan Puanların Anne Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	Sıralar toplamı	U	z	p
Yüksek Lisans	12	24,67	296,00	58,0	-2,787	,005**
İlkokul	23	14,52	334,00			
Lisans	80	57,96	4636,50	443,5	-3,780	,000**
İlkokul	23	31,28	719,50			
Önlisans	26	31,73	825,00	124,0	-3,514	,000**
İlkokul	23	17,39	400,00			
Lise	56	44,21	2475,50	408,5	-2,546	,011*
İlkokul	23	29,76	684,50			
Ortaokul	22	27,05	595,00	164,0	-2,025	,043*
İlkokul	23	19,13	440,00			

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 23 incelendiğinde ilkokul mezunu annelerin çocuklarının duygu düzenleme ölçeğinden aldıkları puanların diğer mezun annelerin çocuklarının duygu düzenleme ölçeğinden aldıkları puanlardan daha düşük düzeyde olduğu görülmektedir ($p < .05$ ve $p < .01$).

4.7. Çocukların Duygusal ve Davranışsal Problemlerine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında “Ebeveyn kabul-reddi, çocuğun duygu düzenleme becerisi ve çocuğun duygusal-davranışsal problemleri demografik değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?” sorusuna bağlı olarak “Çocuğun duygusal-davranışsal problemleri demografik

değişkenler açısından farklılaşmakta mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan istatistiksel analizlere ait bulgular Tablo 24 ile Tablo 27 arasında incelenmiştir.

Tablo 24

Güçler ve Güçlükler Anketi’nden Alınan Puanların Çocuğun Cinsiyeti ve Çocuğun Yaşı Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Güçler ve Güçlükler Anketi	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Kız	102	12,26	4,039			
Erkek	117	14,53	5,464	217	-3,435	,001**
Güçler ve Güçlükler Anketi	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
4 yaş	100	13,88	4,926			
5 yaş	119	13,12	4,999	217	1,128	,261

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 24 incelendiğinde çocukların Güçler ve Güçlükler Anketi’nden aldıkları puanlar cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır. Buna göre erkek çocukların puanlarının kız çocuklarından daha yüksek ($p < .01$) olduğu görülmektedir.

Güçler ve Güçlükler Anketi’nden alınan puanların çocukların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Tablo 25

Güçler ve Güçlükler Anketi'nden Alınan Puanların Kardeş sayısı ve Doğum Sırası Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren T-Testi Sonuçları

Güçler ve Güçlükler Anketi (Kardeş sayısı)	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Tek çocuk	67	14,63	5,723			
2 ve daha fazla çocuk	152	12,82	4,551	217	2,430	,016*
Güçler ve Güçlükler Anketi (Doğum sırası)	N	Ort	S.S.	S.D.	t	p
Tek veya ilk çocuk	113	13,90	5,234			
2. ve daha sonraki çocuk	106	12,90	4,674	217	1,461	,146

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 25 incelendiğinde Güçler ve Güçlükler Anketi'nden alınan puanlar sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır. Buna göre tek çocukların duygusal ve davranışsal problem düzeylerinin 2 ve daha fazla çocuklu ailelerdeki çocuklardan .05 anlamlılık düzeyinde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Güçler ve Güçlükler Anketi'nden alınan puanların doğum sırasına göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Tablo 26

Güçler ve Güçlükler Anketi'nden Alınan Puanların Sosyoekonomik Düzey Değişkenine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Tek Faktörlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Güçler ve Güçlükler Anketi	N	$\bar{X}$	SS	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p
Alt düzey	42	14,38	5,194	Gruplararası	43,492	2	21,746	,880	,416
Orta düzey	44	13,20	5,676	Gruplariçi	5314,784	217	24,720		
Üst düzey	133	13,27	4,643	Toplam	5358,275	219			
Toplam	219	13,47	4,969						

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 26 incelendiğinde çocukların bağlı oldukları belirtilen sosyoekonomik düzeylerin, Güçler ve Güçlükler Anketi puanları arasında anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmadığı görülmektedir ($p > .05$).

Tablo 27

Güçler ve Güçlükler Anketi'nden Alınan Puanların Anne Öğrenim Düzeyi ve Baba Öğrenim Düzeyi Değişkenlerine Göre Farklılaşma Durumunu Gösteren Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	Gruplar	N	Sıralar Ortalaması	X ²	Sd	p
Anne Öğrenim						
Güçler ve Güçlükler Anketi	Yüksek Lisans	12	78,33	6,012	5	,305
	Lisans	80	105,15			
	Önlisans	26	122,56			
	Lise	56	108,59			
	Ortaokul	22	112,18			
	İlkokul	23	125,61			
Baba Öğrenim						
Güçler ve Güçlükler Anketi	Yüksek Lisans	17	118,15	4,859	6	,562
	Lisans	93	105,55			
	Önlisans	14	118,25			
	Lise	60	100,23			
	Ortaokul	18	124,28			
	İlkokul	15	121,67			
	Okuryazar	2	154,25			

* $p < .05$

** $p < .01$

Tablo 27 incelendiğinde anne öğrenim düzeyleri arasında Güçler ve Güçlükler Anketi puanlarında anlamlı farklılaşmalar görülmemektedir ($p > .05$).

Yine aynı tabloda Güçler ve Güçlükler Anketi'nden alınan puanların babaların öğrenim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir ($p > .05$).

4.8. Anne Kabul Reddi ile Baba Kabul Reddi Arasındaki İlişkiye İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında “Anne kabul reddi ile baba kabul reddi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla istatistiksel analizlere ait bulgular Tablo 28’de incelenmiştir.

Tablo 28

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu ile Baba Formu Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Momentler Katsayısı Tablosu

		Pearson				
		Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	Düşmanlık/Saldırganlık	Kayıtsızlık/İhmal	Ayrıştırılmamış Red	Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu Toplam Puan
	r	,326*	,150*	,168*	,166*	,287**
Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)	p	,000	,026	,013	,015	,000
	N	219	219	219	219	219
	r	,200*	,504**	,270**	,235**	,409**
Düşmanlık/Saldırganlık	p	,003	,000	,000	,000	,000
	N	219	219	219	219	219
	r	,182*	,142*	,334**	,112	,286**
Kayıtsızlık/İhmal	p	,007	,036	,000	,100	,000
	N	219	219	219	219	219
	r	,101	,045	,062	,260**	,146*
Ayrıştırılmamış Red	p	,138	,511	,360	,000	,032
	N	219	219	219	219	219
	r	,290**	,317**	,332**	,249**	,413**
Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu Toplam Puan	p	,000	,000	,000	,000	,000
	N	219	219	219	219	219

** $p < .01$

* $p < .05$

Tablo 28’e göre araştırmaya katılan çocukların annelerinin Ebeveyn Kabul ve Red Ölçeği’nden aldıkları puanlar ile babaların aynı ölçekten aldıkları puanlar arasında anlamlı

ilişkiler bulunmaktadır. Toplam puan bazında bakıldığında annelerin ve babaların kabul-red düzeyleri arasında .01 anlamlılıkta ve orta seviyede pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Annelerin “Sıcaklık/Sevgi” alt boyutundan aldıkları puanlar ile babaların aldığı toplam puan arasında .01 anlamlılık düzeyinde ve diğer tüm alt boyutlarla .05 anlamlılık düzeyinde pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Özellikle aynı alt boyutlar arasında anne ve babaların kabul-red düzeyleri arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir.

5. Bölüm

Tartışma ve Öneriler

5.1. Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde anne ve baba kabul-red düzeyleri, 4 ve 5 yaşındaki çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal ve davranışsal problemleri arasındaki ilişkiler; anne ve baba kabul-red düzeyleri, çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal ve davranışsal problemlerinin demografik değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş, elde edilen bulgular literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

5.1.1. Kullanılan Ölçklere İlişkin Betimsel İstatistik Bulguların Tartışılması.

Tablo 2’de Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formuna ait betimsel analizlere yer verilmiştir. Tabloda çalışma grubunda yer alan annelerin kabul-red puanları incelenmiştir. Annelerin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği’nden elde ettikleri toplam puan incelendiğinde puanların “düşük” düzeyde olduğu görülmektedir. Buna göre çalışmaya katılan annelerin çocuklarına karşı reddetme düzeyi oldukça düşük düzeydedir. Başka bir deyişle araştırmaya katılan annelerin çocuklarına karşı gösterdikleri kabul düzeyinin oldukça yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç ülkemizde yapılan diğer araştırma sonuçlarıyla tutarlılık göstermektedir (Önder & Gülay, 2007; Tepeli & Yılmaz, 2013; Ural ve diğerleri, 2014; Yıldırım, 2019).

Tablo 3’ de Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formuna ait betimsel analizlere yer verilmiştir. Tabloda çalışma grubunda yer alan babaların kabul-red puanları incelenmiştir. Babaların Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği’nden elde ettikleri toplam puan incelendiğinde puanların “düşük” düzeyde olduğu görülmektedir. Buna göre çalışmaya katılan babaların çocuklarına karşı reddetme düzeyi oldukça düşük düzeydedir. Ülkemizde baba kabul-red düzeyi ile ilgili çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Keskiner (2012)’in lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada çocukların algıladıkları red düzeyinin düşük olduğu saptanmıştır. Bu durum lise öğrencilerinin anne babaları tarafından daha çok kabul

gördüklerini göstermektedir. Bu bulgular yurt içinde ebeveyn kabul-reddi ile ilgili yapılan çalışmalarla tutarlılık göstermektedir (Erkman & Rohner, 2006; Yener, 2005; Yıldırım-Ekmekçi, 2008).

Tablo 4 incelendiğinde çalışmaya katılan çocukların Duygu Düzenleme Ölçeği'nin duygu düzenleme alt boyutundan alınan puanların dayanıksızlık/olumsuzluk alt boyutundan alınan puanlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan çocukların genel olarak duygu düzenleme becerileri yüksektir denebilir.

Tablo 5 incelendiğinde çalışmaya katılan çocukların Güçler ve Güçlükler Anketi'nden aldıkları toplam puanın düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Alt boyutlara bakıldığında en çok puanın sosyal davranışlar alt boyutundan en düşük puanın ise davranış sorunları alt boyutundan alındığı görülmektedir. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin duygusal ve davranışsal sorunlarının düşük düzeyde olduğu söylenebilir.

5.1.2. Anne Baba Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulguların Tartışılması. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin anne formunda “Sıcaklık/Sevgi (Soğukluk/Sevgisizlik)” alt boyutu ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin “Dayanıksızlık/olumsuzluk” alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken “Duygu düzenleme kontrol” alt boyutuyla negatif yönlü anlamlı düşük seviyede bir ilişki bulunmaktadır. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin “Sıcaklık/sevgi” alt boyutuna ait maddelerin ters kodlanmasıyla oluşan soğukluk/sevgisizlik alt boyutundan alınan puanlar annelerin çocuklarına karşı sıcaklık, şefkat, sevgi, destek gibi davranışlarının olmayışına yani ebeveyn reddine işaret etmektedir. Duygu Düzenleme Ölçeği'nin alt boyutu olan “Dayanıksızlık/olumsuzluk” alt boyutundan alınan puanların yüksek olması çocukların öfkelerini kontrol edememesi, tepkisel olmaları, duygu düzenleme konusunda regülasyon problemi yaşadıklarını göstermektedir. “Duygu düzenleme” alt boyutundan alınan puanlar çocukların duygu düzenleme stratejilerini kullanabildikleri, duygu

düzenlemelerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Bu bilgilere göre çalışma grubundaki annelerin çocuklarına karşı soğuk ve sevgisiz tutumları yani annelerin reddi arttıkça çocukların duygu düzenleme konusundaki problemleri de artmakta olup yine annelerin soğuk ve sevgisiz tutumları arttıkça çocukların duygu düzenlemelerinin azaldığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar ebeveyn sıcaklığı ile duygu düzenleme ve duygu düzenleme güçlüklerinin arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Grolnick & Gurland, 2002).

Bayındır ve diğerleri (2017) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan araştırmada benzer sonuçlara rastlanmıştır. Sözü edilen bu çalışmada annelerin soğuk ve sevgisiz tutumları arttıkça çocukların duygu düzenleme konusundaki problemleri de artmaktadır. Bu bulgu yapılan bu araştırmayla tutarlılık göstermektedir. Fakat aynı araştırmada annelerin soğuk ve sevgisiz tutumlarıyla yani annelerin reddi ile duygu düzenleme arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Literatürde bu araştırmayı destekleyen, anne sıcaklığının ya da soğuk ve sevgisiz tutumunun duygu düzenleme ile ilişkili olduğunu bildiren çalışmalar yer almaktadır (Gelgör, 2016; Tepeli, Yılmaz & Kuyucu, 2014).

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin anne formunda "Düşmanlık/saldırganlık" alt boyutu ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin "Dayanıksızlık/olumsuzluk" alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken "Duygu düzenleme" alt boyutuyla anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Düşmanlık saldırganlık puanından alınan puanlar annelerin çocuklarına karşı fiziksel ya da sözlü olarak saldırganca davrandıkları anlamına gelmektedir. Buna göre annelerin saldırganca tutumları arttıkça çocuklardaki duygu düzenleme problemleri de artmaktadır. Tersine bir ifade ile çocukların duygu düzenleme problemi arttıkça annelerin düşmanca ve saldırganca tutumları da artmaktadır. Chang, Schwartz, Dodge ve Chang (2003) yaptıkları çalışmada annelerin sert ebeveynlik tutumlarının çocukların duygu düzenlemelerini olumsuz yönde etkilediğini saptamışlardır. Bu sonuç bu araştırmayı desteklemektedir. Alanyazında bu bulgularla tutarlılık gösteren çalışmalara rastlanmıştır (Shipman ve diğerleri,

2007; Speidel, Valentino, McDonnell, Cummings & Fondren, 2019). Bu araştırmada ebeveynlerin saldırganca davranışları çocukların duyu duzenleme problemlerini anlamlı bir şekilde arttırırken duyu duzenleme becerileri ile aralarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Annelerin düşmanca ve saldırganca tutumlarının çocukların duyu duzenleme becerileriyle ilişkisinde anlamlı fark bulunmayan çalışmalar bu sonucu desteklemektedir (Bayındır ve diğerleri, 2017; Tepeli, Yılmaz & Kuyucu, 2014).

Annelerin çocuklarına karşı cezalandırıcı, öfkeli, saldırganca davranışları çocukların gelişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Ruffman, Perner & Parkin, 1999; Ural ve diğerleri, 2015). Bundan hareketle annelerin düşmanca ve saldırganca davranışları çocukları olumsuz yönde etkileyip duyu duzenleme problemleri yaşamasına neden olabilirken olumlu yönde bir alt boyut olan duyu duzenleme becerisini açıklayamamış olabilir. Bu araştırmada çocukların Duygu Düzenleme Ölçeği'nden aldıkları puanlar anne ve babalar tarafından bildirilmiştir. Bu durumda saldırganca tutum gösteren annelerin olumlu duyu duzenleme örneklerinden çok çocukların olumsuz davranışlarına odaklanması daha mümkün olabilir. Böylece düşmanca ve saldırganca tutum gösteren annelerin çocuklarında duyu duzenleme becerilerinin anlamlı bir ilişkisi yokken değişkenlik/olumsuzluk düzeyleri ile anlamlı bir farklılık bulunmasının nedeni bu farklılıktan kaynaklanabilir.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin anne formunda "Kayıtsızlık/ihmal" alt boyutu ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin "Dayanıksızlık/olumsuzluk" alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken "Duygu duzenleme" alt boyutuyla negatif yönlü anlamlı düşük seviyede bir ilişki bulunmaktadır. Bu doğrultuda annelerin çocukların ihtiyaçlarına aldırış etmeyen ihmalce davranışları arttıka çocukların duyu duzenleme problemleri de artmakta, duyu duzenleme becerileri azalmaktadır. Ters bir ifade ile çocukların duyu duzenleme problemleri arttıka annelerin ihmal düzeyleri artarken çocukların duyu duzenleme becerilerinin artmasıyla annelerin ihmal düzeyleri azalmaktadır.

Bu araştırmayla benzer olarak Sullivan, Carmody ve Lewis (2010) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan çalışmada annelerin çocuklarına karşı ihmal edici davranışları çocukların duygu ifade becerilerini olumsuz yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. İnce (2020) tarafından yapılan bir çalışmada annelerin çocukların duygularına karşı ihmal tepkileri ile duygu düzenleme becerileri arasında negatif yönde, dayanıksızlık/olumsuzluk düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu alışmalar mevcut araştırma bulgusu ile tutarlılık göstermektedir.

Shipman ve diğerleri (2007)'nin duygu düzenleme ile istismar arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalarında fiziksel olarak istismara uğramış çocukların istismara uğramamış çocuklara göre daha zayıf duygu düzenleme becerileri gösterdikleri görülmüştür. Başka bir çalışmada istismar edilmiş ya da ihmal görmüş çocukların istismar edilmemiş veya ihmal görmemiş çocuklara göre daha fazla duygu düzensizliği yaşadıkları görülmüştür (Maughan & Cicchetti, 2002). Bu araştırmalar doğrultusunda, mevcut çalışmada elde edilen bulgularda, annelerin saldırganca ve ihmalkâr tutumlarının çocuğun duygu düzenleme becerilerini olumsuz yönde etkilemesi beklenen bir sonuçtur. Çocukların duygu düzenleme becerilerinin gelişiminde annelerin duygu sosyalleştirmesinin önemli olduğu bilinmektedir. Bu durumda anneleri tarafından duyguları önemsenen, duyguları tanıma, anlamlandırma konusunda annelerini olumlu yönde rol model alan çocukların duygu düzenleme becerilerinin daha yüksek olması beklenir. Annesi tarafından ihmal edilen çocukların da duygularının da ihmal edilmesi düşünöldüğünde bu çocukların duygu düzenleme problemleri yaşayabileceği düşünölmektedir.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin anne formunda "Ayrıştırılmamış red" alt boyutu ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin "Dayanıksızlık/olumsuzluk" alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken "Duygu düzenleme" alt boyutuyla arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bayındır ve diğerleri (2017) tarafından yapılan çalışma bu

bulgularla tutarlılık göstermektedir. Ayrıştırılmamış red ebeveynin çocuğa karşı belirgin bir şekilde saldırganlık, ihmâl ve soğukluk olmaksızın olumsuz tavırlar sergilemesi anlamına gelmektedir. Bu çalışmaların bulguları birlikte değerlendirildiğinde annelerin ayrıştırılmamış red düzeyleri arttıkça çocukların duygu düzenleme konusundaki problemlerin artmakta, duygu düzenleme becerilerinin ise azalmakta olduğu söylenebilir.

Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Anne Formu'ndan alınan toplam puanlarla Duygu Düzenleme Ölçeği'nin "Dayanıksızlık/ Olumsuzluk" alt boyutu ile pozitif yönde düşük düzeyde, "Duygu düzenleme" alt boyutu ile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeğinden alınan puanların yüksek olması ebeveyn reddine işaret etmektedir. Bu bilgilere göre annelerin red düzeyleri arttıkça çocukların duygu düzenleme problemleri artmaktadır. Annelerin red düzeyleri arttıkça çocukların duygu düzenlemeleri azalmaktadır. Duygu düzenleme stratejilerinin gelişimi sosyal ortamlarda gerçekleşir. Özellikle ebeveyn-çocuk ilişkisi kazanılan duygu düzenleme stratejilerinin gelişimi ve etkililiğinde oldukça önemlidir (Thompson, 1994). Ebeveynlerin sözel ve fiziksel red davranışları çocukların duygu düzenleme becerilerini geliştirmelerinde olumsuz bir etkiye yol açmaktadır (Chang ve diğerleri, 2003).

Yurt içinde okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan bazı araştırmalarda da mevcut çalışmayla tutarlı olarak anne reddinin çocukların duygu düzenleme becerilerini azalttığı, duygu düzenleme konusundaki problemleri de arttırdığını ortaya koymaktadır (Bayındır ve diğerleri, 2017; Tepeli ve diğerleri, 2014).

Alanyazın incelendiğinde, erişilebilen kaynaklar arasında anne kabul-red düzeyleri ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi inceleyen sınırlı kaynağa ulaşıldığından mevcut çalışma kabul-red ve duygu düzenlemeyi kapsayabilecek çalışmalarla desteklenmiştir.

Özkılıç (2020) tarafından yapılan bir çalışmada annenin çocuğa yönelik ilgisi arttıkça duygu düzenleme alt ölçeği puanı artarken dayanıksızlık/olumsuzluk alt ölçek puanı

azalmıştır. Bu durum anne ve çocuk ilişkisinin çocukların duygu düzenleme becerilerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Yine okul öncesi dönem çocukları ve anneleriyle yapılan bazı çalışmalar kötü muamele görmüş ya da istismara uğramış çocukların duyguları anlama düzeylerinin düşük olduğunu ortaya koymuştur (Camras ve diğerleri, 1988; Dunn & Brown, 1994). Bu çalışmalar mevcut çalışma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Tüm bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde anneleri tarafından red gören çocukların duygu düzenleme becerilerinin düşük olması beklenebilir bir sonuçtur.

Alanyazın incelendiğinde erişilebilen kaynaklar arasında doğrudan baba kabul-red düzeyleri ile okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenlemeleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalara rastlanamamıştır. Bulgular duygu düzenleme ile baba-çocuk ilişkisini inceleyen çalışmalarla desteklenmiştir.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin baba formunda "Sıcaklık/Sevgi Soğukluk/Sevgisizlik" alt boyutu ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin Dayanıksızlık/olumsuzluk" alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken "Duygu düzenleme" alt boyutuyla negatif yönlü anlamlı düşük seviyede bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre çalışma grubundaki babaların çocuğa karşı soğuk ve sevgisiz tutumları yani babaların reddi arttıkça çocukların duygu düzenleme konusundaki problemleri de artmakta olup yine babaların soğuk ve sevgisiz tutumları yani babaların reddi arttıkça çocukların duygu düzenleme becerilerinin azaldığı görülmektedir. Yapılan çalışmalar anne sevgisinin etkisi ortadan kaldırıldığında baba sevgisinin çocuğun gelişiminde önemli etkiler oluşturduğunu göstermektedir. Araştırmalar genelde anne kabul-reddine odaklansa da çocukların gelişimleri üzerinde baba kabul-reddi anne kabul-reddi kadar hatta bazı durumlarda daha fazla etkiye sahiptir (Rohner, 1998).

Feon ve Lee (2016) tarafından okul öncesi dönem çocukları ve onların babalarıyla yapılan çalışmada baba katılımının çocukların duygu düzenlemeleri üzerindeki etkileri

incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre babaların katılımları ve arkadaşça tutumları çocukların duygu düzenlemelerini olumlu yönde yordamıştır. Gelgör'ün (2016) 4. ve 5. sınıflarla yaptığı çalışmada babanın sıcaklığı ile duygu düzenleme becerisi arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Bu araştırma mevcut araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Bu sonuçlar babaların da anneler kadar çocukların duygu düzenlemelerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin baba formunda "Düşmanlık/saldırganlık" alt boyutu ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin "Dayanısızlık/olumsuzluk" alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken "Duygu düzenleme" alt boyutuyla anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Buna göre annelerle benzer şekilde, babaların saldırganca tutumları arttıkça çocuklardaki duygu düzenleme problemleri de artmaktadır. Ters bir ifade ile çocukların duygu düzenleme problemi arttıkça babaların düşmanca ve saldırganca tutumları da artmaktadır. Karasu (2020) tarafından genç yetişkinlerle yapılan çalışmada katılımcıların çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddi ile kişilerarası duygu düzenleme stratejileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Sonuçlar araştırmaya katılan genç yetişkinlerin babalarından algıladıkları düşmanlık/saldırganlık davranışlarının duygu düzenleme becerileriyle ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç mevcut araştırmayla tutarlılık gösterse de büyük yaş grubunu kapsamakta ve algılanan kabul-red bildirimlerini göz önünde bulundurmaktadır.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin baba formunda "Kayıtsızlık/ihmal" alt boyutu ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin "Duygu düzenleme" alt boyutuyla negatif yönlü anlamlı düşük seviyede bir ilişki görülürken "dayanısızlık/olumsuzluk" alt boyutuyla anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu doğrultuda babaların çocuklarına karşı ihmalce davranışları arttıkça çocukların duygu düzenleme becerileri azalmaktadır. Ters bir ifade ile çocukların duygu düzenleme becerilerinin azalmasıyla babaların ihmal düzeyleri artmaktadır.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin baba formunda "Ayrıştırılmamış red" alt boyutu ile Duygu Düzenleme Ölçeği'nin "Dayanısızlık/olumsuzluk" alt boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülürken "Duygu düzenleme" alt boyutuyla arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuç annelerin ayrıştırılmamış red düzeyleriyle çocukların dayanısızlık/olumsuzluk davranışları ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyle benzerlik göstermektedir. Literatürde erişilebilen kaynaklar arasında mevcut araştırmanın bulgularını tartışmak üzere aynı ölçeklerle yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durumda mevcut araştırma baba kabul-red düzeyi ile duygu düzenleme arasındaki ilişki ile ilgili yapılacak çalışmalara öncü olacaktır.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu'ndan alınan toplam puanlarla Duygu Düzenleme Ölçeği'nin "Dayanısızlık/olumsuzluk" alt boyutu ile pozitif yönde düşük düzeyde, "Duygu düzenleme" alt boyutu ile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre babaların toplam red düzeyleri arttıkça çocukların duygu düzenleme problemleri artmaktadır. Babaların toplam red düzeyleri arttıkça çocukların duygu düzenleme becerileri azalmaktadır. Yapılan çalışmalar çocuk gelişiminde olumlu etkilerden söz edebilmek için babaların desteği, sıcaklığı ve bakımının oldukça önemli olduğunu bildirmiştir (Lamb, Pleck, Charnov, & Levine, 1987; Lamb & Tamis-LeMonda, 2004; Shulman & Collins, 1993). Eevli (2019) tarafından yaşları 15-18 olan ergenlerle (N=1000) yapılan çalışmada ergenlerin duygu düzenleme güçlüğü'nün ergenlerdeki baba red algısını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sosyal (2019)'in lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada babaların toplam red puanlarıyla duygu düzenleme güçlükleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışmaların büyük yaş gruplarıyla yürütülmesi ve algılanan ebeveyn kabul ve reddini referans alması bakımından farklılık gösterse de kabul-red ve duygu düzenleme arasındaki ilişkiye işaret etmesi bakımından mevcut çalışmayla tutarlılık göstermektedir. Bundan hareketle bireylerde duygu düzenleme konusundaki problemler ya da

duygu düzenleme stratejileri, algılanan ebeveyn kabul-reddinden etkilendiği gibi anne babanın bildirdiği sonuçlara göre ebeveyn kabul-red düzeylerinden de etkilendiği düşünülmektedir. Babanın sıcaklığı ve sevgisi çocuğun gelişimi açısından önemli bir yere sahiptir (Rohner, 1998). Tüm bunlar birlikte değerlendirildiğinde baba kabul-reddinin duygu düzenleme ile ilişkili olması beklendik bir bulgudur.

5.1.3. Anne ve Baba Kabul-Red Düzeyleri ile Çocukların Duygusal Davranışsal Problemleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulguların Tartışılması. Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne Formu ile Güçler ve Güçlükler Anketi arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo 8) Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin "Sıcaklık/sevgi (Soğukluk/sevgisizlik)", "Kayıtsızlık/ihmal", "Düşmanlık/saldırganlık", ve "Ayrıştırılmamış red" alt boyutlarıyla Güçler ve Güçlükler Anketi'nin "Duygusal sorunlar", "Davranış sorunları", "Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik", "Akran sorunları", "Sosyal davranışlar" alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yine araştırmaya katılan annelerin Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği toplam puanları ile Güçler ve Güçlükler Anketi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuç annelerin kabul-reddi ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasında bir ilişki saptanamadığını göstermektedir. Ebeveyn kabul-red kuramı ebeveynleri tarafından reddedilen çocukların davranış problemi gösterme olasılığının daha yüksek olduğunu ifade etmektedir (Rohner & Britner, 2002). Basılğan (2012)'ın 10-11 yaş çocukları ve anneleriyle yaptığı çalışmada anne kabul-reddi ile çocuğun davranış problemleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuç annelerin red düzeylerinin arttıkça çocuklardaki davranış problemlerinin de arttığını göstermektedir. Ayrıca araştırmada kullanılan Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin tüm alt boyutlarıyla içe yönelim, dışa yönelim, dikkat sorunları ve saldırgan davranışlar arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Gülay (2011)'ın 5-6 yaş çocuklarıyla yaptığı çalışmada anne kabul-reddi ile çocukların prososyal davranışları (olumlu sosyal davranışlar) arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Araştırma anne kabulünün yüksek

olduğu çocukların prososyal davranışlarının da yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Mevcut araştırmayla paralellik göstermese de anne kabul-reddinin çocukların duygusal ve davranışsal problemleriyle ve psikolojik uyumla ilişki olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Erkman & Rohner, 2006; Finkenauer ve diğerleri, 2005; Gadeyne, Ghesquiere & Onghena, 2004; Kayahan, 2002; Khaleque & Rohner, 2002). Fakat bu çalışmalar çocuğun algıladığı kabul-red düzeyine odaklanmaktadır. Literatürde anne ve babanın çocuğa karşı algıladığı kabul-red ve çocuğun duygusal ve davranışsal problemlerini inceleyen çalışmalar kısıtlıdır.

Ebeveyn kabul-reddi ile davranış problemleri arasındaki ilişkisini saptamak için anne baba ve çocukların bildirimleri farklılık yaratabilmektedir (Izquierdo-Sotorrio, Holgado-Tello & Carrasco, 2016). Mevcut çalışmada anne kabul ve reddi yalnızca annenin bildirimlerine dayanmaktadır. Çocukların duygusal ve davranışsal problemlerinin saptanması da öğretmenlerin bildirimlerine dayanmaktadır. Bu durum annenin algıladığı kabul ve red düzeyinin çocukların duygusal ve davranışsal problemlerini açıklayamamasına neden olarak gösterilebilir. Gracia, Lila ve Musitu (2005) tarafından yapılan bir araştırmada ebeveyn kabul-reddi ile çocukların davranış problemleri incelenmiştir. Bu çalışmada hem anne babanın algıladığı kabul red düzeylerine hem de çocuğun anne ve babasından algıladığı kabul-red düzeylerine yer verilmiştir. Araştırma ebeveyn davranışlarının çocuklar üzerindeki etkisinin çocukların algılarına da bağlı olduğunu ortaya koymuştur.

Izquierdo-Sotorrio ve diğerleri (2016) tarafından yapılan araştırmada ebeveyn kabul-red durumları ve çocukların davranış problemleri anne, baba ve çocuk tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Sonuçlar ebeveyn kabul-reddi ile çocukların dışsallaştırma ve içselleştirme sorunları arasındaki ilişkinin kullanılan bilginin kaynağına (anne, baba, çocuklar) bağlı olduğunu göstermektedir. Çocuğun davranış sorunları ölçeğini anne doldurduğunda annenin çocuğa karşı algıladığı kabul ve red, çocuğun davranış sorunlarını en iyi düzeyde yordamaktadır. Çocuklar kendi davranış problemleri hakkında bilgi kaynağı

olduklarında anneler tarafından değerlendirilen anne kabulü ile çocukların davranış problemleri arasında ilişki bulunmamaktadır. Mevcut çalışmada çocuğun duygusal ve davranışsal problemlerinin yalnızca öğretmen bildirimine dayanması, anne kabul-reddinin çocukların duygusal ve davranışsal problemlerine etkisini açıklayamamış olabilir.

Duygusal ve davranışsal problemler birçok faktörden etkilenebilir. Yazdkhasti ve Harizuka (2006) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveyn kabul-reddi ile davranış problemlerinin ilişkisi ve mizacın etkisi araştırılmıştır. Sonuçlar anne reddinin çocukların davranış problemlerini açıklamada tek başına yeterli olmadığını, annelerinden red algılayan çocukların davranış problemlerinin çocukların yüksek aktivite düzeylerine bağlı olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Buğan (2017) tarafından yapılan boylamsal çalışmada annelerin çocuk yetiştirme tutumları ve çocukların davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların mizaçlarının aracı rolü incelenmiştir. Araştırmada çocuklar 4 yaşındayken anne tutumları, 6 yaşındayken çocukların mizaç özellikleri, 7 yaşındayken de davranış problemleri anne bildirimine dayalı olarak belirlenmiştir. Annelerin çocuklara karşı sıcak tutumları çocukların 6 yaşlarındaki tepkisel mizaç özelliklerini negatif yönde yordamıştır. Çocukların 6 yaşındaki tepkisel mizaç özelliği ise çocukların 7 yaşındaki içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerini pozitif yönde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda annelerin çocukları 4 yaşındayken gösterdikleri sıcak çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların 7 yaşında gösterdikleri içselleştirme ve dışsallaştırma arasındaki ilişkide mizacın aracı rolde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar mevcut araştırmayla değerlendirildiğinde çocuğun duygusal ve davranışsal problemlerinin farklı faktörler tarafından da etkilendiği düşünülmektedir.

Mevcut araştırmada anneler çocuklarına karşı yüksek kabul algılamaktadır. Bunun yanında çocuklar ise düşük düzeyde duygusal ve davranışsal problemlere sahiptir. Bu durum

anne reddi ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasındaki ilişkinin anlamlı olmamasında etkili olabilir.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Baba Formu ile Güçler ve Güçlükler Anketi arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo 9) Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin "Sıcaklık/sevgi (Soğukluk/sevgisizlik)", "Kayıtsızlık/ihtimal" alt boyutları ile Güçler ve Güçlükler Anketi'nin toplam puan ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin "Düşmanlık/saldırganlık" alt boyutuyla Güçler ve Güçlükler Anketi'nin yalnızca "Davranış sorunları" alt boyutuyla pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre babaların çocuklarına karşı fiziksel ve sözel saldırganlıkları arttıkça çocukların davranış sorunları da artmaktadır. Tersine bir ifadeyle çocukların davranış sorunları arttıkça babaların fiziksel ve sözel saldırganlıkları da artmaktadır. Literatürde baba kabul-reddi ile çocukların duygusal ve davranışsal sorunlarının ilişkisini inceleyen doğrudan bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu ilişkiyi kapsayabilecek diğer çalışmalara ve yaş gruplarına yer verilmiş ve çalışma desteklenmiştir.

Çocukların saldırgan davranışlarında babalar önemli bir role sahiptir (Connor, 2004). Chang ve diğerleri (2003)'nin yaptığı çalışmada babaların sert ebeveynliklerinin çocukların saldırganlıkları üzerinde bir etkiye sahip olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca çalışmada elde edilen bulgular babalardan kaynaklanan sert ebeveynliğin çocuk saldırganlığı üzerinde annelerin etkisinden daha fazla olduğunu göstermektedir. Babaların fiziksel ya da sözel saldırganlıklarının çocukların davranış sorunlarıyla ilişkili olması Türk kültüründe babaların annelere göre daha otoriter bir tutum göstermesinden kaynaklı olabilir. Okul öncesi dönemde anne babalar çocukları için önemli rol modellerdir. Babanın çocuğa karşı saldırganca ve düşmanca yaklaşımları çocukların da bu davranışları geliştirmesine neden olabilir. Babaların çocuklara karşı saldırganlık içeren davranışları çocukta davranış problemlerini arttırabilmektedir.

Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin diğer bir alt boyutu olan "Ayrıştırılmamış red" ile Güçler ve Güçlükler Anketi'nin toplam puanı ve "Davranış sorunları", "Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik" alt boyutları arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişkiler bulunurken "Sosyal davranışlar (Prososyal davranışlar)" arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güçler ve Güçlükler Anketi'nin "Akran sorunları" alt boyutu ile anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Güçler ve güçlükler anketinden alınan toplam puan çocukların duygusal ve davranışsal problemlerini ifade etmektedir. Bu bulgulara göre babaları tarafından açık bir şekilde reddedilmese de dolaylı olarak reddedici davranışlarla karşılaşan çocukların duygusal ve davranışsal problemlerinin de daha fazla olduğu söylenebilir. Ayrıca babaların dolaylı yoldan reddedici davranışları arttıkça çocuklarda dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik de artmaktadır. Tersine bir ifadeyle çocuklarda dikkat eksikliği ve aşırı hareketliliğin artması babaların dolaylı red davranışlarını da arttırmaktadır. Araştırma sonuçlarını karşılaştırabilecek benzer çalışmalar kısıtlı olduğundan tartışmada büyük yaş gruplarına da yer verilmiştir.

Abacı (2018) tarafından üniversite öğrencileri tarafından yapılan çalışmada bireylerin babalarından algıladıkları red düzeyleri ile kişilerarası problemler ve psikolojik belirtiler arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna göre bireylerin çocukluk döneminde babalarından algıladıkları red düzeyi arttıkça daha fazla kişilerarası problemler yaşamakta ve psikolojik belirtiler göstermektedir. Rohner ve Veneziano (2001) tarafından yapılan bir çalışmada babanın kabul-reddinin çocuğun gelişimindeki etkisi incelenmiş ve babaların en az anne kadar çocukların gelişiminde önemli bir figür olduğu vurgulanmıştır.

Son olarak Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği toplam puanı ile Güçler ve Güçlükler Anketi'nin alt boyutları ve toplam puanı arasındaki ilişkiler incelendiğinde babanın toplam kabul-red puanının Güçler ve Güçlükler Anketi'nin yalnızca "Sosyal davranışlar (Prososyal Davranışlar)" alt boyutu ile negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Buna göre babaların çocuklarına karşı red düzeyleri arttıkça çocukların prososyal davranışları azalmaktadır. Ayrıca babaların çocuklarına karşı doğrudan olmayan red davranışlarının çocukların prososyal davranışlarını azalttığı görülmüştür.

Gülay (2011) tarafından 5-6 yaş çocuklarıyla yapılan çalışmada anne babaların kabul-red düzeyleri ile çocukların prososyal davranışları, sosyal gelişim ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre baba kabul-reddinin prososyal davranışlar üzerinde anlamlı etkisinin olduğu görülmektedir. Bunun yanında baba kabul-reddi ile çocukların saldırganlık, hiperaktivite, dikkat dağınıklıkları arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlar mevcut çalışmayla tutarlılık göstermektedir.

Gadeyne, Ghesquiere ve Onghena (2004) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan bir çalışmada baba ebeveynliğinin çocukların problem davranışlarına ilişkin öğretmen raporlarıyla ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Çalışmada ebeveynlerin disiplinli, otoriter ve saldırganca tutumları çocuklarda içselleştirme ve dışsallaştırma davranışlarına neden olabileceği belirtilmiştir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar geleneksel ebeveynlik rollerinde değişimler olduğunu ve artık baba çocuk arasındaki ilişkinin arttığını ve bu durumun da çocuk gelişimine önemli katkılar sağladığını göstermektedir (Kuzucu, 2011; Lamb, 2000; Şahin & Özbey, 2007). Mevcut çalışmada çocukların gösterdiği duygusal ve davranışsal sorunların anne kabul-reddiyle ilişkili olmayıp yalnızca baba kabul-reddi ile ilişkili olması beklenmedik bir sonuçtur. Ancak bazı çalışmalar baba sevgisinin çocukta görülen davranışsal problemleri anne sevgisinden daha iyi yordadığını göstermektedir (Rohner, 1998). Annelerin kabul-red düzeylerinin çocukların duygusal ve davranışsal problemleriyle ilişkili olmaması fakat babaların kabul-red düzeylerinin çocukların duygusal ve davranışsal problemleriyle ilişkili olması babaların çocuklarının gelişimi üzerindeki etkisini ortaya koymasından dolayı dikkat çekicidir.

5.1.4. Çocukların Duygu Düzenleme Becerileri ile Duygusal ve Davranışsal

Problemleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Bulguların Tartışılması. Bu araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri; “duygu düzenleme” ve “dayanaksızlık/olumsuzluk” olmak üzere iki alt boyutta incelenmiştir.

Duygu Düzenleme Ölçeği ile Güçler Güçlükler Anketi arasındaki ilişkiler (Tablo 10) incelendiğinde Duygu Düzenleme Ölçeği'nin “Dayanaksızlık/olumsuzluk” alt boyutu ile Güçler ve Güçlükler Anketi'nin “Duygusal Sorunlar”, “Davranış Sorunları”, “Akran Sorunları” alt boyutları ve Güçler ve Güçlükler Anketi toplam puanı arasında pozitif yönlü, “Prososyal Davranış (Sosyal Davranış)” alt boyutu ile negatif yönlü düşük seviyede bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre çocukların duygu düzenleme konusundaki problemleri arttıkça duygusal sorunlarının, davranışsal sorunlarının ve akran sorunlarının arttığı söylenebilir. Çocukların duygu düzenleme güçlükleri arttıkça prososyal davranışlarının azaldığı söylenebilir. Araştırmalar duygu düzenleme konusunda güçlük çeken çocukların daha fazla davranış problemleri göstermeye eğilimli olduğuna işaret etmektedir (Blair, Denham, Kochanoff & Whipple, 2004; Eisenberg ve diğerleri, 1996; Southam-Gerrow & Kendall, 2002).

Şahin (2019) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ve davranış sorunları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmada benzer şekilde duygu düzenleyememe ile saldırgan davranışlar, endişeli ve ağlamaklı davranışlar, aşırı hareketlilik ve dikkatsizlik arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Güven (2018) yaptığı çalışmada davranış sorun düzeyi yüksek olan çocukların davranış sorun düzeyi düşük olan çocuklara göre daha fazla duygu düzenleme güçlüğü yaşadığını belirtmektedir. Güven (2018)'in çalışmasında çocukların duygusal ve davranışsal problem düzeyleri mevcut çalışmada da kullanılan “Güçler ve Güçlükler Anketi” ile belirlenmiştir. Bulguları destekleyici başka bir çalışma da okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerini

duygu düzenleme açısından inceleyen Ersan (2017)'in çalışmasıdır. Bu çalışmada çocukların duygu düzenleme becerilerinden dayanıksızlık/olumsuzluk düzeylerinin fiziksel saldırganlıklarını anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu çalışmaların sonuçları mevcut araştırmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Ayrıca mevcut çalışmanın bulguları yurtiçinde ve yurtdışında yapılmış birçok araştırma tarafından desteklenmektedir (Hanish ve diğerleri, 2004; Kayahan-Aktürk, 2015; Kim & Cicchetti, 2010; Kurt, 2015; Romanchych, 2014; Rydell, Berlin & Bohlin, 2003; Zeman, Shipman & Suveg, 2002). Tüm bu araştırmalar ve mevcut çalışma birlikte değerlendirildiğinde duygu düzenleme konusunda problem yaşayan çocukların duygusal ve davranışsal problemler gösterdiği söylenebilir.

“Duygu Düzenleme” alt boyutundan alınan puanlar ile Güçler ve Güçlükler Anketi'nin “Davranış sorunları” ve “Dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik” alt boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmazken “Duygusal sorunlar”, “Akran sorunları” ve Güçler ve Güçlükler Anketi toplam puanı arasında negatif yönlü, “Sosyal Davranışlar”) alt boyutu ile pozitif yönlü anlamlı düşük seviyede bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre çocukların duygu düzenleme becerileri arttıkça duygusal sorunlarının ve akran sorunlarının azaldığı söylenebilir. Bunun yanında çocukların duygu düzenleme becerileri arttıkça prososyal davranışlarının da arttığı görülmektedir. Duygu düzenleme becerilerinin kişiler arası ilişkileri kolaylaştırma işlevi bulunmaktadır (Gross & Thompson, 2007). Duygu düzenleme aynı zamanda birçok psikolojik bozukluğunun nedeni olabilir (Aldao, Nolen-Hoeksema & Schweizer, 2010).

Erel (2016) tarafından yapılan bir çalışmada çocukların duygu düzenleme becerilerinin içselleştirme ve dışsallaştırma davranışları anlamlı olarak ters yönde yordadığı saptanmıştır. Kurt ve Uyanık-Balat (2018)'in 60-72 aylık çocukların duygusal beceri düzeyleri ile problem davranışlarının incelendiği çalışmada çocukların duygusal becerileri ile

problem davranışları arasında negatif yönde bir ilişki saptanmıştır. Arı ve Yaban (2016) tarafından yapılan çalışmada çocukların duygu düzenleme becerileri hem anneler hem de öğretmenler tarafından bildirilmiştir. Çalışmanın bulgularında duygu düzenleme becerileri ile açık saldırganlık, ilişkisel saldırganlık arasında negatif yönlü, prososyal davranışlarla ise pozitif yönlü anlamlı farklar tespit edilmiştir. Yapılan bu çalışmalar mevcut araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir.

Duygu düzenleme becerisi yüksek olan bireyler yüksek düzeyde prososyal davranışlar göstermektedir (Eisenberg & Fabes, 2006). Buna göre mevcut çalışmada duygu düzenleme becerilerinin artmasıyla prososyal davranışların artması beklendik bir sonuçtur.

Baykal ve Nalbantoğlu (2019) tarafından yapılan çalışmada dikkat eksikliği ve hiperaktivite gösteren çocuklarla sağlıklı çocuklar duygu düzenleme özellikleri bakımından karşılaştırılmıştır. Araştırmaya göre dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanısı olan çocukların duygu düzenleme güçlükleri daha fazladır. Landis, Garcia, Hart ve Grazia (2020) tarafından yapılan araştırmada ise benzer şekilde duygu düzenleme ile hiperaktivite ve dikkatsizlik arasında ilişkiler bulunmuştur. Bu sonuçlar mevcut çalışmada çocukların dayanıksızlık/olumsuzluk düzeyleri ile dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilikleri arasındaki ilişkiyle tutarlılık göstermektedir.

Mevcut çalışmayla tutarlı olarak yurt içi ve yurt dışında okul öncesi dönem çocuklarının duygusal ve davranışsal problemleri ile duygu düzenleme becerileri arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğunu gösteren başka çalışmalar da bulunmaktadır (Jun An, Yoonjoo & Jihyun, 2014; Langevin, Hebert & Cossette, 2015; Meng ve diğerleri, 2020; Meriç, 2020; Şahin, 2019). Tüm bu araştırmalar ve mevcut araştırma birlikte değerlendirildiğinde duygularını iyi düzenleyen çocukların duygusal sorunları ve akran sorunlarını daha az gösterdiği, daha fazla prososyal davranışlar sergilediği söylenebilir.

5.1.5. Anne Baba Kabul-Red Düzeylerine İlişkin Bulguların Tartışılması.

Araştırmaya katılan annelerin toplam kabul-red düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve çocukların cinsiyetlerinin annenin kabul-red düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların cinsiyeti annelerin çocuklarını kabul veya reddetme düzeylerinden etkilenmemektedir. Nakış-Yıldırım (2019) yaptığı çalışmada benzer şekilde annelerin kabul-red düzeylerinin çocukların cinsiyetine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Literatürde annelerin kabul-red düzeylerinin çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığını gösteren birçok çalışma mevcuttur (Akşin-Yavuz, Güven, Bayındır, Sezer & Yılmaz, 2016; Balaban, 2020; Basılğan, 2012; Bayındır, 2017; Erkan & Toran, 2004; Erkman & Rohner, 2006; Uçar-Çabuk, 2013; Ural ve diğerleri, 2014). Araştırma bulguları literatürle paralellik göstermektedir. Mevcut çalışma bulguları ve yapılan diğer araştırmalar birlikte değerlendirildiğinde annelerin cinsiyete göre çocukları arasında ayırım yapmadığı ve kız ve erkek çocuklarına benzer kabul-red düzeyine sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan babaların toplam kabul-red düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde çocukların cinsiyetinin babaların kabul-red düzeyine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Çocukların cinsiyeti babaların kabul-reddi üzerinde herhangi bir farklılaşmaya yol açmamıştır. Uçar-Çabuk (2013) tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde babaların kabul-red düzeyleri çocukların cinsiyetlerine göre farklılaşmamaktadır. Literatürde babanın kabul-reddinin çocuğun cinsiyetine göre farklılık göstermediğini gösteren çalışmalar mevcut çalışma bulgularını desteklemektedir (Börkan ve diğerleri, 2014; Gülay & Önder, 2010; Veneziano & Rohner, 1998). Bu durumda babaların da anneler gibi kız ve erkek çocuklarına benzer kabul-red davranışları gösterdiği ve kız erkek çocukları arasında ayırım yapmadığı söylenebilir.

Araştırma sonuçlarına göre araştırmaya katılan annelerin toplam kabul-red düzeyleri çocuğun yaş değişkenine göre farklılık göstermemektedir. Bayındır ve diğerleri (2017)

tarafından 5-6 yaş çocukları ve anneleriyle yapılan araştırmada annelerin toplam kabul-red düzeyleri çocukların yaşına göre farklılaşmamaktadır. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmayı destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Balaban, 2020; Kaytez & Durualp, 2016; Nakış-Yıldırım & Tüfekçi, 2020). Bu bulgulara göre annelerin red düzeyinin çocukların yaşına göre değişmediği söylenebilir. Ancak Ural ve diğerleri (2014) tarafından yapılan çalışmada 4 yaş grubu çocukların 6 yaş grubunda bulunan çocuklara göre, 5 yaş grubunda bulunan çocukların 6 yaş grubunda bulunan çocuklara göre anneleri tarafından daha fazla kabul gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç mevcut çalışmayla tutarlılık göstermemektedir. Bu tutarsızlık ebeveyn kabul-reddinin başka değişkenler araya girdiğinde çocuğun yaşından etkilenebildiğinden kaynaklı olabilir.

Araştırmaya katılan babaların toplam kabul-red düzeyleri çocuğun yaşına göre farklılık göstermemektedir. Balaban (2020) tarafından yapılan çalışmada babaların toplam kabul-red düzeyinin çocukların yaşına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu mevcut araştırma sonucuyla tutarlılık göstermektedir. Araştırmaya katılan babaların kabul düzeylerinin yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda babaların çocuklarını yaş ayırt etmeksizin kabul ettikleri söylenebilir. Alanyazın incelendiğinde, erişilebilen kaynaklar arasında baba kabul-red düzeyi ile çocuğun yaşı arasındaki ilişkinin incelendiği başka çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırma bulgularına göre annelerin toplam kabul-red düzeyleri, sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşmamaktadır. Literatürde annelerin kabul-red düzeyleri ile sahip olunan çocuk sayısına yönelik farklı sonuçlar bulunmaktadır. Nakış Yıldırım (2019) tarafından yapılan çalışmada anne toplam kabul-red düzeyinin sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada iki çocuğu olan annelerin tek çocuğu olan annelere göre daha fazla reddedici olduğu görülmektedir. Kaytez ve Durualp (2016) ise çalışmalarında anne reddinin sahip olunan çocuk sayısına göre yalnızca ihmal alt boyutunda

farklılaştığı toplam kabul-red düzeyi açısından farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Balaban (2020) çalışmasında annelerin toplam kabul-red düzeylerinin çocuğun kardeş sayısına göre farklılaşmadığını saptamıştır. Erkan ve Toran (2004) tarafından yapılan çalışmada alt sosyoekonomik düzeye mensup annelerin sahip olduğu çocuk sayısı arttıkça çocuğa karşı red düzeyleri de artmaktadır. Bu sonuç annelerin sosyoekonomik düzeylerinin düşük olması ile ilişkili olabilir. Literatürde mevcut çalışma ile tutarlılık gösteren ve göstermeyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Bundan hareketle anne reddinin sahip olunan çocuk sayısına göre farklılaşıp farklılaşmamasında farklı etkilerden söz edilebilir.

Babaların toplam kabul-red düzeyi, annelerin aksine sahip olunan çocuk sayısına göre farklılık göstermektedir. Buna göre iki ve daha fazla çocuk sahibi olan babaların red düzeylerinin tek çocuk sahibi olanlara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle sahip olunan çocuk sayısı arttıkça babaların red düzeyleri de artmaktadır. Balaban (2020) tarafından yapılan çalışmada babaların toplam kabul-red düzeylerinin çocukların kardeş sayısına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde baba kabul-red düzeyini inceleyen sınırlı sayıda çalışma vardır. Sonuçların tartışılabilmesi için baba kabul-red düzeyini farklı değişkenlere göre inceleyen çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırmanın bir diğer sonucu anne ve baba kabul-red düzeylerinin çocuğun doğum sırasına göre farklılık göstermesidir. Bu sonuca göre ikinci veya daha sonraki çocukların anne ve babalarının red puanlarının tek veya ilk çocuklara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Özyürek ve Tezel Şahin (2005) tarafından ebeveyn tutumlarının incelendiği bir çalışmada anne ve babalar 3. ve daha sonra doğan çocuklara karşı daha katı/sert ve disiplinli olduğu görülmüştür. Kırman ve Doğan (2017) tarafından anne-baba çocuk ilişkilerine yönelik yapılan bir meta-sentez çalışmasında çocuğun doğum sırası ebeveyn davranışlarını etkilemektedir. Bu çalışmaya göre 4 ya da 5. çocuk olmanın baba davranışlarını, 3, 4 ya da 5. çocuk olmanın anne davranışlarını olumsuz yönde etkilediği

sonucuna ulaşılmıştır. Ancak alanyazında anne ya da babaların kabul-red düzeylerinin doğum sırasına göre farklılaşmadığı ile ilgili çalışmalar da mevcuttur (Nakış Yıldırım, 2019; Özbaş, 2010). Adler, ilk doğan çocukla sonra doğan çocuklar arasında ebeveyn davranışlarının farklılık gösterebileceğini ifade etmiştir (Shulman & Mosak, 1977). Anne ve babalar 2 ve daha sonraki çocuklarında daha fazla tecrübe edinseler de ilk çocuklarında daha ilgili olabilirler. Mevcut çalışmada babaların sahip olunan çocuk sayısının fazla olmasıyla red düzeylerinin artması 2. veya daha sonraki çocukların daha fazla reddedilmesi ile ilişkili olabilir. Bu çalışmaya göre ebeveynlerin 2. ve daha sonraki çocuklarını ilk çocuklarına göre daha fazla reddettiği söylenebilir.

Çalışmaya katılan annelerin ve babaların kabul-red düzeyleri sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmamaktadır. Buna göre anne ve babaların sosyoekonomik düzey fark etmeksizin çocuklarını kabul ya da reddettikleri söylenebilir. Yaşar (2009) tarafından yapılan çalışmada anne reddinin ailenin sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Becerik Özdikler (2002)'in yaptığı çalışmada annelerin çocuğa karşı red ve kabul davranışlarının sosyoekonomik düzeye göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görölmektedir. Gelgör (2016)'ün çalışmasında çocuğun babadan algıladığı kabul-red ve babanın çocuğa karşı gösterdiği kabul-red davranışları ailenin düşük, orta ya da yüksek gelir düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Bu bulgular mevcut araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Alanyazında anne ve baba kabul ve reddinin sosyoekonomik düzeye göre anlamlı olarak farklılaştığı (Çakıcı, 2006; Erkan & Toran, 2004; Pektaş & Özgür, 2005) ve farklılaşmadığı (Gelgör, 2016; Nakıboğlu, 2019; Nakış Yıldırım, 2019) çalışmalar bulunmaktadır. İnsanların büyük bir bölümü zorlu ekonomik şartlarda yaşasalar da çocuklarını sevgiyle büyütüp kabul edebilmektedirler (Rohner ve diğerleri, 2005). Türkiye'de ebeveynler sosyoekonomik düzeylerinden bağımsız olarak çocuklarıyla sıcak ilişkiler kurmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2010).

Literatür ve mevcut çalışma birlikte değerlendirildiğinde anne ve baba reddinin tek başına sosyoekonomik düzeyden etkilenmediği söylenebilir.

Araştırmaya katılan anne ve babaların kabul-red düzeyleri annenin eğitim durumuna ve babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Anne ve babaların kabul veya red düzeyleri anne ve babanın öğrenim durumlarından etkilenmemektedir. Altay (2012), yaptığı çalışmada anne kabul ve reddinin annenin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Öztürk Can ve Aksel (2017) tarafından yapılan çalışmada ebeveyn kabul-reddi ile anne-baba eğitim düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır. Buna göre ebeveynlerin kabul ve red davranışları anne ve babanın eğitim düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Nakış Yıldırım (2019) tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde annenin toplam kabul ve red düzeyi annenin öğrenim düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Bu çalışmalar mevcut çalışma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Balaban (2020)'ın çalışmasında baba öğrenim durumu sıcaklık/sevgi, ilgisizlik/ihmal, farklılaşmamış red alt boyutlarına göre farklılaşırken babanın toplam kabul ve red düzeyine göre farklılık göstermemiştir. Buna göre ortaöğretim mezunu babaların yüksek öğretim mezunu babalara göre daha fazla ilgisizlik ve ihmal davranışlarında buldukları tespit edilmiştir. Yine aynı çalışmada ilköğretim mezunu babalar yükseköğretim mezunu babalara göre daha fazla dolaylı red davranışlarında bulunmuşlardır. Ancak toplam kabul ve red düzeyi babanın öğrenim durumuna göre farklılaşmamıştır. Mevcut çalışmada Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği'nin yalnızca toplam puanıyla değişkenler arasındaki ilişkilere bakılmıştır. Öğrenim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuk yetiştirme konusunda daha olumlu tutumlara sahip olduğu düşünülmektedir. Erkan ve Toran (2010)'a göre annelerin eğitim düzeyi düştükçe çocuklarına karşı red davranışları da artmaktadır. Ebeveyn kabul ve reddinin anne ve babanın öğrenim düzeyine göre farklılaştığını gösteren farklı çalışmalar da mevcuttur (Anjel, 1993; Basılğan, 2012; Campo & Rohner, 1992; Kavak, 2013; Pektaş & Özgür, 2005). Bu

çalışmalarda algılanan kabul-red düzeyleri yani çocukların bildiriimiyle anne ve babalarından algıladıkları kabul ve red düzeyleri baz alınmıştır. Mevcut çalışmada anne ve babaların bildiriimiyle kabul ve red düzeyleri anne ve baba eğitim durumundan etkilenmemektedir.

Geçmişte ebeveynlerin öğrenim düzeylerinin daha iyi olması çocuk yetiştirme davranışlarına olumlu katkılar sağlasa da günümüzde bilgiye kolay ulaşabilme imkanlarının bu durumu etkilediği ve bu çalışmada anne ve babaların kabul düzeylerinin de yüksek olduğu göz önünde bulundurularak öğrenim düzeyleri ne olursa olsun ebeveynlerin çocuklarını kabul ettikleri söylenebilir.

5.1.6. Çocukların Duygu Düzenleme Becerilerine İlişkin Bulguların Tartışılması.

Çalışmaya katılan 4 ve 5 yaş çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Çocukların duygu düzenleme becerileri cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir.

Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu (2017) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin çocukların cinsiyetine göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşmışlardır. Acar, Veziroğlu-Çelik, Çelebi, İngeç ve Kuzgun (2019), 39-77 aylık çocukların duygu düzenleme becerilerinin cinsiyetlerine göre farklılaşmadığını tespit etmişlerdir.

Aktaş (2019) tarafından yapılan araştırmada yaratıcı drama etkinliklerinin okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerine etkisi araştırılmıştır. Aynı zamanda alt probleminde yer alan çocukların duygu düzenleme becerilerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve çocukların duygu düzenleme becerilerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Ahmetoğlu, İlhan Ildız, Acar & Encinger, 2018; Blair, Denham, Kochanoff & Whipple, 2004; Denham ve diğerleri, 2012; Erel, 2016; Gökşen, 2019; Ünal Yarar, 2019). Bu

çalışmalar mevcut araştırma bulgusuyla tutarlılık göstermektedir. Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde çocukların cinsiyetlerinin duygu düzenleme becerilerini etkilemediği söylenebilir.

Ancak literatürde çocukların duygu düzenleme becerilerinin cinsiyete göre farklılaştığı sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Altan, 2006; Eisenberg, Cumberland & Spinrad, 1998; Kayhan Aktürk, 2015; Ural ve diğerleri, 2014). Bu çalışmaların bazıları duygu düzenleme becerilerinin kızların lehine farklılaştığını bazıları ise erkeklerin lehine farklılaştığını göstermektedir. Yılmaz (2020) tarafından yapılan çalışmada kız çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin erkek çocukların duygu düzenleme becerilerinden anlamlı olarak daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Arslan Özkılıç (2021) tarafından yapılan çalışmada erkek çocukların duygu düzenleme becerilerinin kız çocuklarına göre anlamlı bir şekilde daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde mevcut çalışma ile tutarlılık gösteren ve göstermeyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Çocukların duygu düzenleme becerilerinin cinsiyete göre farklılaştığını gösteren çalışmalar bu durumun toplumsal cinsiyet rollerine ait kalıp yargılardan kaynaklandığını, erkeklere ve kadınlara atfedilen rollerin duygu düzenleme becerilerini etkileyebileceğini savunmaktadır. Araştırma bulgularına bakıldığında örneklem grubunu oluşturan anne ve babaların %50'sinden fazlası ön lisans ve üzeri öğrenim düzeyine sahiplerdir. Anne ve babaların eğitim düzeyinin yüksek olması, çocuk yetiştirme konusunda daha bilinçli ve geleneksel kalıp yargılardan uzak tavırlar sergileme olasılıklarını arttırdığı düşünülebilir. Bu yaklaşım kız ve erkek çocukların duygu düzenleme becerilerini farklılaştırmamış olabilir. Araştırmanın diğer bulguları incelendiğinde çocukların okul öncesi eğitim alması, örneklem grubunun sosyoekonomik düzeyinin yüksek olması toplumsal cinsiyet ayrımlarının etkisini azaltmış olabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucu çalışmaya katılan 4 ve 5 yaş çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmadığıdır. Gelişimsel yaklaşımlar çocuğun yaşla birlikte bilişsel, sosyal ve dil gelişimlerinin de artmasıyla duygu düzenleme becerilerinin de arttığını savunmaktadır (Kopp, 1982; Thompson & Lagattuta, 2006; Thompson & Meyer, 2007). Ancak duygu düzenleme becerilerinin gelişimi yalnızca yaş ile artmamaktadır. Duygu düzenleme becerileri okul öncesi dönemde büyük gelişim gösterse de bireysel farklılıklardan, mizaçtan, çocuğun yaşadığı çevreden de büyük oranda etkilenmektedir (Altan, 2006; Carlson & Wang, 2007; Liew, Eisenberg & Reiser, 2004; Morris ve diğerleri, 2007).

İlgar ve Akbaba (2017) tarafından yapılan çalışmada çocukların duygu düzenleme becerileri yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bayındır ve diğerleri tarafından yapılan çalışmada (2018) çocukların duygu düzenleme becerileri 5 ve 6 yaşa göre farklılaşmamıştır. Metin (2010)'in 3-6 yaş çocuklarının mizaç özelliklerinin ve ebeveyn davranışlarının duygu düzenleme becerilerine etkisinin incelendiği çalışmasında çocukların yaşının duygu düzenleme becerilerini yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Erel (2016) tarafından yapılan çalışmada çocukların duygu düzenleme becerileri yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu çalışmalar mevcut araştırma bulgusu ile tutarlılık göstermektedir.

Alanyazında okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin yaşa göre farklılaştığını gösteren çalışmalar da mevcuttur. Bazı çalışmalarda duygu düzenleme becerileri büyük yaş grubundaki çocukların lehine farklılaşırken (Bayındır & diğerleri, 2017; Ştefan & Avram, 2017; Yılmaz, 2020) bazı çalışmalarda (Aydın, 2015; Gökşen, 2019) küçük yaş grubundaki çocukların lehine farklılaşmaktadır.

Duygu düzenleme becerilerinin yaşla artması beklense de mevcut çalışmada örneklem grubundaki çocukların yaş aralığının az olması, bireysel farklılıklar bu çalışmada duygu

düzenleme becerilerinin yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmamasına neden olmuş olabilir. Ayrıca duygu düzenleme becerilerinin gelişimi için daha geniş yaş aralıklarının alınması gerektiği düşünülmektedir. Mevcut çalışmada yalnızca 4 ve 5 yaş çocuklarının duygu düzenleme becerileri incelenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan çocukların duygu düzenleme becerilerinin kardeş sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiş ve kardeş sayısının çocukların duygu düzenleme becerilerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde mevcut çalışmayı destekleyen benzer çalışmalar bulunmaktadır.

Mehmetoğlu Yontar (2019) tarafından okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan çalışmada çocukların duygu düzenleme becerileri kardeş sayısına göre farklılık göstermemiştir. Özkan (2019), yaptığı çalışmada benzer şekilde 48-66 aylık çocukların duygu düzenleme becerilerinin kardeş sayısına göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Literatürde okul öncesi grubuyla çalışmış olan ve duygu düzenleme becerilerinin kardeş sayısına göre farklılaşmadığını tespit eden farklı çalışmalar da bulunmaktadır (Bozkurt Yükçü & Demircioğlu, 2017; Köse, 2019; Şahin, 2019). Sözü edilen çalışmalar mevcut çalışma bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

Duygu düzenleme becerilerinin kardeş sayısına göre farklılaşmadığını gösteren araştırmaların aksine kardeş sayısından etkilendiğini gösteren araştırmalar da mevcuttur. Akbaba (2017) tarafından yapılan çalışmada çocukların kardeş sayısı arttıkça duygu düzenleme ölçeğinden aldıkları puanın azaldığı yani duygu düzenleme becerilerinin azaldığı görülmüştür. Arslan Özkılıç (2020) ise 5 ve üzeri çocuk sahibi olan annelerin çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin diğer gruplara göre daha fazla olduğunu tespit etmiştir. Yapılan bu araştırmalara göre kardeş sayısının artmasıyla çocuklar arasındaki çatışmanın artabileceğini dolayısıyla duygu düzenleme becerilerinin olumsuz etkilebileceğini ya da tam tersi bir şekilde kardeş sayısının artmasıyla çocukların duygularını ifade etme, tanımlama

noktasında olumlu gelişmeler kaydedeceği ve duygu düzenleme becerilerinin daha iyi düzeyde olacağı düşünceleri savunulmaktadır.

Çocukların ilk sosyalleşme deneyiminin ailede başladığı düşünüldüğünde kardeşlerle etkileşimin çocuğun sosyalleşmesini olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Fakat günümüzde okul öncesi eğitimin yaygınlaşmış olması, çalışma grubuna devam eden çocukların okul öncesi eğitim alıyor olması onların duygu düzenleme becerilerinin gelişiminde yalnızca aileden değil arkadaşlarından da etkilendiği düşünülebilir.

Araştırmaya katılan çocukların Duygu Düzenleme Ölçeği'nden aldıkları puanlar doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Buna göre çocukların duygu düzenleme becerileri kaçınıcı çocuk olduklarına göre farklılaşmamaktadır. Özkan (2019) tarafından yapılan çalışmada çocukların duygu düzenleme becerileri doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Benzer şekilde İlgar ve Akbaba (2017), Omrak (2019), Yılmaz (2019) da okul öncesi dönem çocuklarıyla yürüttükleri çalışmalarda çocukların duygu düzenleme becerilerinin doğum sırasına göre farklılaşmadığını tespit etmişlerdir. Buna göre çocukların ilk çocuk olması, ortanca çocuk olması ya da son çocuk olması duygu düzenleme becerilerinde bir farklılığa neden olmamaktadır. Bu bağlamda mevcut araştırma bulgusunun erişilebilen literatür sonuçlarıyla tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Araştırma bulguları incelendiğinde (Tablo 19) ilk çocuklar ile 2. ve daha sonraki çocukların Duygu Düzenleme Ölçeği'nden aldıkları puanlar birbirlerine çok yakındır. Genel olarak çalışma grubunu oluşturan çocukların da duygu düzenleme becerilerinin yüksek olduğu söylenebilir. Çalışmanın kuramsal çerçevesinde de belirtildiği gibi duygu düzenleme becerileri içsel ve dışsal birçok faktörden etkilenebilmektedir (Carlson & Wang, 2007; Gross ,1998b). Bu çalışmada çocukların doğum sırasının duygu düzenleme becerilerinde anlamlı bir farklılığa neden oluşturmaması farklı faktörlerden kaynaklanabilir.

Araştırmaya katılan çocukların duygu düzenleme becerilerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların Duygu Düzenleme Ölçeği'nden aldıkları puanların alt sosyoekonomik düzeydeki çocuklardan anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Buna göre üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların duygu düzenleme becerileri alt sosyoekonomik düzeydeki çocukların duygu düzenleme becerilerinden daha fazla olduğu söylenebilir.

Dereli (2016) tarafından yapılan çalışmada 4 ve 5 yaş grubundaki çocukların duygu düzenleme becerilerinin ailelerin gelir düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ailelerin gelirlerinin artması duygu düzenleme puanlarını da arttırmıştır. Başka bir deyişle sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerin çocuklarının daha fazla duygu düzenleme becerilerine sahip oldukları görülmüştür. Altan (2006), benzer şekilde ailenin aylık gelirinin arttıkça çocukların duygu düzenleme becerilerinin de arttığını saptamıştır. Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu (2017) da yaptıkları çalışmada ailenin aylık gelirinin arttıkça çocukların duygu düzenleme becerilerinin de artış gösterdiğini tespit etmişlerdir. Alanyazında mevcut çalışmayla tutarlılık gösteren başka çalışmalar da bulunmaktadır (Erel, 2016; Ravel, 2006). Bu çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerde yetişen çocukların duygu düzenleme becerilerinin sosyoekonomik düzeyi düşük olan ailelerde yetişen çocuklara göre daha fazla olabileceği söylenebilir.

Bunun yanında literatürde sosyoekonomik durumun çocukların duygu düzenleme becerilerini etkilemediğini ifade eden çalışmalar (Acar ve diğerleri, 2019; Kayhan Aktürk, 2015; Köse, 2019) da bulunmaktadır. Bu çalışmada üst sosyoekonomik düzeydeki çocukların duygu düzenleme becerileri alt sosyoekonomik düzeydeki çocuklardan fazladır.

Çocuğun duygu düzenleme becerilerinin gelişiminde ailedeki duygusal iklim önemlidir (Morris ve diğerleri, 2007). Sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin daha düşük aile

işlevlerine sahip olduğu belirtilmektedir (Mansfield, Dealy & Keitner, 2013). Yüksek sosyoekonomik düzeydeki ailelerin, çocuklarıyla stresten uzak zaman geçirdikleri, çocuklarının duygularıyla daha fazla ilgilendikleri düşünülebilir. Bu durumun üst sosyoekonomik düzeydeki çocuklarda duygu düzenleme becerilerin farklılaşmasına neden olmuş olabileceği söylenebilir.

Çocukların duygu düzenleme becerilerinin anne ve babanın eğitim durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde annenin eğitim düzeyinin çocukların duygu düzenleme becerilerinde etkili olduğu, babaların eğitim durumlarının ise çocukların duygu düzenleme becerilerinde anlamlı bir farklılık yaratmadığı görülmektedir. İlkokul mezunu annelerin çocuklarının duygu düzenleme becerileri ortaokul, lise, önlisans, lisans ve yüksek lisans mezunu annelerin çocuklarının duygu düzenleme becerilerine göre daha düşük düzeydedir.

Bozkurt Yükçü ve Demircioğlu (2017) tarafından yapılan çalışmada mevcut çalışmayla benzer şekilde annenin eğitim düzeyi çocukların duygu düzenleme becerilerinde anlamlı bir farklılık yaratırken babaların eğitim durumları çocukların duygu düzenleme becerilerinde anlamlı bir farklılığa neden olmamıştır. Özdemir (2019) benzer şekilde öğrenim düzeyi ilkokul olan annelerin çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin lisans ve yüksek lisans mezunu annelerin çocuklarına göre daha düşük olduğunu tespit etmiştir. Yeşildaş (2018), Yılmaz, (2020), Arı ve Yaban (2016) ve Kurt (2015) tarafından yapılan çalışmalarda da öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin çocuklarının duygu düzenleme becerilerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgular mevcut çalışma bulgularını destekler niteliktedir.

Öğrenim durumu yüksek olan annelerin, çocuklarını duygularını ifade etme konusunda daha fazla desteklediği görülmüştür (Aydın, 2010). Buna göre öğrenim düzeyi yüksek anneler çocuklarının duygularıyla daha fazla ilgileniyor olabilir. Aynı şekilde öğrenim düzeyi yüksek olan annelerin çocuk yetiştirme konusunda daha fazla bilgiye sahip olduğu,

çocuklarına duygu ifadeleri konusunda rol model oldukları ve bundan kaynaklı olarak bu annelerin çocuklarının daha yüksek duygu düzenleme becerileri gösterdiği söylenebilir.

Çocukların duygu düzenleme becerilerinde anne öğrenim düzeyinin anlamlı bir farklılık oluşturması fakat babaların öğrenim düzeylerinin anlamlı bir farklılık oluşturmaması annelerin çocuklarıyla daha fazla ve kaliteli vakit geçirmesinden, babanın çocuğa karşı anneye göre daha az sorumluluk üstlenmesinden kaynaklanabilir. Mevcut çalışmada annelerin %54'ü çalışmamaktadır. Bu durumda anneler çocuğun gelişiminde daha fazla etkiye sahip olmuş olabilir.

5.1.7. Çocukların Duygusal ve Davranışsal Problemlerine İlişkin Bulguların

Tartışılması. Araştırmanın sonucunda Güçler ve Güçlükler Anketi'nden alınan toplam puanların cinsiyete göre farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre erkekler kızlara göre daha fazla duygusal ve davranışsal problemler göstermektedir.

Bolattekin (2014) tarafından yapılan çalışmada çocukların toplam güçlük puanları cinsiyete göre farklılık göstermiştir. Buna göre erkek çocukları kız çocuklarından daha fazla duygusal ve davranışsal problemler göstermektedir. Vural (2019)'ın yaptığı çalışmada benzer şekilde erkek çocuklarının kız çocuklarına göre daha fazla davranış problemi gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde erkeklerin kızlara göre daha fazla davranış problemi gösterdiğini destekleyen farklı çalışmalar da vardır (Abulizi ve diğerleri, 2017; Çetintaş, 2015; Ertürk Kara & Gürgen, 2016; Gustafsson, Proczkowska-Björklund & Gustafsson, 2017; Kanlıkılıçer, 2005; Özbey & Alisinanoğlu, 2010; Şahin, 2019). Tüm bu çalışmalar mevcut çalışma bulgusu ile tutarlılık göstermektedir. Bu doğrultuda erkeklerin kızlara göre daha fazla davranış problemleri gösterdiği söylenebilir. Türk toplumunda erkek çocuklarında olumsuz davranışların normal karşılanması ya da görmezden gelinmesi, kız çocuklarına daha sakin, uysal özelliklerin atfedilmesi gibi geleneksel tutumların olduğu düşünülmektedir. Bu tutumlar çocuklardaki bazı problemleri pekiştirebilir ya da olumsuz davranışlarını arttırabilir. Bu

durum erkek çocukların kız çocuklarından daha fazla davranış problemi gösterdiğini açıklayabilir.

Literatürde davranış problemlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur. Yoldaş (2020) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Erel (2016), benzer şekilde çocukların cinsiyetinin içselleştirme ve dışsallaştırma sorunları üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada çocukların davranış problemleri annelerin bildirimlerine dayanmaktadır. Çalışmaya göre davranış problemlerinin cinsiyete göre farklılaşmaması, annelerin erkek çocuklarında saldırgan ve kavgacı tutumları normal karşılayıp dışsallaştırma puanlarının olduğundan daha az değerlendirilmesinden kaynaklanabileceği savunulmuştur. Eratay (2011), benzer şekilde çocukların davranış problemlerinin cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit etmiştir.

Alanyazında mevcut araştırma bulgusuyla tutarlılık gösteren ve göstermeyen çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu farklılık örneklem grubundan kaynaklanıyor olabilir. Bir başka sebep olarak çalışmalarda çocukların davranış problemlerinin anne ya da öğretmen tarafından bildirilmesinin farklılık oluşturabileceği gösterilebilir. Mevcut çalışmada çocukların duygusal ve davranışsal problemleri öğretmen bildirimlerine dayanmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 4 ve 5 yaş çocukların Güçler ve Güçlükler Anketi'nden aldıkları puanlar yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Buna göre çocukların duygusal ve davranışsal problemlerinin yaşa göre farklılaşmadığı söylenebilir. Çocukların duygusal ve davranışsal problemlerinin yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmamasında çocukların yaş aralıklarının birbirleriyle yakın olmasının neden olduğu düşünülmektedir.

Meriç (2020) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının mizaçları ile problem davranışları arasındaki ilişki ve duygu düzenlemenin aracı rolü incelenmiştir. Bu

çalışmada aynı zamanda çocukların davranış problemlerinin yaşa göre farklılık gösterip göstermediği incelenmiş ve çocukların içselleştirme ve dışsallaştırma davranış problemlerinin yaşa göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ünlü (2020) tarafından yapılan çalışmada 36-69 aylık çocuklarla çalışılmış ve çocukların davranış problemlerinin yaşa göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Eratay (2011) ve Taşkın Yeter (2010) de yaptıkları çalışmalarda çocuğun yaşı ile davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki bulamamışlardır. Bu çalışmaların bulguları mevcut araştırma bulgusuyla tutarlılık göstermektedir.

Davranış problemlerinin yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemesinin aksine yaşa göre farklılaştığı çalışmalar da bulunmaktadır. Kanlıklıçer (2005) Davranış Sorunları Tarama Ölçeği'ni geliştirdiği araştırmasında çocukların davranış problemlerinin yaş değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemiş ve “kavgacı-saldırgan olma”, “endişeli-ağlamaklı olma”, “aşırı hareketlilik ve dikkatsiz olma” alt boyutlarının ve ölçek toplam puanının yaşa göre anlamlı olarak farklılaştığı tespit etmiştir. Buna göre 6 yaş grubundaki çocuklar daha küçük yaştaki çocuklara (3, 4 ve 5) göre daha fazla davranış problemi gösterdiği tespit edilmiştir. Kargı ve Erkan (2004) 3-5 yaş grubuyla yaptıkları çalışmada 5 yaş grubundaki çocuklarının 4 yaş grubundaki çocuklara göre daha fazla sorun davranış gösterdiğini ortaya koymuştur. Araştırmacılar bu farklılaşmayı öğretmenlerin büyük yaş grubundaki çocuklardaki olumsuz davranışları daha küçük yaş grubundaki çocuklara göre daha az tolere etmelerinden kaynaklanabileceğini belirtmektedirler.

Araştırmanın bir diğer sonucu Güçler ve Güçlükler Anketi'nden alınan toplam puanın çocuğun kardeş sayısına göre anlamlı olarak farklılaşmasıdır. Buna göre tek çocukların duygusal ve davranışsal problem düzeyleri 2 ve daha fazla kardeş olan çocuklardan daha yüksektir. Vural (2019) tarafından yapılan çalışmada bir kardeşi olan çocuklarda üç ve üzeri kardeş olan çocuklara göre daha fazla davranış problemleri olduğu bulunmuştur.

Avcı, Selçuk ve Kaynak (2019) tarafından okul öncesi çocukların akran ilişkilerinin incelendiği çalışmada kardeşi olmayan çocuklarda saldırgan davranış ve aşırı hareketliliğin kardeşi olan çocuklara göre daha fazla olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışmalar mevcut araştırmayı destekler niteliktedir. Tek çocuklu ailelerde çocuk ilgi merkezi olabilmektedir. Bu ailelerde ebeveynlerin çocuğa karşı koruyucu ve izin verici yaklaşımlarda bulunabilir ve dolayısıyla çocuğun problem davranışlarını görmezden gelmesine ya da hoşgörü ile karşılmasına neden olabilir. Bu durumun tek çocuklarda daha fazla davranış probleminin görülmesine sebep olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Alanyazında araştırma bulgusunun aksine okul öncesi dönem çocuklarındaki davranış problemlerinin kardeş sayısına göre farklılık göstermediğini bulan çalışmalar da mevcuttur (Alisinanoğlu & Kesicioğlu, 2010; Çetintaş, 2015; Şahin, 2019; Taşın Yeter, 2010). Bu çalışmalar mevcut çalışmayla tutarlılık göstermemektedir. Bu farklılık çalışmalara ait farklı örneklem gruplarından kaynaklanabilir.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan çocukların duygusal ve davranışsal problemleri doğum sırasına göre farklılık göstermemektedir. Çetintaş (2015) 5 yaş çocuklarıyla yaptığı çalışmada çocukların problem davranışlarıyla doğum sırası değişkeni arasında anlamlı bir fark bulamamıştır. Seven (2007) yaptığı çalışmada çocuklarda görülen içe yönelim ve dışa yönelim davranış sorunlarının çocukların doğum sırasına göre farklılaşmadığını tespit etmiştir. Literatürde benzer şekilde mevcut çalışmayı destekleyen çocukların davranış problemlerinin doğum sırasına göre farklılık göstermediğini saptayan çalışmalar bulunmaktadır (Ertürk Kara & Gürgen, 2016; Turan Güven, 2018; Yuvacı, 2019).

Doğum sırasının çocukların davranış problemlerinde farklılaşmaya yol açmamasının yanında farklılaşan çalışmalara da rastlanmıştır. Yoldaş (2020) tarafından yapılan çalışmada ilk çocukların diğerlerine göre daha fazla dışsallaştırılmış davranış problemleri gösterdikleri saptanmıştır. Shrader ve Leventhal (1968) 6-17 yaş aralığındaki çocuklarla yaptığı çalışmada

son çocukların ilk çocuklara göre daha az problemlili olduklarını tespit etmişlerdir. Bu çalışmalar mevcut çalışmayla tutarlılık göstermemektedir. Adler, doğum sırasının çocuklarda farklı psikolojilere yol açacağını belirtmektedir (Shulman & Mosak, 1977). İlk çocuklar ve son çocuklar arasında ailenin çocuk yetiştirme konusundaki bilgilerin, ebeveyn tutumlarının farklı olacağı düşünülmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda doğum sırasının çocukların davranış problemlerinde farklılık oluşturabileceği düşünülse de mevcut çalışmada doğum sırası çocukların davranış problemlerinde bir farklılık oluşturmamıştır. Bu durum çalışma grubunu oluşturan anne babaların çocuklarına karşı olumlu tutumlar sergilemelerinden, çocukların bireysel farklılıklarından kaynaklanıyor olabilir.

Çocukların Güçler ve Güçlükler Anketi'nden aldıkları puanların ailenin sosyoekonomik düzeyine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Buna göre çocukların duygusal ve davranışsal problemleri sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmamaktadır. Duygusal ve davranışsal problemler içsel ya da dışsal birçok etmenden kaynaklanabilir. Ailenin sosyoekonomik düzeyinin düşük olması aileyi etkileyen dolayısıyla çocuğu etkileyen önemli bir etkidir. Ekonomik zorluk yaşayan aileler stresli yaşam koşullarında çocuklarının bakımlarını aksatması, ihmal ve istismarda bulunması beklenen durumlardır. Bu durum çocuğun duygusal ve davranışsal problemler geliştirmesine sebep olabilmektedir (Kauffman & Landrum, 2013/2015).

Literatürde çocukların davranış problemlerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı ve farklılaşmadığı çalışmalar bulunmaktadır. Seven (2007) tarafından yapılan çalışmada ailesel faktörlerin çocukların sosyal davranış problemlerine etkisi incelenmiş ve alt sosyoekonomik düzeye sahip ailelerin çocuklarının üst sosyoekonomik düzeye sahip ailelere göre daha fazla sosyal davranış problemi gösterdiğini tespit etmiştir. Buğan (2017) benzer şekilde sosyoekonomik düzeyin içselleştirme ve dışsallaştırma davranışlarıyla ilişkili olduğunu saptamıştır. Dodge, Pettit ve Bates (1994) tarafından yapılan boylamsal çalışmada

okul öncesi dönemde düşük sosyoekonomik düzeyin çocukların birinci, ikinci ve üçüncü sınıftaki dışa vurma davranışlarıyla ilişkili olduğuna rastlanmıştır. Bu durum sosyoekonomik düzeyin olumsuz etkisinin çocukların ileriki yaşlarında ortaya çıktığını göstermektedir.

Bunların aksine literatürde çocukların davranış problemlerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır. (Erel, 2016; Kanlıkılıçer, 2005; Ummanel, 2007; Yoldaş, 2020). Yeğen (2019) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönemdeki çocukların akran ilişkileri, duygusal ve davranışsal problemleri ve problem çözme becerileri incelenmiştir. Bu çalışmada çocukların duygusal ve davranışsal problemleri sosyoekonomik düzeye göre farklılık göstermemektedir. Bu çalışmalar mevcut araştırmayla tutarlılık göstermektedir.

Mevcut araştırmada çocukların duygusal ve davranışsal problemlerinin sosyoekonomik düzeye göre farklılaşmamasının birçok nedeni olabilir. Çalışma grubunu oluşturan ailelerin gelir düzeyleri incelendiğinde %60'ının üst sosyoekonomik düzeyde yer aldığı görülmektedir. Bu durum çocukların duygusal ve davranışsal problemlerinin sosyoekonomik düzeye göre anlamlı bir farklılık oluşturmamasına neden olmuş olabilir. Çocukların duygusal ve davranışsal problemleri sosyoekonomik düzeyin dışında farklı etkenlerden de etkileniyor olabilir.

Araştırmanın bir diğer sonucu ise çocukların duygusal ve davranışsal problemlerinin anne ve baba öğrenim düzeylerine göre farklılaşmamış olmasıdır. Bolattekin (2014) tarafından yapılan çalışmada çocukların duygusal ve davranışsal problemleri mevcut çalışmada olduğu gibi Güçler ve Güçlükler Anketi ile değerlendirilmiş, toplam güçlük puanı ile anne ve babanın eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ertürk Kara ve Gürgen (2016) tarafından yapılan çalışmada 48-72 aylık çocukların davranış sorunları anne ve baba eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Tarkoçin ve Tuzcuoğlu (2014) tarafından yapılan çalışmada çocukların davranış problemleri ile anne eğitim durumu

arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Köksal (2016) tarafından yapılan çalışmada anne eğitim düzeyleri ile çocukların saldırganlıkları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu bulgular mevcut araştırma bulgularıyla tutarlılık göstermektedir.

Aslan (2009) tarafından yapılan çalışmada 5-6 yaş grubundaki çocukların anne ve babalarının eğitim durumları ile çocukların uyum ve davranış problemleri arasındaki ilişki incelenmiş, annelerin eğitim düzeyi arttıkça çocuklardaki davranış problemlerinin azaldığı, babaların eğitim durumunun da çocukların davranış problemlerinde bir farklılığa yol açmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kalkışım (2019) tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde annelerin eğitim düzeyleri çocukların dışa dönük davranış sorunları üzerinde etkiliyken babaların eğitim durumunun çocukların davranış sorunlarına bir etkisine rastlanmamıştır. Babanın eğitim durumu ve davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmayışı mevcut araştırma bulgusuyla tutarlıyken diğer bulgular bu çalışmayla tutarlılık göstermemektedir.

Anne ve babaların öğrenim düzeylerinin yüksek olması çocuk yetiştirme konusunda daha donanımlı olmalarını sağlayabilir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklara karşı bilinçli yaklaşımlarının çocuğun davranış problemlerini azaltabileceği düşünülmektedir. Fakat bu çalışmada anne ve baba eğitim durumu ile çocukların duygusal ve davranışsal problemleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Bu durumun çalışmaya katılan anne ve babaların öğrenim düzeyinin ağırlıklı olarak ön lisans ve üstü olmalarından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

5.1.8. Anne Kabul-Reddi ile Baba Kabul-Reddi Arasındaki İlişkiye İlişkin

Bulguların Tartışılması. Ebeveyn Kabul Red Ölçeği anne formu ile baba formu arasındaki ilişki (Tablo 28) incelendiğinde araştırmaya katılan çocukların annelerinin ebeveyn kabul-reddi ölçeğinden aldıkları puanlar ile babaların aynı ölçekten aldığı puanlar arasında anlamlı ilişkiler bulunmaktadır. Annelerin toplam kabul-red puanları ile babaların toplam kabul-red puanları arasında orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Aynı boyutlar

arasında da anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bu bulgulara göre anne ve baba kabul-red düzeylerinin birlikte artıp birlikte azaldığı görülmektedir.

Balaban (2020) tarafından yapılan çalışmada annelerin toplam kabul-red düzeyleri ile babaların toplam kabul-red düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Gülay (2011)'ın yaptığı çalışmada baba kabul-red düzeyi ile anne kabul-red düzeyi arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Gelgör (2016) tarafından yapılan çalışmada anne kabul-red düzeyleri ile baba kabul-red düzeyleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki görülmektedir. Yine aynı çalışmada çocuğun anne ve babasından algıladığı kabul-red arasında da pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yıldırım-Ekmekçi (2008) tarafından yapılan çalışmada anne-baba ve çocuk bildirimlerine yer verilmiştir. Çalışmada anne kabul-red toplam puan ve baba kabul-red toplam puan arasında pozitif yönlü anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu çalışmalar mevcut çalışmanın bulgularıyla tutarlılık göstermektedir. Bu bulgulara göre anne ve babaların kabul-red düzeylerinin birlikte artmakta ya da birlikte azalmakta olduğu söylenebilir. Türk kültürü kolektivist bir kültür olduğunu ifade etmiştir. Kolektivist kültürler aile içi uyum ile karakterize edilir (Kağıtçıbaşı, 1996; Sunar & Fişek, 2005). Mevut araştırmada da anne ve babalar çocuklarına dair kabul-red düzeylerini ifade ederken uyumlu yanıtlar vermişlerdir.

5.2. Öneriler

Bu araştırma Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi bağımsız anaokullarına devam eden ve yaşları 4-5 olan 219 çocuk ve onların anne babaları ile sınırlıdır. Gelecek araştırmalar daha geniş katılımcı sayısı ve farklı yaş gruplarıyla yürütülebilir.

Araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların annelerinin kabul-red düzeyi ve babalarının kabul-red düzeyi ayrı ayrı ele alınmıştır. Alanyazın incelendiğinde babanın çalışmalara dahil edildiği sınırlı kaynakla karşılaşılmıştır. Yapılacak olan araştırmalara babaların da katılması sağlanabilir.

Araştırma verileri sosyoekonomik düzeyi yüksek ve orta olan bölgelerden toplanmıştır. Daha sonraki aynı konuların ele alındığı araştırmalarda sosyoekonomik düzeyi düşük bölgeler de çalışmaya dahil edilip karşılaştırmalar yapılabilir.

Bu çalışmada anne ve babaların kabul-red düzeyleri Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği ile belirlenmiştir. Kabul-red düzeyleri anne ve babaların algısına dayanmaktadır. Yapılacak çalışmalarda çocuğun algıladığı kabul-red düzeyi de ölçülerek çalışmaya dahil edilebilir.

Araştırmada çocukların duygusal ve davranışsal problemleri öğretmen bildirimine dayanmaktadır. Başka çalışmalarda ebeveyn gözlemlerinden faydalanılabilir ve ebeveyn öğretmen bildirimleri karşılaştırılabilir. Ayrıca çalışmada çocukların duygusal ve davranışsal problemleri “Güçler ve Güçlükler Anketi” ile sınırlıdır. Yapılacak araştırmalarda çocukların davranış problemlerini ölçmek amacıyla farklı ölçme araçları da kullanılabilir.

Ebeveyn kabul-reddinin çocukların davranış problemleri ve duygu düzenleme becerilerine etkisini incelemek amacıyla boylamsal çalışmalar yürütülebilir. İlgili araştırma konularıyla ilgili yordayıcı çalışmalara da yer verilebilir.

Araştırma sonucuna göre çocukların duygu düzenleme becerileri arttıkça duygusal ve davranışsal problemleri azalmaktadır. Bu doğrultuda öğretmenler çocukların duygu düzenleme becerilerini geliştirici etkinliklere ve eğitim programlarına ağırlık verebilirler.

Araştırma sonucuna göre çocukların duygusal ve davranışsal problemleri anne kabul-reddi ile ilişkili çıkmazken baba kabul reddi ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç babaların çocuk gelişimi üzerindeki önemli katkılarına işaret etmektedir. Bu doğrultuda okul öncesi eğitim kurumlarının da desteğiyle babalara karşı çeşitli eğitimler, bilgilendirmeler ya da baba katılımını sağlayıcı etkinlikler düzenlenebilir.

Araştırmada ebeveyn kabul-red düzeyi, çocukların duygu düzenleme becerileri ve duygusal ve davranışsal problemleri arasında ilişkilerin olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda okul öncesi eğitim kurumlarında anne ve babaların çocuklarına karşı daha sağlıklı yaklaşımlar

sergilemelerine yönelik aile eğitimleri düzenlenebilir. Bu eğitimlerde ayrıca çocukların duygu düzenleme becerilerinin gelişimi için ebeveynler duygu sosyalleştirme konusunda bilgilendirilebilir.

Kaynakça

- Abacı, F. D. (2018). *Ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide duygu düzenleme ile kişilerarası problemlerin rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Abulizi, X., Pryor, L., Michel, G., Melchior, M., van der Waerden, J., & EDEN Mother–Child Cohort Study Group (2017). Temperament in infancy and behavioral and emotional problems at age 5.5: The EDEN mother-child cohort. *PloS one*, 12(2), e0171971. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0171971>
- Acar, I. H., Veziroğlu Çelik, M., Çelebi, Ş., İngeç, D., & Kuzgun, S. (2019). Parenting styles and Turkish children's emotion regulation: The mediating role of parent-teacher relationships. *Current Psychology*, 1-11. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00390-y>
- Ahmetoglu, E., Ilhan Ildiz, G., Acar, I. H., & Encinger, A. (2018). Children's emotion regulation and attachment to parents: parental emotion socialization as a moderator. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 46(6), 969-984. <https://doi.org/10.2224/sbp.6795>
- Akduman, G. G., Günindi, Y. & Türkoğlu, D. (2015). Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8 (37), 673-683.
- Akkese, M. N. (2019). *Ebeveyn kabul-reddi ile sosyal kaygı belirtileri arasında pozitif ve negatif duygu düzenleme stratejilerinin aracı rolü*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Akşin Yavuz, E., Güven, G., Bayındır, D., Sezer, T., & Yılmaz, E. (2016). Annelerin çocuğunu kabul düzeyi ile çocukların benlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(3), 1065-1081.

- Aktaş, F. (2019). *Yaratıcı drama etkinliklerinin 60-72 aylık çocukların duygu düzenleme becerilerine etkisinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S., & Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical psychology review*, 30(2), 217–237. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.11.004>
- Ali, S., Khatun, N., Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2019). They love me not: A meta-analysis of relations between parental undifferentiated rejection and offspring's psychological maladjustment. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 50(2), 185-199. <https://doi.org/10.1177/0022022118815599>
- Alisinanoğlu, F. & Kesicioğlu, O. (2010). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği). *Journal of Theoretical Educational Science*, 3 (1), 93-110 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akukeg/issue/29340/313969>
- Altan, Ö. (2006). *The effects of maternal socialization and temperament on children's emotion regulation*. (Master thesis) Koç University Social Sciences Institute, İstanbul.
- Altay, D. (2012). *Ebeveyn kabul-reddi ile ilköğretim 1. sınıf öğrencilerinin bilişsel gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Altshuler, J. L., & Ruble, D. N. (1989). Developmental changes in children's awareness of strategies for coping with uncontrollable stress. *Child development*, 60(6), 1337–1349. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1989.tb04007.x>

- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı (DSM-V)*. (Beşinci Baskı) (Çev. E. Köroğlu). Ankara: Hekimler Yayın Birliği. (Eserin orijinali 2013’de yayımlanmıştır).
- Anjel, M. (1993). *The transliteral equivalence, reliability and validity studies of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ) Mother-Form: A tool for assessing child abuse*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Boğaziçi Üniversitesi eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Apaydın Demirci, Z, Arslan, E, Temel, M. (2020). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Duygu Düzenleme ve Kişiler Arası Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 18 (2), 910-925. DOI: 10.37217/tebd.714803
- Arı, M. (2003). Türkiye’de Erken Çocukluk Eğitimi ve Kalitenin Önemi. M. Sevinç (Ed.) *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* (ss. 31-35). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları
- Arı, M., Yaban, E. H. (2016). Okulöncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Davranışları: Mizaç ve Duygu Düzenlemenin Rolü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 31(1): 125 141. doi:10.16986/HUJE.2015014655
- Arslantaş, S. (2020). Dikkat ve dikkat eksikliği nedir? Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunun (DEHB) tanımı ve özellikleri. A. Kurnaz & G. Şengün (Editörler). *Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu*. (ss. 1-24). Ankara: Pegem Akademi.
- Aslan, M. (2009). *5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişsel İşlemler ile Uyum ve Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Austin, V. L. & Sciarra, D. T. (2019). Çocuk ve Ergenlerde Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar. (Çev. Ed. M. Özkes). Ankara: Nobel (Eserin orijinali 2010'da yayımlanmıştır).
- Aydın, N. H. B. (2004). Çocuk ruh sağlığı. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.
- Avcı, D, Tan Selçuk, K, Kaynak, S. (2019). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Akran İlişkileri ve Belirleyicileri. *Güncel Pediatri*, 17 (1), 17-33. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/pediatri/issue/44142/544465>
- Aydın, M. Ş. (2015). *Çocuklarda (3-4 yaş) zihin kuramı ve kendini düzenleme becerisinin olumlu sosyal davranış üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aydoğmuş, K. (1999). Çocuklarda uyum ve davranış bozuklukları. H. Yavuzer (Ed.) *Ana Baba Okulu*. (8. Baskı). Remzi Kitabevi.
- Azkeskin, K., & Güven, G. (2016). Erken çocukluk eğitimi ve okul öncesi eğitim. İ. Diken (Ed.), *Erken çocukluk eğitimi* (ss.2-50). Ankara: Pegem.
- Bacıoğlu, S. D. (2020). 0-6 yaş bebeklik ve erken çocukluk dönemi uyum ve davranış problemleri. F. S. Çakar (Editör). *Yaşam Dönemleri ve Uyum Sorunları (Yedinci baskı)*. (ss. 117- 159). Ankara: Pegem Akademi.
- Bahrami, B., Dolatshahi, B., Pourshahbaz, A., & Mohammadkhani, P. (2018). Parenting Style and Emotion Regulation in Mothers of Preschool Children. *Journal of Practice in Clinical Psychology*. 6(1), 3-8. <https://doi.org/10.29252/NIRP.JPCP.6.1.3>
- Bakırcıoğlu, R. (2015). Çocuk Ruh Sağlığı (*Gözden geçirilmiş altıncı baskı*). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balaban, S. (2020). *5-6 yaş grubunda çocuğu olan anne babaların kabul red düzeyleri ile çocukların yılmazlıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

- Bandura, A. (1973). *Aggression: A social learning analysis*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bariola, E., Hughes, E.K., & Gullone, E. (2012). Relationships between parent and child emotion regulation strategy Use: A brief report. *Journal of Child and Family Studies*, 21, 443-448.
- Basılgan, F. Y. (2012). *Annelerin kabul-red düzeyi ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Başal, H. A., (2012). *Nasıl Mutlu ve Başarılı Bir Çocuk Yetiştirebilirim?* (Genişletilmiş beşinci baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Batum, P. ve Yağmurlu, B. (2007). What counts in externalizing behaviors? The contributions of emotion and behavior regulation. *Current Psychology: Developmental Learning Personality*, 25, 272-294.
- Bayındır, D, Balaban-Dağal, A, Önder, A. (2018). Türkiye’deki 60-72 Aylık Çocuklarda Duygu Düzenleme Becerilerinin Ego Sağlamlık Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 377-400.
DOI:10.14520/adyusbd.387131
- Bayındır, D., Güven, G., Sezer, T., Akşin-Yavuz, E. & Yılmaz, E. (2017). The Relationship between Maternal Acceptance-Rejection Levels and Preschoolers’ Social Competence and Emotion Regulation Skills, *Journal of Education and Learning*;6(2),
doi:10.5539/jel.v6n2p305.
- Baykal, S. & Nalbantoğlu, A. (2019). An Examination of Emotion Regulation and Associated Factors in Attention Deficit-Hyperactivity Disorder. *Konuralp Tıp Dergisi*, 11(2), 269-273

- Beaty, J. J. (2018). Erken çocuklukta gözlem ve değerlendirme. (Çev. Ed. M. Boz). Ankara: Anı Yayıncılık. (Eserin orijinali 1986'da yayımlanmıştır).
- Becerik-Özdiker, J. (2002), *Dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu olan çocukların anneleri ile ilişkilerini algulamaları ile annenin çocuğunu kabullenme ve reddetme davranışlarına ait algulamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Bee, H. & Boyd, D. (2009). Çocuk gelişim psikolojisi. (Çev. Gündüz, O.) İstanbul: Kaktüs Yayınları.
- Berry, C. A., Shaywitz, S. E., & Shaywitz, B. A. (1985). Girls with attention deficit disorder: a silent minority? A report on behavioral and cognitive characteristics. *Pediatrics*, 76(5), 801–809. <https://doi.org/10.1203/00006450-198504000-00058>
- Bettes B. A. (1988). Maternal depression and motherese: temporal and intonational features. *Child development*, 59(4), 1089–1096. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1988.tb03261.x>
- Bıçakçı M. Y. (2020). Gelişimin değerlendirilmesi. A. K. Akyol (Ed.) *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. (ss. 297- 319) (2. Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilaç, Ö., Önder, A., Kavurma, C., Doğan, Y., Uzunoğlu, G., Işıldar, Y., Yalın-Sapmaz, Ş. (2019). Okul öncesi dönemde çocuk psikiyatrisi polikliniği'ne başvuran çocukların annelerinin tutumlarının, yeterliliklerinin ve bağlanma biçimlerinin değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 23 (1), 83 91. <https://doi.org/10.5505/kpd.2020.07078>
- Blair, K. A., Denham, S. A., Kochanoff, A., & Whipple, B. (2004). Playing it cool: Temperament, emotion regulation, and social behavior in preschoolers. *Journal of school psychology*, 42(6), 419-443. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2004.10.002>
- Bolattekin, A. (2014). *Anne-babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*

- (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bora, A. & Ünüvar, P. (2019). Okul öncesi eğitime devam eden çocukların kaygıları ile ebeveynlerinin kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 56, 345-361. DOI:10.21764/maeuefd.644520
- Bornstein, L., & Bornstein, M. H. (2007). Parenting styles and child social development. *Encyclopedia on early childhood development*, 1-4.
- Bowlby, J. (1951). Maternal care and mental health. *Bulletin of the World Health Organization*, 3, 355–533.
- Börekçi, B. (2017). Okul öncesi çocuklarda dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtilerinin, davranışsal, sosyal problemler, aile işlevselliği ve ebeveyn tutumları ile ilişkilerinin değerlendirilmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Börkan, B., Erkman, F., & Keskiner, P. (2014). Effects of Parental Power/Prestige and Acceptance on the Psychological Adjustment of Turkish Youth. *Cross-Cultural Research*, 48(3), 316–325. <https://doi.org/10.1177/1069397114528467>
- Bridges, L. J., Denham, S. A., & Ganiban, J. M. (2004). Definitional issues in emotion regulation research. *Child development*, 75(2), 340–345. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00675.x>
- Brown, H. D. (2014). *Principles of language learning and teaching: A course in second language acquisition* (6th ed.). USA: Pearson Education.
- Buğan, B. (2017). *Longitudinal relations of externalizing and internalizing behavior problems with parental child rearing practices and temperament during transition from preschool to school entry*. (Master thesis) Ozyegin University Social Sciences, İstanbul.

- Bulut, S. (2008) Seçici konuşmamazlık (selective mutizm): sebepleri ve tedavi yaklaşımları. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü Dergisi* 17: 52-65.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. (24. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Campbell S.B. (1995). Behavior Problems in Preschool Children: A Re Recent Research. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 36(1), 113-149.
- Campo, A. T., & Rohner, R. P. (1992). Relationships between perceived parental acceptance-rejection, psychological adjustment, and substance abuse among young adults. *Child abuse & neglect*, 16(3), 429–440. [https://doi.org/10.1016/0145-2134\(92\)90052-s](https://doi.org/10.1016/0145-2134(92)90052-s)
- Camras, L. A., Ribordy, S., Hill, J., Martino, S., Spaccarelli, S., & Stefani, R. (1988). Recognition and posing of emotional expressions by abused children and their mothers. *Developmental Psychology*, 24(6), 776–781. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.24.6.776>
- Carlson, S. M., & Wang, T. S. (2007). Inhibitory control and emotion regulation in preschool children. *Cognitive Development*, 22(4), 489-510. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2007.08.002>
- Cassidy, J. (1994). Emotion regulation: Influences of attachment relationships. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 228-283. <https://doi.org/10.2307/1166148>
- Cath, D. C., Hedderly, T., Ludolph, A. G., Stern, J. S., Murphy, T., Hartmann, A., Czernecki, ... ESSTS Guidelines Group (2011). European clinical guidelines for Tourette syndrome and other tic disorders. Part I: assessment. *European child & adolescent psychiatry*, 20(4), 155–171. <https://doi.org/10.1007/s00787-011-0164-6>

- Cicchetti, D., & Toth, S. L. (1998). The development of depression in children and adolescents. *The American psychologist*, 53(2), 221–241.
<https://doi.org/10.1037//0003 066x.53.2.221>
- Cole, P. M., Martin, S. E., & Dennis, T. A. (2004). Emotion regulation as a scientific construct: methodological challenges and directions for child development research. *Child development*, 75(2), 317–333. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2004.00673.x>
- Collett, B. R., Ohan, J. L., & Myers, K. M. (2003). Ten-year review of rating scales. V: scales assessing attention-deficit/hyperactivity disorder. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42(9), 1015–1037.
<https://doi.org/10.1097/01.CHI.0000070245.24125.B6>
- Connor, D. F. (2004). *Aggression and Antisocial Behavior in Children and Adolescents*. The Guilford Press, New York.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational aggression, gender, and social psychological adjustment. *Child Development*, 66(3), 710–722. <https://doi.org/10.2307/1131945>
- Cummings, E. M., Iannotti, R. J., & Zahn-Waxler, C. (1989). Aggression between peers in early childhood: individual continuity and developmental change. *Child development*, 60(4), 887–895. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1989.tb03521.x>
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve Davranışı*. (15. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi
- Çağdaş, A. & Şahin Seçer, Z. (2011). *Anne baba eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakar, F. S. (2020). İlkokul döneminde uyum ve davranış problemleri. F. S. Çakar (Editör). *Yaşam Dönemleri ve Uyum Sorunları* (165- 219). Ankara: Pegem Akademi
- Çakıcı, S., (2006), *Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi*

- (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetinkaya, B. (2004). Çocuk ruh sağlığı (*Gözden geçirilmiş altıncı baskı*). Ankara: Pegem Akademi.
- Çetintaş, S. (2015). *5 yaş çocuklarında görülen davranış problemleri ile annelerin çocuklarına uyguladıkları disiplin yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çilingir, S. K. (2018). Aile ve Çevre İlişkisi. (R. Küçükali (Ed.) *Çocuk ve Aile* (ss. 1-21). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dahl, R., (1998). Common Sleep Problems in Children. Press Poceta, S., & Mitler, M. M. (Ed.). *Sleep Disorders: Diagnosis and Treatment*, (pp. 161-186). New York: Human Press Inc.
- Denham, S. A., Bassett, H. H., Way, E., Mincic, M., Zinsser, K., & Graling, K. (2012). Preschoolers' emotion knowledge: Self-regulatory foundations, and predictions of early school success. *Cognition & Emotion*, 26(4), 667-679.
<https://doi.org/10.1080/02615479.2011.609543>
- Dereli, E. (2016). Prediction of Emotional Understanding and Emotion Regulation Skills of 4-5 Age Group Children with Parent-Child Relations. *Journal of Education and Practice*, 7(21), 42-54. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1109436.pdf>
- Derman, T.M., Başal, H. A (2013). Okulöncesi Çocuklarında Gözlenen Davranış Problemleri ile Ailelerinin Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*2(1), 115-144.

- Dodge, K. A., Pettit, G. S., & Bates, J. E. (1994). Socialization mediators of the relation between socioeconomic status and child conduct problems. *Child Development, 65*, 649-665.
- Dunn, J. & Brown, J. (1994). "Affect Expression in the Family, Children's Understanding of Emotions, and Their Interactions with Others". *Merrill-Palmer Quarterly 40*: 120-137.
- Durbin, C. E., & Shafir, D. M. (2008). Emotion regulation and risk for depression. In J. R. Z. Abela & B. L. Hankin (Eds.), *Handbook of depression in children and adolescents* (p. 149–176). The Guilford Press.
- Durmaz, S. Ö. (2004). Çocukluk çağında beslenme: okul çocuğunun beslenmesi. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sağlıkta ve Hastalıkta Beslenme Sempozyum Dizisi, 41*, 157-164
- Dwairy, M. (2010). Parental acceptance-rejection: A fourth cross-cultural research on parenting and psychological adjustment of children. *Journal of Child and Family Studies, 19*, 30-35.
- Ehsan, N., Nauman, H. & Tahir, H. (2017). Parental Acceptance-Rejection, Self Esteem and Self Control Among Street Children. *FWU Journal of Social Sciences. 11(2)*, 149-159.
- Eisenberg, N., & Fabes, R. A. (2006). Emotion Regulation and Children's Socioemotional Competence. In L. Balter & C. S. Tamis-LeMonda (Eds.), *Child psychology: A handbook of contemporary issues* (p. 357–381). Psychology Press.
- Eisenberg, N., & Valiente, C. (2004). Elaborations on a Theme: Beyond Main Effects in Relations of Parenting to Children's Coping and Regulation. *Parenting: Science and Practice, 4(4)*, 319–323. https://doi.org/10.1207/s15327922par0404_2
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental Socialization of Emotion. *Psychological inquiry, 9(4)*, 241–273. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0904_1

- Eisenberg, N., Fabes, R.A., Guthrie, I. K., Murphy, B. C., Maszk, P., Holmgren, R., & Suh, K. (1996). The relations of regulation and emotionality to problem behavior in elementary school children. *Development and Psychopathology*, 37, 475-490.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Karbon, M., Murphy, B. C., Wosinski, M., Polazzi, L., Carlo, G., & Juhnke, C. (1996). The relations of children's dispositional prosocial behavior to emotionality, regulation, and social functioning. *Child Development*, 67(3), 974–992. <https://doi.org/10.2307/1131874>
- Erbaş, D., Tekin-İftar, E. & İftar, G. S. (2011). İşlevsel değerlendirme Davranış sorunlarıyla başa çıkma ve uygun davranışlar kazandırma süreci. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Erdem, T. & Erkman, F. (1990, September). The Relationship of Parental Acceptance Rejection, Some Outcome variables and Perceived Parental Attitudes. Paper presented at the 8th International Congress on Child Abuse and Neglect, Hamburg, Germany.
- Erel, S. (2016). *Okul öncesi dönemdeki çocuklarda bakış açısı alma becerileri, duyu düzenleme ve ahlak gelişiminin davranış sorunları ile ilişkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ergül, C. (2020). Sık rastlanan yetersizlikler. A. K. Akyol (Ed.) *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. (ss. 246- 272) (2. Baskı) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. W W Norton & Co.
- Erkman, F., & Rohner, R. P. (2006). Youths' Perceptions of Corporal Punishment, Parental Acceptance, and Psychological Adjustment in a Turkish Metropolis. *Cross-Cultural Research*, 40(3), 250–267. <https://doi.org/10.1177/1069397106287924>
- Erkman, F., Anjel, M. (1993). Comparison of Children's and Their Mothers' Perception of Parental Acceptance Rejection. Paper presented at the First Balkan Caucasian and Middle East Conference on Child Abuse and Neglect. Ankara, Turkey.

- Erler, Ö. (2011). *Ebeveyn kabul reddi ile 5-6 yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersan, C. & Tok, Ş. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerinin duygu ifade etme ve duygu düzenleme açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 45(201) 359-391. <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2019.8150>
- Ersan, C. (2017). *Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık düzeylerinin duygu ifade etme ve duygu düzenleme açısından incelenmesi* (Doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Ertürk Kara, H. G. & Gürgen, F. (2016). 48-72 aylık çocukların davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2, (4), 1207- 1216.
- Faraone, S. V., & Mick, E. (2010). Molecular genetics of attention deficit hyperactivity disorder. *The Psychiatric clinics of North America*, 33(1), 159–180.
<https://doi.org/10.1016/j.psc.2009.12.004>
- Farrington, DP. (2001). Predicting adult official and self-reported violence. Pinard, GF. Pagani, L. (Ed.) *Clinical Assessment of Dangerousness: Empirical Contributions*. New York: Cambridge University Press; 66-88.
- Faught, E. L., Ekwaru, J. P., Gleddie, D., Storey, K. E., Asbridge, M., & Veugelers, P. J. (2017). The combined impact of diet, physical activity, sleep and screen time on academic achievement: A prospective study of elementary school students in Nova Scotia, Canada. *The International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 14, Article 29.
- Fidan, Y. T. (2011). *Bir Çocuk-Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğine Başvuran Çocuk ve Ergenlerin Ruhsal Belirtileri ve Risk Faktörlerinin Değerlendirilmesi*.

- Konuralp Medical Journal*, 3 (1), 1-8. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ktd/issue/10307/126450>
- Finkenauer, C., Engels, C. M. E. & Baumeister, R. F. (2005). Parenting behavior and adolescent behavioral and emotional problems: The role of self- control. *Journal of Behavioral Development*, 29, 58-69.
- Forness, S. R., & Knitzer, J. (1992). A new proposed definition and terminology to replace "serious emotional disturbance" in Individuals with Disabilities Education Act. *School Psychology Review*, 21(1), 12–20.
- Fredrickson, B. L. (2001). The role of positive emotions in positive psychology: The broaden-and-build theory of positive emotions. *American Psychologist*, 56(3), 218-226. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.3.218>
- Freud, S. (1949). *An outline of psychoanalysis*. W. W. Norton.
- Furman, L. (2005). What is attention-deficit hyperactivity disorder (ADHD)? *Journal of child neurology*, 20(12), 994-1002.
- Gadeyne E, Ghesquière P, Onghena P. Longitudinal relations between parenting and child adjustment in young children. *J Clin Child Adolesc Psychol*. 2004 Jun;33(2):347-58. doi: 10.1207/s15374424jccp3302_16. PMID: 15136199.
- Geçtan, E. (2012). *Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar (gözden geçirilmiş yirminci baskı)*. İstanbul: Metis Kitabevi.
- Gelgör, F. Z. (2016). *Anne, baba ve çocuk tarafından algılanan ebeveyn kabul-red ve kontrolünün çocuğun duygu düzenleme becerisi ile ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Gilliom, M., Shaw, D. S., Beck, J. E., Schonberg, M. A., & Lukon, J. L. (2002). Anger regulation in disadvantaged preschool boys: strategies, antecedents, and the

- development of self-control. *Developmental psychology*, 38(2), 222–235.
<https://doi.org/10.1037//0012-1649.38.2.222>
- Gini, G. (2006). Social Cognition and Moral Cognition in Bullying: What's Wrong? *Aggressive Behavior*, 32(6), 528–539. <https://doi.org/10.1002/ab.20153>
- Gomez, R., & Suhaimi, A. F. (2015). Malaysia Parent Ratings of the Parent–Parental Acceptance–Rejection Questionnaire: Invariance Across Ratings of Malay, Chinese, and Indian Children. *Cross-Cultural Research*, 49(1), 90-105. <https://doi.org/10.1177/1069397114548647>
- Goodman R (1997). The Strengths and Difficulties Questionnaire: A research note. *J Child Psychol Psychiatry* 38:581-586.
- Goodman R (2001) Psychometric properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 40,1337-1345.
- Gottman, J. M., Guralnick, M. J., Wilson, B., Swanson, C. C., & Murray, J. D. (1997). What should be the focus of emotion regulation in children? A nonlinear dynamic mathematical model of children's peer interaction in groups. *Development and psychopathology*, 9(2), 421–452. <https://doi.org/10.1017/s0954579497002113>
- Gökşen, E. (2019). *Okul öncesi dönemdeki çocukların duygu düzenleme becerileri ile mizaç özellikleri ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Gracia, E., & Musitu, G. (1997). Parental acceptance-rejection, child maltreatment and community social support. *International Journal of Child and Family Welfare*, 2, 232-246.
- Gracia, E., Lila, M. & Musitu, G. (2005). Rechazo parental y ajuste psicológico y social de los hijos. *Salud Ment*, 28 (2), 73-81.

- Graziano, P. A., Landis, T., Maharaj, A., Ros-Demarize, R., Hart, K. C., & Garcia, A. (2019). Differentiating Preschool Children with Conduct Problems and Callous-Unemotional Behaviors through Emotion Regulation and Executive Functioning. *Journal of clinical child and adolescent psychology: the official journal for the Society of Clinical Child and Adolescent Psychology, American Psychological Association, Division 53*, 1–13. Advance online publication. <https://doi.org/10.1080/15374416.2019.1666399>
- Grolnick, W. S., & Gurland, S. T. (2002). *Mothering: Retrospect and prospect*. In J. P. McHale & W. S. Grolnick (Eds.), *Retrospect and prospect in the psychological study of families* (p. 5–33). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Grolnick, W. S., Bridges, L. J., & Connell, J. P. (1996). Emotion regulation in two-year-olds: strategies and emotional expression in four contexts. *Child development, 67*(3), 928–941.
- Gross J. J. (1998b). Antecedent- and response-focused emotion regulation: divergent consequences for experience, expression, and physiology. *Journal of personality and social psychology, 74*(1), 224–237. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.74.1.224>
- Gross, J. J. (1998a). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology, 2*(3), 271–299. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.2.3.271>
- Gross, J. J. ve Thompson, R. A. (2007). Emotion Regulation: Conceptual Foundations. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation* (pp. 3-24). New York: The Guilford Press.
- Gross, J.J. (Ed). (2007). *Handbook of Emotion Regulation*. New York: A Division of Guilford Publications
- Gulay, H. (2011). Assessment of the Prosocial Behaviors of Young Children with Regard to Social Development, Social Skills, Parental Acceptance-Rejection and Peer Relationships. *Journal of Instructional Psychology, 38*, 164-172.

- Gustafsson, B. M., Proczkowska-Björklund, M., & Gustafsson, P. A. (2017). Emotional and behavioural problems in Swedish preschool children rated by preschool teachers with the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). *BMC pediatrics*, 17(1), 110. <https://doi.org/10.1186/s12887-017-0864-2>
- Gülay, H. (2011). Anne-Babaların Kabul Red Boyutlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 163-176. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gopsbad/issue/48559/616612>.
- Gülay-Ogelman, H., Önder, A. (2021). Emotional regulation strategies of 5–6-year-old children and their levels of resiliency, *Early Child Development and Care*, 191:2, 221-229, DOI: 10.1080/03004430.2019.1613650
- Gültekin-Akduman, G., Günindi, Y., Türkoğlu, D. (2015). Okul öncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleri ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 673-683.
- Güngör, A. A., (2016). Toplumsal ve Duygusal Gelişim. A. Ulusoy (Editör). *Eğitim Psikolojisi* (ss. 137-180). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güven, E. (2018). *Çocuklarda duygu düzenleme gücü bağlamında sistemik bir model önerisi* (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Şentürk, B., İncekaş, S. (2008). Güçler ve güçlükler anketinin (GGA) Türkçe uyarlamasının psikometrik özellikleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2), 65-74.
- Hamlett, T. (2007). *A content analysis of aggression in television programs for preschoolers*. Texas Woman's University, College Of Professional Education, Texas.
- Hanish, L. D., Eisenberg, N., Fabes, R. A., Spinrad, T. L., Ryan, P. ve Schmidt, S. (2004). The expression and regulation of negative emotions: Risk factors for young children's peer victimization. *Development and Psychopathology*, 16(02), 335-353.

- Hanks, C. E., McGuire, J. F., Lewin, A. B., Storch, E. A., & Murphy, T. K. (2016). Clinical Correlates and Mediators of Self-Concept in Youth with Chronic Tic Disorders. *Child psychiatry and human development*, 47(1), 64–74. <https://doi.org/10.1007/s10578-015-0544-0>
- Herndon, K. J., Bailey, C. S., Shewark, E. A., Denham, S. A. & Bassett, H. H. (2013). Preschoolers' Emotion Expression and Regulation: Relations with School Adjustment, *The Journal of Genetic Psychology*, 174:6, 642-663. DOI: 10.1080/00221325.2012.759525
- Hesapçioğlu, S. T., Ceylan, M. F., Erdoğan, B., Kandemir, G., Çöp, E., (2017). Okul öncesi çocuklarda duygusal ve davranışsal sorunlar annedeki hangi psikiyatrik belirtiler ile ilişkilidir? *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Science*. 30,6-14. DOI: 10.5350/DAJPN2017300101
- Huberty, T. J. (2012). Anxiety and depression in children and adolescents: assessment, intervention and prevention. New York, NY: Springer
- Hughes, M. M., Blom, M., Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2005). Bridging Parental Acceptance-Rejection Theory and Attachment Theory in the Preschool Strange Situation. *Ethos*, 33(3), 378–401. <https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.378>
- Hyson, M. (2004). The emotional development of young children building an emotion centered curriculum. Teachers College Press: New York.
- Izard, C. E., Woodburn, E. M., Finlon, K. J., Krauthamer-Ewing, E. S., Grossman, S. R., & Seidenfeld, A. (2011). Emotion Knowledge, Emotion Utilization, and Emotion Regulation. *Emotion Review*, 3(1), 44–52. <https://doi.org/10.1177/1754073910380972>
- Izquierdo-Sotorrió E, Holgado-Tello FP and Carrasco MÁ (2016). Incremental Validity and Informant Effect from a Multi-Method Perspective: Assessing Relations between

- Parental Acceptance and Children's Behavioral Problems. *Frontiers in Psychology*. 7:664. doi: 10.3389/fpsyg.2016.00664f
- İlgar, L., Akbaba, G. (2017). Beş ve Altı Yaş Çocuklarının Duygu Düzenlemelerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2017 (9), 491-520.
- İnce, S. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarının duygu düzenleme becerileri ile anne, baba ve öğretmenlerinin duygu sosyalleştirme davranışlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Jacobvitz, D., & Sroufe, L. A. (1987). The early caregiver-child relationship and attention deficit disorder with hyperactivity in kindergarten: A prospective study. *Child Development*, 58(6), 1496–1504. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1987.tb03862.x>
- Jameson, P. B., Gelfand, D. M., Kulcsar, E., & Teti, D. M. (1997). Mother-toddler interaction patterns associated with maternal depression. *Development and psychopathology*, 9(3), 537–550.
- Jeon, S. H., Lee, H. S. (2016). The Interaction Effect between Fathers' Parenting and Play Participation on Emotional Regulation of Preschoolers. *Korean Journal of Childcare and Education*. 12(5):115-136. <http://dx.doi.org/10.14698/jkcce.2016.12.05.115>
- Johnson, A. M., Hawes, D. J., Eisenberg, N., Kohlhoff, J., & Dudeney, J. (2017). Emotion socialization and child conduct problems: A comprehensive review and meta-analysis. *Clinical psychology review*, 54, 65–80. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.04.001>
- Johnston, C., & Mash, E. J. (2001). Families of children with Attention-Deficit/ Hyperactivity Disorder: Review and recommendations for future research. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 4(3), 183–207. <https://doi.org/10.1023/A:1017592030434>
- Jones, S., Eisenberg, N., Fabes, R., & MacKinnon, D. (2002). Parents' Reactions to Elementary School Children's Negative Emotions: Relations to Social and Emotional

- Functioning at School. *Merrill-Palmer Quarterly*, 48(2), 133-159. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/23093760>
- Josephs, I. E. (1994). Display rule behavior and understanding in preschool children. *Journal of Nonverbal Behavior*, 18(4), 301–326. <https://doi.org/10.1007/BF02172291>
- Jun Ah, H., Yoonjoo, C. & Jihyun, K. (2014). Effects of preschool children's gender, temperament, emotional regulation and maternal parenting stress on children's overt aggression and relational aggression. *Korean Journal of Human Ecology*, 23(4), 599-611. doi : 10.5934/kjhe.2014.23.4.599
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1996). Family and human development across cultures: A view from the other side. Manwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Kalkışım, K. (2019). *The relationship of children behavioral problems, parental burnout, emotion regulation strategies and mental health problems with each other*. (Master thesis). Bahçeşehir University Social Sciences Institute, İstanbul.
- Karasar, N. (2010). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kargı, E, Erkan, S. (2004). Okul öncesi dönem çocuklarının sorun davranışlarının incelenmesi (Ankara il örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (27), Retrieved from <https://dergipark.org.tr/pub/hunefd/issue/7811/102511>
- Karreman, A., Haas, S., Tuijl, C., Aken, M. A., & Deković, M. (2010). Relations among temperament, parenting and problem behavior in young children. *Infant behavior & development*, 33(1), 39–49. <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2009.10.008>
- Kauffman, J. M. & Landrum, T. J. (2015). *Duygusal ve davranışsal bozuklukları olan çocukların ve gençlerin özellikleri*. (Çev. Ed. S. Kaner). Ankara: Nobel (Eserin orijinali 2013’de yayımlanmıştır).

- Kavak, G. (2013). *Üniversite öğrencilerinde ebeveyn kabulü ile psikolojik uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kayahan, A. (2002). *Annelerin bağlanma stilleri ve çocukların algıladıkları kabul ve reddin çocuk ruh sağlığı ile ilişkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kayhan Aktürk, Ş. (2015). *Okul öncesi dönem çocuklarında duygu düzenleme becerileri ile akran ilişkilerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaytez, N. ve Durualp, E. (2016). Annelerin kabul-red düzeylerinin çocuğun mizacı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 58, 418-431.
- Keskiner, P. (2012). *The relationship between perceived parental acceptance and children's psychological adjustment in the context of parental power and prestige in a turkish youth sample* (Masters thesis). Boğaziçi University Educational Sciences. İstanbul.
- Keskiner, P. (2012). *The relationship between perceived parental acceptance and children's psychological adjustment in the context of parental power and prestige in a turkish youth sample*. (Master thesis). Boğaziçi University Educational Sciences. İstanbul.
- Kessler, R., McLaughlin, K., Green, J., Gruber, M., Sampson, N., Zaslavsky, A., . . . Williams, D. (2010). Childhood adversities and adult psychopathology in the WHO World Mental Health Surveys. *British Journal of Psychiatry*, 197(5), 378-385.
doi:10.1192/bjp.bp.110.080499
- Khaleque, A., & Rohner, R. P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural

- studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54–64. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x>
- Kılıç, K. M. (2020). Problem Davranışlar. D. Aslan (Ed.) *Erken Çocuklukta Sosyal Beceri Eğitimi* (ss. 193-213). Ankara: Pegem Akademi.
- Kırman, A. & Doğan, Ö. (2017). Anne-Baba Çocuk İlişkileri: Bir Meta-Sentez Çalışması. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4 (1), 28-40.
- Kırnaz, S. (2017). *Moxo d-cpt dehb testi çocuk versiyonunun dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğunda değerlendirme aracı olarak kullanılması*. (Yüksek lisans tezi). Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kim, E. (2005). Korean American Parental Control: Acceptance or Rejection? *Ethos*, 33(3), 347–366. <https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.347>
- Kim, E. (2013). Korean American Parental Depressive Symptoms and Children's Mental Health: The Mediating Role of Parental Acceptance–Rejection. *Journal of Pediatric Nursing*. 28, 37-47.
- Kim, E., Han, G., & McCubbin, M. A. (2007). Korean American maternal acceptance rejection, acculturation, and children's social competence. *Family & community health*, 30(2 Suppl), S33–S45. <https://doi.org/10.1097/01.FCH.0000264879.88687.32>
- Kim, J. ve Cicchetti, D. (2010). Longitudinal pathways linking child maltreatment, emotion regulation, peer relations, and psychopathology. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 51(6), 706-716.
- Klein, M. R., Moran, L., Cortes, R., Zalewski M., Ruberry E. J. (2018). Temperament, mothers' reactions to children's emotional experiences, and emotion understanding predicting adjustment in preschool children. 27(2), 351-365. <https://doi.org/10.1111/sode.12282>

- Konuk-Er, R. & Özdöner-Kurt, B. (2020). Erken çocukluk döneminin gelişim özellikleri ve erken çocuklukta dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu. A. Kurnaz & G. Şengün (Editörler). *Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu*. (ss. 75-102). Ankara: Pegem Akademi.
- Kopp, C. B. (1982). Antecedents of self-regulation: A developmental perspective. *Developmental Psychology*, 18(2), 199–214. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.18.2.199>
- Kopp, C. B. (1989). Regulation of distress and negative emotions: A developmental view. *Developmental Psychology*, 25(3), 343–354. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.25.3.343>
- Köksal, B. (2016). *Özel bir okulda okuyan 2-6 yaş arası çocukların saldırganlık düzeyleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Krysanski, V. L. (2003). A brief review of selective mutism literature. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*, 137(1), 29–40. <https://doi.org/10.1080/00223980309600597>
- Kurt, F. K. & Uyanık Balat, G. (2018). Anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların duygusal beceri düzeylerinin ve problem davranışlarının incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(14), 57-71.
- Kurt, K. F. (2015). *Anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların duygusal beceri düzeylerinin ve problem davranışlarının incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kutlu, F. (2020). Duygu düzenlemenin yaşam boyu gelişimsel süreci. Sosyal, G. C. & Arı, E. Ö. (Editörler), *Duygu düzenleme* (ss. 63-82). Ankara: Pegem

- Kuzucu, Y. (2011). The Changing Role of Fathers and its Impact on Child Development .
Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 4 (35) , 79-89 . Retrieved from
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tpdrd/issue/21455/229682>
- Kuzucu, Y. (2014). Küçükler için büyüklere çocuk ve ergen ruh sağlığı (Dördüncü baskı).
Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Lamb, M. E. (2000). The History of Research on Father Involvement: An Overview. *Marriage and Family Review*, 29, 23-42.
- Lamb, M. E., & Tamis-LeMonda, C. S. (2004). The Role of the Father: An Introduction. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (p. 1–31). John Wiley & Sons Inc.
- Lamb, M., Pleck, J., Chamov, E., & Levine, J. (1987). A biosocial perspective on paternal behavior and involvement. In J. Lancaster, J. Attman, A. Rossi, & L. Sherrod (Eds.), *Parenting across the life-span: Biosocial dimensions*. New York: Aldine de Gruyter
- Langevin, R., Hébert, M., & Cossette, L. (2015). Emotion regulation as a mediator of the relation between sexual abuse and behavior problems in preschoolers. *Child Abuse & Neglect*, 46, 16–26. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.02.001>
- Leahy, R.L., Tirch, D., & Napolitano, L.A. (2011). *Emotion Regulation in Psychotherapy A Practitioner's Guide*. New York: A Division of Guilford Publications
- Liew, J., Eisenberg, N., & Reiser, M. (2004). Preschoolers' effortful control and negative emotionality, immediate reactions to disappointment, and quality of social functioning. *Journal of Experimental Child Psychology*, 89(4), 298-319. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2004.06.004>
- Lila, M., & Gracia, E. (2005). Determinantes de la aceptación-rechazo parental. *Psicothema*, 17, 107-111.

- Lincoln, C. R., Russell, B. S., Donohue, E. B., & Racine, L. E. (2017). Mother-child interactions and preschoolers' emotion regulation outcomes: Nurturing autonomous emotion regulation. *Journal of Child and Family Studies, 26*(2), 559-573. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0561-z>
- Lissak G. (2018). Adverse physiological and psychological effects of screen time on children and adolescents: Literature review and case study. *Environmental research, 164*, 149–157. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2018.01.015>
- Loeber, R. (1990). Development and risk factors of juvenile antisocial behavior and delinquency. *Clinical Psychology Review, 10*(1), 1–41. [https://doi.org/10.1016/0272-7358\(90\)90105-J](https://doi.org/10.1016/0272-7358(90)90105-J)
- Macklem, G. L. (2008). Practitioner's guide to emotion regulation in school-aged children. Springer Science + Business Media.
- Mansfield, A. K., Dealy, J. A., & Keitner, G. I. (2013). Family functioning and income: Does low-income status impact family functioning? *The Family Journal, 21*(3), 297–305. <https://doi.org/10.1177/1066480713476836>
- Maughan, A., & Cicchetti, D. (2002). Impact of child maltreatment and interadult violence on children's emotion regulation abilities and socioemotional adjustment. *Child development, 73*(5), 1525–1542. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00488>
- McGrath, J., McLaughlin, K., Saha, S., Aguilar-Gaxiola, S., Al-Hamzawi, A., Alonso, J., ... Kessler, R. (2017). The association between childhood adversities and subsequent first onset of psychotic experiences: A cross-national analysis of 23 998 respondents from 17 countries. *Psychological Medicine, 47*(7), 1230-1245. [doi:10.1017/S0033291716003263](https://doi.org/10.1017/S0033291716003263)
- McLaughlin, K., Koenen, K., Bromet, E., Karam, E., Liu, H., Petukhova, M., . . . Kessler, R. (2017). Childhood adversities and post-traumatic stress disorder: Evidence for stress

- sensitisation in the World Mental Health Surveys. *British Journal of Psychiatry*, 211(5), 280-288. doi:10.1192/bjp.bp.116.197640
- Mehmetoğlu Yontar, B. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin bireysel değerleri ile okul öncesi çocuklarının duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Meng, K., Yuan, Y., Liang, J., Wang, L., Shen, J., & Wang, Y. (2020). Effects of parental empathy and emotion regulation on social competence and emotional/behavioral problems of school-age children. *Pediatric investigation*, 4(2), 91–98.
<https://doi.org/10.1002/ped4.12197>
- Meriç, D. (2020). *The mediator role of emotion regulation on the relationship between temperament and problem behaviors* (Master thesis). Boğaziçi University Educational Sciences. İstanbul.
- Metin, İ. (2010). *The Effects of Dispositional Anger, Effortful Control and Maternal Responsiveness on Turkish Preschoolers' Emotion Regulation*. (Master thesis). Koç University Social Sciences. İstanbul.
- Mills, H. & McCarroll E. (2012). Ramifications associated with child abuse. *Advances in Applied Sociology*. 2(4). 274-279. <http://dx.doi.org/10.4236/aasoci.2012.24036>
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S., & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16, 361-388. doi:10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x
- Mullin, B. C. & Hinshaw, S. P. (2007). Emotion regulation and externalizing disorders in children and adolescents. J. J. Gross (Ed.) *Handbook Of Emotion Regulation*. ss. 523-542, New York: The Guilford Press.

- Myers, H.F., Newcomb, M.D., Richardson, M.A. & Alvy, K. T. Parental and family risk factors for substance use in inner-city African-American children and adolescents. *J Psychopathol Behav Assess* 19, 109–131 (1997). <https://doi.org/10.1007/BF02229038>
- Nabıkoğlu, B. (2019). *Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin benlik saygısı ve akılcı olmayan inançları ile çocuğunu kabul – reddetme algıları arasındaki ilişki* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Nakış Yıldırım, B. ve Tüfekci, A. (2021). Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin çocuğu kabul red durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 11(1), 159-183. DOI: 10.18039/ajesi.731961
- Nakış-Yıldırım, B. (2019). *Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin kabul red durumları ile çocukların mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- National Institutes of Health (NIH). (2012). Attention Deficit and Hyperactivity Disorder. *U.S. Department of Health and Human Services*, 12-357. Retrieved from <https://www.nimh.nih.gov/health/publications/attention-deficit-hyperactivity-disorder-adhd-the-basics/index.shtml>
- Ogelman- Gülay, H. & Uçar- Çabuk, F. (2013). 5 Yaş Çocuklarının Sosyal Konumlarının Anne Babalarının Kabul Red Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (18), 23-45.
- Omrak, C. (2019). *Okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma örüntüleri ve duygu düzenleme becerilerinin teknoloji kullanımıyla ilişkisi*. (Yüksek lisans tezi) Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Orta, I. M., Corapci, F., Yagmurlu, B., & Aksan, N. (2013). The mediational role of effortful control and emotional dysregulation in the link between maternal responsiveness and

- Turkish preschoolers' social competency and externalizing symptoms. *Infant and Child Development*, 22(5), 459–479. <https://doi.org/10.1002/icd.1806>
- Önder, A. & Gülay, H. (2007). Annelerin Kabul Red Düzeyi ile Çocuklarının Empati Becerisi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22 (2), 23-30.
- Özdemir, R. (2019). *3-6 yaş arası çocukların duygu düzenlemesi, anksiyete düzeyleri ve tercih ettikleri oyun davranışlarının incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi) Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Öztürk Can, H., & Aksel E. Ş., (2017). Ebeveyn kabulü/reddi ile ebeveyn uygulamaları ilişkisi ve etkileyen faktörler. *Humanities Sciences*, 12(1):35-51.
- Özyürek, A. & Şahin, F. (2005). 5 ve 6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 19-34. Retrieved from <http://www.gefad.gazi.edu.tr/tr/pub/issue/6756/90845>
- Packman, A., Code, C. & Onslow, M. (2006). On the cause of stuttering: Integrating theory with brain and behavioral research. *Journal of Neurolinguistics* 20(5):353-362. doi: 10.1016/j.jneuroling.2006.11.001
- Parker, J. G., & Asher, S. R. (1987). Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk? *Psychological Bulletin*, 102(3), 357–389. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.102.3.357>
- Parrott, W. G., & Smith, R. H. (1993). Distinguishing the experiences of envy and jealousy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(6), 906–920. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.64.6.906>
- Parsak, B. & Kuzucu, Y. (2020). Ebeveyn Tutumları ile Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Saldırganlık arasındaki ilişkide Çocukların Empati ve Sosyal Becerilerinin Rolü. *Humanistic Perspective*, 2 (3), 347-374. DOI: 10.47793/hp.778702

- Pektaş, E. (2015). *Üniversite öğrencilerinin algıladıkları ebeveyn kabul-reddi ile depresyon ve sürekli kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rolü* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Pektaş, İ. ve Özgür, G. (2005), İlköğretim Öğrencilerinin Anneleri ile İlişkilerini Algılayışları ve Bu İlişkiyi Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi, Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 21 (2), 13-27.
- Peleg, O., Halaby, E. & Whaby, E. (2006). The relationship of maternal separation anxiety and differentiation of self to children's separation anxiety and adjustment to kindergarten: A study in Druze families. *Anxiety Disorders*, 20, 973-995.
- Philippot, P. & Feldman, R.S. (Ed). (2004). *The Regulation of Emotion*. New Jersey: Lawrenceerlbaum Associates, Publishers.
- Pırtık, Ş. (2013). *Boşanmış ve tam aileden gelen okul öncesi çocukların sosyal beceri ve akran tepkilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Piaget, J. & Inhelder, B. (1969) *The Psychology of the Child*. Basic Books, New York.
- Pieng, P. & Okamoto, Y. (2019). Promoting young children's understanding of the situations and prosocial responses related to jealousy. *Early Childhood Education Journal*, 47(5), 571–584. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-00953-5>
- Pinugu, JN. J. (2012). The effects of perceived parental behavior on adolescent emotional regulation. *The Assessment Handbook*, 8, 1 – 15.
- Pleck, J. H. (2010). Paternal involvement: Revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (p. 58–93). John Wiley & Sons Inc.

- Polat, A. S. (1988). Parental acceptance-rejection (Unpublished Master's Thesis). Boğaziçi University, İstanbul.
- Putnick, D. L., Bornstein, M. H., Lansford, J. E., Chang, L., Deater-Deckard, K., Di Giunta, ... Bombi, A. S. (2018). Parental acceptance-rejection and child prosocial behavior: Developmental transactions across the transition to adolescence in nine countries, mothers and fathers, and girls and boys. *Developmental psychology*, 54(10), 1881–1890. <https://doi.org/10.1037/dev0000565>
- Raver, C. C. (2004). Placing emotional self-regulation in sociocultural and socioeconomic contexts. *Child Development*, 75(2), 346-353.
- Rohner R.P. & Ali, S. (2016) Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ). In: Zeigler-Hill V., Shackelford T.K. (eds) *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-24612-3_56
- Rohner, E. C., Chaille, C., & Rohner, R. P. (1980). Perceived parental acceptance-rejection and the development of children's locus of control. *The Journal of psychology*, 104(1), 83–86.
- Rohner, R. P. (1975). *They love me, they love me not: a worldwide study of the effects of parental acceptance and rejection*. New Haven, CT: HRAF Press.
- Demoulin, D.F. (1999). A Personalized Development Of Self-Concept For Beginning Readers. *Journal Of Education*, 120 (1),14-16
- Rohner, R. P. (1994). Patterns of parenting: The warmth dimension in cross-cultural perspective. In W. J. Lonner & Malpass (Eds.), *Psychology and Culture* (pp.113-120). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon, Inc.
- Rohner, R. P. (1998). Father love and child development: History and current evidence. *Current Directions in Psychological Science*, 7(5), 157-161. <https://doi.org/10.1111/1467-8721.ep10836851>

- Rohner, R. P. (2004). The Parental "Acceptance-Rejection Syndrome": Universal Correlates of Perceived Rejection. *American Psychologist*, *59*(8), 830–840.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.59.8.830>
- Rohner, R. P. (2005). Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ): Test manual. In R. P. Rohner & A. Khaleque (Eds.), *Handbook for the study of parental acceptance and rejection* (4th ed., pp. 43–106). Storrs: Rohner Research Publications.
- Rohner, R. P. (2005a). Glossary of significant concepts in parental acceptance –rejection theory (PARTheory). Retrieved from: www.csiar.uconn.edu.
- Rohner, R. P. (2015). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (ipartheory), methods, evidence, and implications. Retrieved from <https://csiar.uconn.edu/>
- Rohner, R. P. (2019). Introduction to interpersonal acceptance-rejection theory (ipartheory). Retrieved from; <https://csiar.uconn.edu/wp-content/uploads/sites/494/2019/12/Introduction-to-IPARTheory-for-web.pdf>
- Rohner, R. P. ve Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross Cultural Research*, *36*(1), 16-47
- Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, *36*(1), 16–47. <https://doi.org/10.1177/106939710203600102>
- Rohner, R. P., & Khaleque, A. (2002). Parental Acceptance-Rejection and Life-Span Development: A Universalist Perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, *6*(1). 1-10. <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1055>
- Rohner, R. P., & Khaleque, A. (2010). Testing central postulates of parental acceptance-rejection theory (PARTheory): A meta-analysis of cross-cultural studies. *Journal of*

Family Theory and Review, 3, 73-87. <https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00040.x>

- Rohner, R. P., Khaleque, A. & Cournoyer, D.E. (2012). Introduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications. Retrieved from: https://craigbarlow.co.uk/_webedit/uploaded-files/All%20Files/Risk/INTRODUCTION-TO-PARENTAL-ACCEPTANCE-3-27-12.pdf
- Rohner, R. P., Khaleque, A., & Cournoyer, D. E. (2005). Parental Acceptance-Rejection: Theory, Methods, Cross-Cultural Evidence, and Implications. *Ethos*, 33(3), 299–334. <https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.299>
- Rohner, R. P., Khaleque, A., Riaz, M. N., Khan, U., Sadeque, S., & Laukkala, H. (2005). Agreement between Children's and Mothers' Perceptions of Maternal Acceptance and Rejection: A Comparative Study in Finland and Pakistan. *Ethos*, 33(3), 367–377. <https://doi.org/10.1525/eth.2005.33.3.367>
- Rohner, R. P., Saavedra, J. M. & Granum, E. O. (1978). Development and validation of the parental acceptance and rejection questionnaire: Test manual. JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology (Manuscript 1635), 8, 7-8.
- Rohner, R. & Rohner, E. (1981). Parental Acceptance-Rejection and Parental Control: Cross-Cultural Codes. *Ethnology*, 20(3), 245-260. doi:10.2307/3773230
- Rohner, R.P. (2005). Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (PARQ): Test manual. In R. P. Rohner & A. Khaleque (Eds.), Handbook for the study of parental acceptance and rejection (4th ed., pp. 43-106). Storrs, CT: Rohner Research Publications.
- Romanchych, E. L. (2014). *Young children's aggression: links between emotion regulation, mother-child shared affect, parenting practices and parenting support*. (Master thesis). University of Windsor, Windsor, Ontario, Canada.

- Romero-López, M., Pichardo, M. C., Ingoglia, S., & Justicia, F. (2018). The role of executive function in social competence and behavioral problems in the last year of preschool. *Anales de Psicología*, *34*(3), 490–499.
<https://doi.org/10.6018/analesps.34.3.307391>
- Roseth, C. J., Pellegrini, A. D., Bohn, C. M., Van Ryzin, M., & Vance, N. (2007). Preschoolers' aggression, affiliation, and social dominance relationships: An observational, longitudinal study. *Journal of School Psychology*, *45*(5), 479–497. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2007.02.008>
- Rothbart, M. K. & Sheese, B. E. (2007). Temperament and Emotion Regulation. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation* (pp. 331-351). New York: The Guilford Press.
- Ruffman, T., Perner, J. & Parkin, L. (1999). How parenting style affects false belief understanding. *Social Development*, *8*, 395-411.
- Rutherford, H. J. V., Wallace, N. S., Laurent, H. K. & Mayes, L. C. (2015). Emotion regulation in parenthood. *Developmental Review*, *36*, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2014.12.008>
- Rydell, A., Berlin, L. & Bohlin, G. (2003). Emotionality, emotion regulation, and adaptation among 5- to 8-year-old children. *Emotion*, *3*(1), 30-47.
- Saarni, C. (1984). An observational study of children's attempts to monitor their expressive behavior. *Child Development*, *55*(4), 1504–1513. <https://doi.org/10.2307/1130020>
- Sala, M. N., Pons, F., & Molina, P. (2014). Emotion regulation strategies in preschool children. *The British journal of developmental psychology*, *32*(4), 440–453.
<https://doi.org/10.1111/bjdp.12055>
- Saraiya, T. & Walsh, K. (2015). A review of laboratory-based emotion regulation tasks. Bryant, M. L. (Ed.), *Handbook on emotion regulation processes, cognitive effects and*

- social consequences* (ss. 1-37). New York: Nova Science Publishers. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/296885174_A_review_of_laboratory-based_emotion_regulation_tasks
- Saygılı, S. (2004). Çocuklarda davranış bozuklukları. İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- Schwartz, D., Dodge, K. A., Pettit, G. S., Bates, J. E., & The Conduct Problems Prevention Research Group. (2000). Friendship as a moderating factor in the pathway between early harsh home environment and later victimization in the peer group. *Developmental Psychology*, *36*(5), 646–662. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.36.5.646>
- Semerci, B. & Turgay, A. (2010). Bebeklikten Erişkinliğe Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Seven, S. (2019). Çocuk Ruh Sağlığı (*Gözden geçirilmiş altıncı baskı*). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Shields, A., & Cicchetti, D. (1997). Emotion regulation among school-age children: The development and validation of a new criterion Q-sort scale. *Developmental Psychology*, *33*(6), 906–916. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.33.6.906>
- Shipman, K. L., Schneider, R., Fitzgerald, M. M., Sims, C., Swisher, L., & Edwards, A. (2007). Maternal emotion socialization in maltreating and non-maltreating families: Implications for children's emotion regulation. *Social Development*, *16*, 268–285. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00384.x>
- Short, M. A., Blunden, S., Rigney, G., Matricciani, L., Coussens, S., M Reynolds, C., & Galland, B. (2018). Cognition and objectively measured sleep duration in children: a systematic review and meta-analysis. *Sleep health*, *4*(3), 292–300. <https://doi.org/10.1016/j.sleh.2018.02.004>

- Shrader, W. K., & Leventhal, T. (1968). Birth order of children and parental report of problems. *Child development*, 39(4), 1165–1175.
- Shulman, B. H., & Mosak, H. H. (1977). Birth order and ordinal position: Two Adlerian views. *Journal of Individual Psychology*, 33(1), 114–121.
- Shulman, S., & Collins, W. (Eds.). (1993). *Father adolescent relationships*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Sosyal, N. (2019). *The mediator role of emotion regulation difficulties in the relationship between parental acceptance-rejection and test anxiety* (Master's thesis). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Southam-Gerow, M. A., & Kendall, P. C. (2002). Emotion regulation and understanding: implications for child psychopathology and therapy. *Clinical psychology review*, 22(2), 189–222. [https://doi.org/10.1016/s0272-7358\(01\)00087-3](https://doi.org/10.1016/s0272-7358(01)00087-3)
- Speidel, R., Valentino, K., McDonnell, C. G., Cummings, E. M., & Fondren, K. (2019). Maternal sensitive guidance during reminiscing in the context of child maltreatment: Implications for child self-regulatory processes. *Developmental Psychology*, 55(1), 110–122. <https://doi.org/10.1037/dev0000623>
- Sroufe, L. A., & Waters, E. (1977). Attachment as an organizational construct. *Child Development*, 48(4), 1184–1199. <https://doi.org/10.2307/1128475>
- Stogdill, R. M. (1937). Survey of experiments on children's attitudes towards parents: 1894-1936. *The Pedagogical Seminary and Journal of Genetic Psychology*, 51, 293–303. <https://doi.org/10.1080/08856559.1937.10532504>
- Stores, G. (2001). *A clinical guide to sleep disorders in children and adolescents*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511544309>

- Sullivan, M. W., Carmody, D. P., & Lewis, M. (2010). How neglect and punitiveness influence emotion knowledge. *Human Development and Child Psychiatry, 41*, 285-298.
- Sunar, D., & Fişek, G. O. (2005). Contemporary Turkish families. In J. P. Roopnarine & U. P. Gielen (Eds.) *Families in global perspective* (pp. 169-183). Boston: Allyn & Bacon.
- Şahin, G. (2015). *Okul öncesi çocukların yürütücü işlevlerinin ve duyu düzenleme becerilerinin bağlanma örüntüleri açısından incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şahin, K. (2019). *Okul öncesi dönem çocukların duyu düzenleme becerileri ile davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, N. H. (2020). Duygularımız ve düzenlemesi. Sosyal, G. C. & Arı, E. Ö. (Editörler), *Duyu düzenleme* (ss. 3-20). Ankara: Pegem
- Ştefan, C. A. & Avram, A. (2018) The multifaceted role of attachment during preschool: moderator of its indirect effect on empathy through emotion regulation, *Early Child Development and Care, 188*:1, 62-76.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1246447>
- Tamar, M. & Özbaran, B. (2004). Çocuk ve ergenlerde depresyon. *J Clin Psy. 7*(2), 84-92.
- Tan, M. E., Aksu, G. G. ve Toros, F. (2020). Tik bozukluğu olan çocukların sosyal fobi, benlik saygısı, anksiyete ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi. *Turk J Child Adolesc Ment Health, 27*(3), 140-146.
<https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2020.58077>
- Tarkoçin, S. & Tuzcuoğlu, N. (2014). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurma düzeyleri ve davranış

- sorunları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar*, 2, (8), 339-354.
- Taşın Yeter, S. (2010). *5-6 yaş grubu çocuklarda karşılaşılan davranış problemlerinin ve annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- TDK (1998). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Basımevi
- Tekin, M. (2019). *Ebeveyn kabul reddi ile aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tepeli, K. ve Yılmaz, E. (2013). Social Problem-Solving Skills of Children in Terms of Maternal Acceptance-Rejection Levels, *David Publishing*, 3(8), 581-592.
- Tepeli, K., Yılmaz, E. ve Kuyucu, Y. (2014). Studying emotion recognition skills of 5-6 year old children in terms of maternal acceptance/rejection levels, *Contemporary Perspectives and Research on Early Childhood Education*, (Edt. M. Yaşar, Ö. Özgün ve J. Galbraith), Newcastle, UK; Cambridge Scholar Publishing.
- Tepeli, K., Yılmaz, E., & Kuyucu, Y. (2014). Maternal acceptance/rejection levels and the emotion recognition skills of 5- to 6-year-old children. In M. Yaşar, Ö. Özgün, & J. Galbraith (Eds.), *Contemporary Perspectives and Research on Early Childhood Education*. Newcastle, UK: Cambridge Scholar Publishing.
- Tezel Şahin, F. & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18 (1), 39-48. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48458/613785>
- Thompson R. A. (1994). Emotion regulation: a theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 25-52.

- Thompson, R. A. & Meyer, S. (2007). Socialization of Emotion Regulation in the Family. J. J. Gross (Ed.), *Handbook of Emotion Regulation* (pp. 249-269). New York: The Guilford Press.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. In N. A. Fox (Ed.), *The development of emotion regulation: Biological and behavioral considerations. Monographs of the Society for Research in Child Development, 59*, pp. 25-52.
- Thompson, R. A. (2001). Infancy and Childhood: Emotional Development. *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, 7382-7387, DOI: 10.1016/B0-08-043076-7/01707-1
- Thompson, R. A., & Lagattuta, K. H. (2006). Feeling and Understanding: Early Emotional Development. In K. McCartney & D. Phillips (Eds.), *Blackwell handbooks of developmental psychology. Blackwell handbook of early childhood development* (pp. 317–337). Blackwell Publishing. <https://doi.org/10.1002/9780470757703.ch16>
- Timmis, M. A. (1989). *Attention deficit hyperactivity disorder in preschool children: cognitive, behavioral, temperamental, developmental, and parental correlates*. (Doctoral dissertation). Submitted to the Graduate School of Wayne State University
- Turan Güven, T. (2018). *48-60 aylık çocukların sosyal becerilerinin ve problem davranışlarının ebeveynleri tarafından değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tuzcuoğlu, Necla. (2004). “Bir Aile Olmak, Anne-Baba Olmanın Altın Kuralları”. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Uçar-Çabuk, F. (2013). *5 yaş çocuklarının sosyal konumlarının anne babalarının kabul red düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- Ummanel, A. (2007). *Okul öncesi çocuklarda akran kabulünün çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ural O., Güven, G., Efe-Azkeskin, K., Sezer, T., Yılmaz, E., Akşin, E., Bayındır D. (2014). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin kabul-red düzeyleri ile sosyal davranış denetimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(14), 456-471.
- Ural, O, Güven, G, Sezer, T, Azkeskin, K, Yılmaz, E. (2015). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Bağlanma Biçimleri ile Sosyal Yetkinlik ve Duygu Düzenleme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Hacettepe *University Faculty of Health Sciences Journal*, Uluslararası Katılımlı 3. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongre Kitabı.
- Ünal Yarar, G. (2019). *Investigating the links between children's pretend play and emotion regulation in a Turkish clinical sample* (Master thesis) İstanbul Bilgi University Social Science Enstitue, İstanbul.
- Ünlü, N. (2020). *Ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki 36-69 ay aralığında olan çocukların davranış problemlerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ünver, G. B. (2015). Bedensel ve devinsel gelişim. (*Gözden geçirilmiş sekizinci baskı*). A. Ulusoy (editör). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. (ss. 19-41). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Varlı, B. (2020). *Okul öncesi dönemde ebeveyn tutumu ve davranış problemleri arasındaki ilişkide öz-düzenlemenin aracı rolü*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Villodas, M. T., McBurnett, K., Kaiser, N., Rooney, M., & Pfiffner, L. J. (2014). Additive effects of parent adherence on social and behavioral outcomes of a collaborative

- school–home behavioral intervention for ADHD. *Child Psychiatry and Human Development*, 45(3), 348–360. <https://doi.org/10.1007/s10578-013-0405-7>
- Volling, B. L., McElwain, N. L., & Miller, A. L. (2002). Emotion regulation in context: The jealousy complex between young siblings and its relations with child and family characteristics. *Child Development*, 73(2), 581–600. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00425>
- Walayat, S., & Butt, M. (2017). Parental Acceptance-Rejection, Childhood Trauma, Emotion Regulation, and Psychological Adjustment as the Risk Factors of Psychopathic Tendencies in Adolescents of Pakistan. *International journal of business and social research*, 7, 09-24.
- Weingarden, H., Scahill, L., Hoepfner, S., Peterson, A. L., Woods, D. W., Walkup, J. T., Piacentini, J., & Wilhelm, S. (2018). Self-esteem in adults with Tourette syndrome and chronic tic disorders: The roles of tic severity, treatment, and comorbidity. *Comprehensive psychiatry*, 84, 95–100. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2018.04.008>
- World Health Organization (2018). Maternal and child mental health. Retrieved from https://www.who.int/mental_health/maternal-child/en/
- World Health Organization, (2019). *Guidelines on physical activity, sedentary behaviour and sleep for children under 5 years of age*. Retrieved from <https://apps.who.int/iris/handle/10665/311664>
- Yagmurlu, B. & Altan, O. (2010). Maternal socialization and child temperament as predictors of emotion regulation in Turkish preschoolers. *Infant and Child Development*, 19, 275–296. <https://doi.org/10.1002/icd.646>

- Yaman, B. (2018). *Ebeveyn tutumlarının çocukların mizaç özellikleri ve duygu düzenleme becerileri üzerindeki rolü*. (Yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime Devam Eden Öğrencilerin Anne-Çocuk İlişkisini Kabul ve Reddedici Algılama Düzeyinin Annenin Evlilik Doyumu ve Evlilik Uyumu Düzeyiyle İlişkisi* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuğunuzun ilk altı yılı (Gözden geçirilmiş ikinci baskı)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2004). *Çocuk Psikolojisi. (Gözden geçirilmiş yirmi altıncı basım)*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2011). Yaygın anne baba tutumları. N. T. Catic (Ed.) *Çocuk ve Ergen Eğitiminde Anne-Baba Tutumları*. İstanbul: Timaş Yayınları
- Yazdkhasti, F., & Harizuka, S. (2006). The Effects of Temperament and Perceived Maternal Rejection on Childhood Anxiety and Behaviour Problems. *International Small Business Journal*, 27(1), 31–47. <https://doi.org/10.1177/0266242699172002>
- Yazgan Y & Bulut G. (2016). Tik Bozuklukları. Akay A & Ercan E, (editörler). *Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları*. (311-324). Ankara: Türk Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Derneği Yayınları
- Yazgan, Y. (2013). *Hiperaktif çocuk okulda. (Üçüncü baskı)*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Yeğen, T. (2019). *Okul öncesi dönemde çocukların akran ilişkileri, duygusal ve davranışsal problemleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.
- Yener, N. (2005). *Çocukların algıladıkları ebeveyn kabul veya reddinin okul başarısı ve okul uyumu ile ilişkisi. (Doktora tezi)* Ege Üniversitesi, İzmir.

- Yeşildaş, F. B. (2018). *Okul öncesi çocuklarda kaygının ebeveyn-çocuk ilişkisine yönelik değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi) Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, N. B. (2019). *Okul öncesi dönem çocuğu olan annelerin kabul red durumları ile çocukların mizaç özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Yıldırım-Ekmekçi, A. (2008). *Congruence of parent and child perceptions of parental acceptance-rejection*. (Master thesis). Boğaziçi University Educational Sciences, İstanbul.
- Yılmaz, H. (2020). *Okul öncesi duyu düzenleme ölçeği'nin geliştirilmesi ve annelerin duyu düzenleme güçlüklerinin çocukların duyu düzenleme becerilerini yordayıcılığı*. (Doktora tezi) Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yoldaş, C. (2020). *Okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri ve ebeveynlerinin yaşam pozisyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (1983). *Çocuk Ruh Sağlığı*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yuvacı, M. (2019). *Baba katılımı ile okul öncesi dönem çocuklarının sosyal yetkinlik ve davranış problemleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- Zarkowska, E. & Clement, J. (1994). *Problem behaviour and people with severe learning disabilities: The star approach*. New York: Chapman Hall.
- Zeman, J., Shipman, K. & Suveg, C. (2002). *Anger and sadness regulation: Predictions to internalizing and externalizing symptoms in children*. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 31(3), 393-398.

EKLER

Ek 1: Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği- Anne/Baba form (örnek maddeler)

Parent PARQ (Short Form)

2

		BENİM İÇİN DOĞRU		BENİM İÇİN DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Hemen Her zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Çocuğum hakkında güzel şeyler söylerim.	☐	☐	☐	☐
2.	Çocuğuma ilgi göstermem.	☐	☐	☐	☐
3.	Çocuğumun bana güvenmesini sağlarım.	☐	☐	☐	☐
4.	Haketmediği zamanlarda bile çocuğuma vururum.	☐	☐	☐	☐
5.	Çocuğumu büyük bir baş belası olarak görürüm.	☐	☐	☐	☐
6.	Kızdığım zaman çocuğumu cezalandırırım.	☐	☐	☐	☐
7.	Çocuğumun sorularını cevaplayamayacak kadar çok meşgulümdür.	☐	☐	☐	☐
8.	Çocuğumdan hoşlanmıyorum.	☐	☐	☐	☐
9.	Çocuğumun ne yaptığıyla gerçekten ilgiliyimdir.	☐	☐	☐	☐
10.	Çocuğuma bir sürü kırıcı sözler söylerim.	☐	☐	☐	☐

Ek 2: Duygu Düzenleme  leği ( rnek maddeler)

DUYGU DÜZENLEME ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki listede bir çocuğun duygusal durumu ile ilgili çeşitli ifadeler yer almaktadır. Verilen numaralandırma sistemini kullanarak, aşağıdaki davranışları  ğrencinizde ne sıklıkla g zlemlediğinizi lütfen işaretleyiniz:

Bu davranışı:

(1) HİÇBİR ZAMAN / NADİREN

(2) BAZEN

(3) SIK SIK

(4) NERDEYSE HER ZAMAN gözlemliyorum.

	HİÇBİR ZAMAN /NADİREN	BAZEN	SIK SIK	NERDEYSE HER ZAMAN
1. Neşeli bir çocuktur.	1	2	3	4
2. Duygu hali çok değişkendir (ocuğun duygu durumunu tahmin etmek zordur çünkü neşeli ve mutluysen kolayca �zg�nleşebilir).	1	2	3	4
3. Yetişkinlerin arkadaşça ya da sıradan (nötr) yaklaşımlarına olumlu karşılık verir.	1	2	3	4
4. Bir faaliyetten diğerine kolayca geçer; kızıp sinirlenmez, endişelenmez (kaygılanmaz), sıkıntı duymaz veya aşırı derecede heyecanlanmaz.	1	2	3	4
5. �z�nt�s�n� veya sıkıntısını kolayca atlatabilir (�rneğin, canını sıkan bir olay sonrasında uzun süre surat asmaz, endişeli veya özgün durmaz).	1	2	3	4
6. Kolaylıkla hayal kırıklığına uğrayıp sinirlenir (huysuzlaşır, öfkelenir).	1	2	3	4
7. Yaşıtlarının arkadaşça ya da sıradan (nötr) yaklaşımlarına olumlu karşılık verir.	1	2	3	4
8. Öfke patlamalarına, huysuzluk nöbetlerine eğilimlidir.	1	2	3	4
9. Hoşuna giden bir Şeye ulaşmak için bekleyebilir. (�rneğin, Çeker almak icin sırasını beklemesi gerektiğinde keyfi kaçmaz veya heyecanını kontrol edebilir).	1	2	3	4

Ek 3: Güçler ve Güçlükler Anketi – Öğretmen formu (örnek maddeler)**GÜÇLER VE GÜÇLÜKLER ANKETİ (SDQ-Tur)**

Ö 4-17

Her cümle için, Doğru Değil, Kısmen Doğru, Tamamen Doğru kutularından birini işaretleyiniz. Kesinlikle emin olamasanız ya da size anlamsız görünse de elinizden geldiğince tüm cümleleri yanıtlamanız bize yardımcı olacaktır. Lütfen yanıtlarınızı öğrencinin son 6 ay içindeki davranışlarını göz önüne alarak veriniz.

Öğrencinin Adı: .....

Kız / Erkek

Doğum Tarihi: .....

	Doğru Değil	Kısmen Doğru	Kesinlikle Doğru
Diğer insanların duygularını önemser.	☐	☐	☐
Huzursuz, aşırı hareketli, uzun süre kıpırdamadan duramaz.	☐	☐	☐
Sıkça baş ağrısı, karın ağrısı ve bulantıdan yakınıdır.	☐	☐	☐
Diğer çocuklarla kolayca paylaşır. (yiyecek, oyuncak, kalem v.s.)	☐	☐	☐
Sıkça öfke nöbetleri olur yada aşırı sinirlidir.	☐	☐	☐
Daha çok tek başınadır, yalnız oynama eğilimindedir.	☐	☐	☐
Genellikle söz dinler, erişkinlerin isteklerini yapar.	☐	☐	☐
Birçok kaygısı vardır. Sıkça endişeli görünür.	☐	☐	☐
Eğer birisi incinmiş, morali bozulmuş yada kendini kötü hissediyor ise ona yardımcı olur.	☐	☐	☐
Sürekli elleri ayakları kıpır kıpırdır yada oturduğu yerde kıpırdanıp durur.	☐	☐	☐
En az bir yakın arkadaşı vardır.	☐	☐	☐
Sıkça diğer çocuklarla kavga eder yada onlarla alay eder.	☐	☐	☐
Sıkça mutsuz, kederli yada ağlamaklıdır.	☐	☐	☐
Genellikle diğer çocuklar tarafından sevilir.	☐	☐	☐
Dikkati kolayca dağılır. Yoğunlaşmakta güçlük çeker.	☐	☐	☐
Yeni ortamlarda gergin yada huysuzdur. Kendine güvenini kolayca kaybeder.	☐	☐	☐

Ek 4: Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli ebeveynler,
Araştırmanın güvenilirliği açısından soruların içtenlikle ve eksiksiz cevaplandırılması önem arz etmektedir. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Serenay Karaduman
Yüksek Lisans Öğrencisi
Okul Öncesi Öğretmeni

1. **Çocuğunuzun cinsiyeti:** Kız ( ) Erkek ( )
2. **Çocuğunuzun yaşı:** 36-48 ay( ) 49-60 ay( ) 61- 72 ay( ) 72 ay üstü ( )
3. **Kaç çocuğunuz var:** 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ve üstü ( )
4. **Kaçıncı çocuğunuz:** İlk ( ) İkinci ( ) Üçüncü ( ) Diğer ( )
5. **Planlı bir gebelik mi:** Evet ( ) Hayır ( )
6. **Ekonomik Durum:** 1000-2500 ( ) 2500-3500 ( ) 3500-4500 ( ) 5000 ve üzeri ( )

	Anne	Baba
7. Yaş:	(.....)	(.....)
8. Eğitim Durumu:	☐ Yüksek Lisans ☐ Üniversite ☐ Önlisans ☐ Lise ☐ Ortaokul ☐ İlkokul	☐ Yüksek Lisans ☐ Üniversite ☐ Önlisans ☐ Lise ☐ Ortaokul ☐ İlkokul
9. Çalışma durumu:	☐ Evet ☐ Hayır	☐ Evet ☐ Hayır
10. Meslek:	(.....)	(.....)

11. **Aile bütünlüğü:**
- Anne baba birlikte yaşıyor
 Anne baba ayrı yaşıyor
 Anne hayatta değil
 Baba hayatta değil

12. **Çocuğunuzun herhangi bir engeli var mı?**
Varsa belirtiniz Var():..... Yok( )

Ek 5: Uygulama İzin Yazısı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E.59090411-20-17476983
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

01/12/2020

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Uludağ Üniversitesinin 19.11.2020 tarihli ve 35524 sayılı yazısı.
b) Bakanlığımızın 21.01.2020 tarih ve 1563890/ 2020/2 No'lu genelgesi
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 30.11.2020 tarihli tutanağı.

Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yüksek Lisans Öğrencisi Serenay KARADUMAN' ın "Anne Baba Kabul Red Algısının 4-5 Yaş Çocukların Duygusal Davranışsal Problemlerine Etkisi:Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü" konulu tezine dair araştırma çalışmasını ilimize bağlı Küçükçekmece ilçesinde yer alan anaokullarında öğretmen ve öğrenci velilerine demografik bilgi formu, duygu düzenleme ölçeği, (anne baba formu), Ebeveyn ekrö (anne, baba formu), güçler ve güçlülükler anketi uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde araştırma sonuç raporu hakkında Müdürlüğümüz istmemanket@meb.gov.tr adresine mail yoluyla bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
01/12/2020
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

es: İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü - Strateji Geliştirme Şb.Md.
birdirek Mh.Imran Öktem Cd.No:1 Sultanahmet-Fatih/İstanbul
ktronik Ağ: istanbul.meb.gov.tr
sta: ist.sgb34@gmail.com

Bilgi için: Aykut ÇELİK

Tel: 0 (212) 384 36 32

Faks: 0 ( ) _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden e5cc-297d-3ab5-a7d7-010b kodu ile teyit edilebilir.

Ek 6: Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu İzni

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULLARI
 (Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurulu)
TOPLANTI TUTANAĞI

OTURUM TARİHİ
27 Kasım 2020

OTURUM SAYISI
2020-09

KARAR NO 3: Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürlüğü'nden alınan Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Serenay KARADUMAN'ın "Anne-Baba Kabul-Red Algısının 4-5 Yaş Çocukların Duygusal Davranışsal Problemlerine Etkisi: Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının değerlendirilmesine geçildi.

Yapılan görüşmeler sonunda; Eğitim Bilimleri Enstitü Müdürlüğü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Serenay KARADUMAN'ın "Anne-Baba Kabul-Red Algısının 4-5 Yaş Çocukların Duygusal Davranışsal Problemlerine Etkisi: Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü" konulu tez çalışması kapsamında uygulanacak ölçek sorularının, fikri, hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğu başvurusuya ait olmak üzere uygun olduğuna oybirliği ile karar verildi.

Prof. Dr. Ferudun YILMAZ
Kurul Başkanı

Prof. Dr. Abamüslim AKDEMİR
Üye

Prof. Dr. Dogan ŞENYÜZ
Üye

Prof. Dr. Ayşe OĞUZLAR
Üye

Prof. Dr. Abdurrahman KURT
Üye

Prof. ~~Gülşay~~ GÖĞÜŞ
Üye

Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU
Üye

Ek 7: Ölçek Kullanım İzinleri

**Ronald and Nancy Rohner Center
for the Study of Interpersonal Acceptance and Rejection**

Human Development & Family Studies, Box U-1058,
University of Connecticut, Storrs, CT
06269-1058 USA

**Limited License
PERMISSION TO REPRODUCE FOR
LIMITED EDUCATIONAL, CLINICAL, AND RESEARCH PURPOSES**

June 15, 2021

To Whom It May Concern:

Permission is granted to Serenay Karaduman to reproduce and use any measures from Rohner Research Publications for use in a graduate research project. This includes unlimited numbers of questionnaires for this purpose. Permission extends to use of electronic survey means such as SurveyMonkey. Use of the measures and scoring software© is restricted to this research.

Scoring and data storage is available at no cost on the Google cloud using a Gmail account. You may register at <http://parscore6.appspot.com> to set up scoring and database storage. Please pay careful attention to the **HELP** video. When data entry is complete, export to your computer as .txt file(s), then import to SPSS for data analysis. Questions on use of the scoring program in Pakistan can be referred to Mussaffa Butt.

We respectfully request that results of said research be reported to the Rohner Center when the study is completed. Articles resulting from research will be archived in the Center and placed in the Center's online bibliography.

Ronald P. Rohner, Professor Emeritus
Family Studies and Anthropology
Director, **Ronald and Nancy Rohner Center**

CEO, **ROHNER RESEARCH**
255 Codfish Falls Road
Storrs, CT 06268-1425 USA
www.rohnerresearchpublications.com

RPR:n

Rohner@uconn.edu PHONE (860) 486-0073 FAX (860) 486-3915

Bilge Selçuk <bselcuk@ku.edu.tr>
15.11.2020 Paz 22:06

Kime: Siz
Bilgi: Başak Karslıgil

Serenay merhaba,
Evet, tabii, ölçeği kullanabilirsin.
Sana emaille yollayalım.
Başarılar diliyorum.
Ayşe Bilge Selçuk

On Sun, Nov 15, 2020 at 2:06 AM Serenay Karaduman
<serenkaraduman95@hotmail.com> wrote:

Merhabalar hocam,

Uludağ Üniversitesi yüksek lisans öğrencisiyim ve tez aşamasındayım. İsmim Serenay Tez konum "Anne-Baba ve Çocuk Kabul-Red Algısının 4-5 yaş Çocukların Duygusal Davranışsal Problemlerine Etkisi: Duygu Düzenlemenin Aracı Rolü. "

Shields ve Cicchetti tarafından hazırlanan Türkçeye uyarlanmış olduğunuz ölçeği kullanmak istiyorum. Ölçek izninde nasıl bir yol izlemeliyiz.

Mutlu günler dilerim,

Serenay.

Ynt: GÜÇLER VE GÜÇLÜKLER ANKETİ İZİNİ HAKKINDA:

① 18.02.2021 Per 19:44 tarihinde yanıtladınız

Taner Güvenir <dr.tanerguvenir@hotmail.com>
>

26.01.2021 Sal 23:04
Kime: Siz

Sayın Karaduman

Güçler ve Güçlükler Anketini (GGA/SDQ) bilimsel çalışmalarınızda kullanmanızdan mutluluk duyarım.

Ölçekle ilgili detaylı bilgiye ve ücretsiz formlara www.sdqinfo.org adresinden ulaşabilirsiniz..

İyi çalışmalar

Dr. Taner Güvenir (Doçent)

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Serenay KARADUMAN

Doğum Yeri ve Yılı :

Öğr. Gördüğü Kurumlar : **Başlama Yılı** **Bitirme Yılı**

Lise : 2009 2013

Feriha Uyar MTAL

Lisans : 2013 2017

Bursa Uludağ Üniversitesi
(Okul Öncesi Öğretmenliği)

Lisans : 2014 2017

Bursa Uludağ Üniversitesi
(Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık)

Yüksek Lisans : 2018 2021

Bursa Uludağ Üniversitesi
(Okul Öncesi Eğitimi)

Bildiği Yabancı Diller ve

Düzeyi : İngilizce- Orta

Çalıştığı Kurumlar : **Başlama ve Ayrılma Tarihleri** **Kurum Adı**

1. 2018-2019 Salih Şeremet Ortaokulu

2. 2019-Halen Toki Akasya Anaokulu

Serenay KARADUMAN